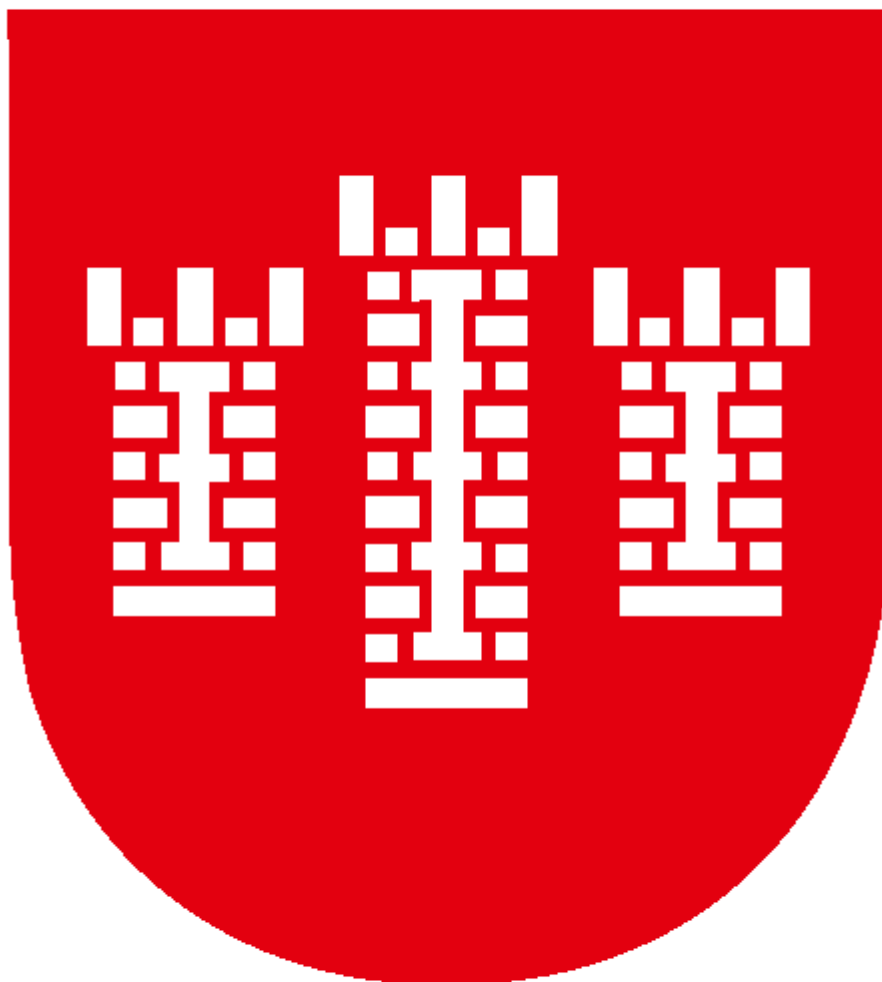

**PROGRAM ROZVOJA
MESTA POVAŽSKÁ BYSTRICA
NA ROKY 2016 - 2022**

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE DOKUMENTU:

Názov:	Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 – 2022	
Územné vymedzenie:	Kód kraja: 3 Kód okresu: 306 Kód obce: 512842	Názov kraja: Trenčiansky kraj Názov okresu: Považská Bystrica Názov obce: Považská Bystrica
Východiskové dokumenty na úrovni mesta:	• ÚPN mesta Považská Bystrica - Zmeny a doplnky č.3 • Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 (PHSR)	
Východiskový dokument na úrovni VÚC:	• Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013 - 2023	
Dátum platnosti:	od 1.1.2016 do 31. 12. 2022	
Verzia:	1.0	
Publikovaný verejne:	XX.XX.2015	

SPRACOVANIE PRM:

Forma spracovania	• Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 - 2022 bol spracovaný v súlade s Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, ktorá bola vydaná Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR dňa 18. augusta 2014 a jej druhej verzie vydanej vo februári 2015, a to v nadväznosti na novelu zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja účinnú od 1.1.2015. • Mesto vo verejnom obstarávaní vybralo dodávateľa MP Profit, s.r.o., sídlo: Bulíkova 21, 851 04 Bratislava, IČO: 36734420. Zodpovednými osobami a hlavnými spracovateľmi sú: ○ Mgr. Peter Potecký – konateľ spoločnosti ○ Mgr. Vojtech Valkó – kancelária Nové Zámky • Dodávateľ zodpovedal za metodické vedenie, facilitáciu a zostavenie finálneho dokumentu, pričom využívané boli rôzne výskumné, vyhodnocovacie a popisné metódy za účelom spracovania dokumentu.
Riadenie procesu spracovania	• Za riadenie procesu spracovania zodpovedá riadiaci tím zložený zo zástupcov mestského úradu a dodávateľa. Riadiaci tím zodpovedá za: ○ Celkovú koordináciu spracovania; ○ Spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia; ○ Spracovanie východísk pre strategickú časť (vyhodnotenie

	väzieb na koncepčné a strategické dokumenty, súhrnné zhodnotenie situácie cieľového územia, pomenovanie problémov a hľadanie príčin zistených problémov); ○ Vypracovanie strategickej vízie a globálneho cieľa; ○ Vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov; ○ Vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie; ○ Fungovanie partnerstva, informovanie verejnosti o realizácii a v prípade potreby verejné prerokovanie aktualizácie; ○ Spracovanie finančnej časti pre realizáciu; ○ Rozpracovanie Indikatívneho finančného plánu; ○ Finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie; • Proces spracovania PRM prebiehal v úzkej komunikácii s verejnosťou. Názory a pripomienky verejnosti boli zozbierané formou elektronického a analógového dotazníkového prieskumu.
Obdobie spracovania	• od 06/2015 do 12/2015
Financovanie spracovania	• financovanie celého procesu spracovania PRM zabezpečilo mesto z vlastného rozpočtu

OBSAH

ÚVOD	6
1 ANALYTICKÁ ČASŤ	9
1.1 Základná charakteristika územia	10
1.1.1 Širšie územné vzťahy	10
1.1.2 Užšie územné vzťahy	12
1.1.3 História a symboly mesta	14
1.2 Fyzickogeografická charakteristika	17
1.2.1 Litogeografická charakteristika:	17
1.2.2 Morfogeografická charakteristika	18
1.2.3 Klímageografická charakteristika	19
1.2.4 Hydrogeografická charakteristika	20
1.2.5 Pedogeografická charakteristika	21
1.2.6 Fytogeografická charakteristika	21
1.2.7 Zoogeografická charakteristika	22
1.2.8 Ochrana prírody a krajiny	23
1.3 Humánogeografická charakteristika	25
1.3.1 Obyvateľstvo	25
1.3.2 Hospodárstvo	32
1.3.3 Technická infraštruktúra	34
1.3.4 Vzdelávanie a školstvo	38
1.3.5 Verejná správa	41
1.3.6 Bývanie a bytový fond	43
1.3.7 Cestovný ruch	43
1.3.8 Kultúra a šport	50
1.3.9 Zdravotníctvo a sociálna infraštruktúra	54
1.3.10 Životné prostredie a odpadové hospodárstvo	58
1.3.11 Územná spolupráca a regionálny rozvoj	61
1.4 Vyhodnotenie väzieb na strategické dokumenty vyšších úrovní	64
1.5 SWOT analýza	65
1.6 Kľúčové disparity a faktory rozvoja	69
2 STRATEGICKÁ ČASŤ	72
3. PROGRAMOVÁ ČASŤ	80

4. REALIZAČNÁ ČASŤ	87
4.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie	87
4.2 Komunikačná stratégia	87
4.3 Monitorovanie a hodnotenie	88
5 FINANČNÁ ČASŤ	89
5.1 Rozpočet mesta na roky 2016 - 2018:	89
5.2 Externé zdroje financovania projektov	91
ZÁVER.....	95
Príloha č. 1 – Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu	Chyba! Záložka nie je definovaná.

ÚVOD

Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 – 2022 je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v **Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR** a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v **Programе hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013 - 2023**, na území ktorého sa mesto nachádza.

V súvislosti s novým programovým obdobím Európskej únie na roky 2014 - 2020 a v súlade s novelou **Zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja** bolo pre mesto nevyhnutné začať s aktualizáciou základného programového dokumentu, prostredníctvom ktorého bude môcť čerpať finančné prostriedky z **Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)** na podporu svojich rozvojových zámerov a aktivít. Platnosť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 vypršala, preto bolo nevyhnutné, jeho platnosť predĺžiť uznesením mestského zastupiteľstva a začať s vypracovávaním nového, aktualizovaného Programu rozvoja mesta na ďalšie obdobie.

Hlavným cieľom preto bolo vychádzať z aktuálnej situácie mesta a zostaviť strategickú a implementačnú časť tak, aby sa stala východiskom pre realizáciu budúcich projektov.

Pri tvorbe PRM boli dodržané nasledovné základné princípy:

- je založený na kvalitných a overených dátach,
- je výsledkom komplexných analýz v troch kľúčových politikách - oblastiach,
- je vytvorený partnerstvom hlavných aktérov územia,
- je v súlade s udržateľným využívaním hodnôt a zdrojov konkrétneho územia,
- je vyjadrením vízie v konkrétnych stratégiách a rozvojových projektoch.

Štruktúra dokumentu

Úvod
• Základné informácie o dokumente PRM a jeho obsahu • Kompetencie zapojených strán pri tvorbe dokumentu • Chronológia tvorby dokumentu
1 Analytická časť
• Komplexná analýza vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí a na základe informácií vyplývajúcich z rozhovorov s vybranými aktérmi pôsobiacimi v meste • Grafické a mapové výstupy dopĺňajúce jednotlivé kapitoly • SWOT analýza identifikujúca silné a slabé stránky, vychádzajúce z vnútorných špecifik mesta a príležitosti a ohrozenia rozvoja mesta, predstavujúce externé faktory mimo územia mesta

• SWOT analýza bola vytváraná v spolupráci so širokou verejnosťou, formou prieskumu verejnej mienky, ako aj so socioekonomickými partnermi mesta, ktorí na základe vlastného uváženia identifikovali disparity a faktory rozvoja
2 Strategická časť
• Vízia a globálny cieľ územia • Formulácia stratégie rozvoja formou definovania strategických cieľov v jednotlivých oblastiach (hospodárska, sociálna, environmentálna a samotná samospráva) • Opatrenia, ktorých realizácia prispeje k napĺňaniu definovaných cieľov • Strategická časť PRM bola vytváraná v súčinnosti so socioekonomickými partnermi mesta a so širokou verejnosťou
3 Programová časť
• Súbor konkrétnych projektových zámerov priradených k opatreniam podľa jednotlivých politík rozvoja • Zber projektových zámerov sa realizoval pomocou elektronického a analógového dotazníka, pričom do zberu zámerov sa aktívne zapojili aj zamestnanci MsÚ, socioekonomickí partneri a 728 respondentov - zástupcov širokej verejnosti
4 Realizačná časť
• Popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PRM a spôsob komunikácie • Systém monitorovania a hodnotenia
5 Finančná časť
• Indikatívny finančný plán v štruktúre podľa jednotlivých politík na celé obdobie platnosti PRM • Opis viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení a aktivít
Záver
• Informácia o schválení a zverejnení dokumentu PRM
Prílohy
• Príloha 1: Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 - 2022 bude **základným strategickým dokumentom** na zabezpečenie koncepčného rozvoja mesta, ako aj na zlepšenie a zefektívnenie rozhodovania miestnej samosprávy, a bude neoddeliteľnou súčasťou pre možnosť čerpania prostriedkov z Európskej únie. Program je zameraný na podporu regionálneho rozvoja na miestnej úrovni s dôrazom na **hospodársku, sociálnu a environmentálnu oblasť a na oblasť miestnej samosprávy**.

Cieľom spracovania PRM bolo poskytnúť komplexný pohľad na súčasný stav a na perspektívy mesta, stanoviť strategické oblasti a ciele jeho rozvoja. Zmyslom procesu tvorby PRM bolo sformulovať takú predstavu o smerovaní mesta, ktorá vyjadruje ekonomické a

sociálne záujmy jeho občanov a zároveň je v súlade s prijatými koncepciami štátu, vyššieho územného celku, príp. rezortnými stratégiami, záujmami ochrany životného prostredia, kultúrneho dedičstva a pod.

Programom rozvoja mesto zvýši svoje šance získať finančnú podporu zo Štrukturálnych a investičných fondov v novom programovom období 2014 – 2020 na realizáciu svojich projektových zámerov. Pomocou vlastného strategického dokumentu si mesto bude vedieť správne zaradiť svoje projektové zábery do jednotlivých operačných programov a opatrení a bude vedieť preukázať súlad zamýšľaného projektu s regionálnymi stratégiami a miestnou stratégiou, ktorú bude reprezentovať svojím PRM.

1 ANALYTICKÁ ČASŤ

Analytická časť obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie mesta s väzbami na širšie územie. Okrem základnej charakteristiky mesta a opisu prírodných, t.j. fyzickogeografických podmienok, veľký dôraz kladie na humánogeografickú analýzu. Pomocou dostupných štatistických údajov sme podrobne študovali vývoj a štruktúru obyvateľstva, bývanie a bytový fond, ako aj ekonomickú a hospodársku situáciu mesta.

Pri spracovaní analytickej časti bola použitá metodika zberu a vyhodnocovania informácií získaných z portálu Štatistického úradu SR, z dostupných knižných a internetových zdrojov, mapových podkladov, ako aj priamo z informácií od zamestnancov Mestského úradu a obyvateľov mesta Považská Bystrica. K textovej časti (k samotnému opisu) sú pripojené aj tabuľky, grafy a mapy na znázornenie a lepšie pochopenie vývoja, súčasného stavu a smerovania mesta.

Zoznam kvantitatívnych a kvalitatívnych dát

Oblasť	Zdroj	Webová stránka
Demografia	- ÚPN mesta Považská Bystrica - PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 - Štatistický úrad SR	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://datacube.statistics.sk/ http://census2011.statistics.sk/
Bývanie	- ÚPN mesta Považská Bystrica - PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 - Štatistický úrad SR	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://datacube.statistics.sk/ http://census2011.statistics.sk/
Územie, územné vzťahy a prírodné podmienky	- ÚPN mesta Považská Bystrica - PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 - PHSR TSK na roky 2013- 2023 - Štatistický úrad SR - Atlas krajiny Slovenskej republiky (2002) - Štátna ochrana prírody SR	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://www.tsk.sk/ http://datacube.statistics.sk/ http://globus.sazp.sk/atlassr/ http://www.sopsr.sk http://stromy.enviroportal.sk/
Školstvo a vzdelávanie	- ÚPN mesta Považská Bystrica - PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 - PHSR TSK na roky 2013- 2023 - Informácie a údaje od zamestnancov MsÚ	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://www.tsk.sk/

Zdravotníctvo	• ÚPN mesta Považská Bystrica • PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 • PHSR TSK na roky 2013- 2023 • Informácie a údaje od zamestnancov MsÚ	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://www.tsk.sk/
Sociálna starostlivosť	• ÚPN mesta Považská Bystrica • PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 • PHSR TSK na roky 2013- 2023 • Informácie a údaje od zamestnancov MsÚ	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://www.tsk.sk/
Ekonomická situácia	• ÚPN mesta Považská Bystrica • PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 • PHSR TSK na roky 2013- 2023 • Informácie a údaje od zamestnancov MsÚ	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://www.tsk.sk/
Životné prostredie	• ÚPN mesta Považská Bystrica • PHSR mesta Považská Bystrica na roky 2007 - 2013 • PHSR TSK na roky 2013- 2023 • Informácie a údaje od zamestnancov MsÚ	http://www.povazska-bystrica.sk/ http://www.tsk.sk/

1.1 Základná charakteristika územia

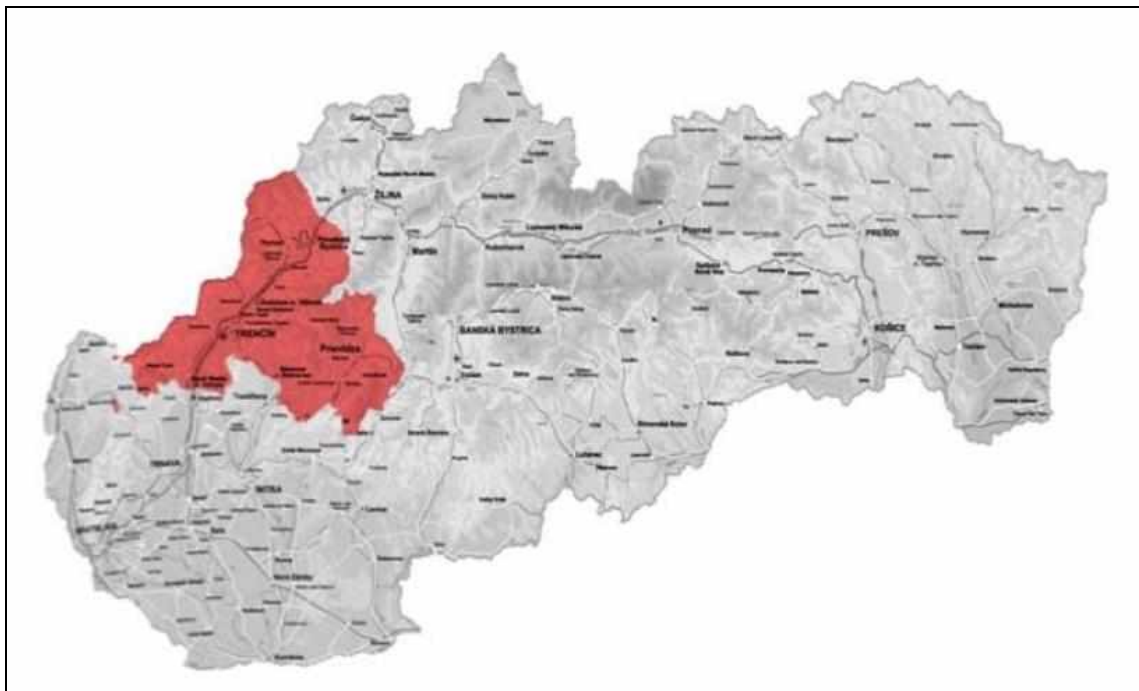
1.1.1 Širšie územné vzťahy

Mesto Považská Bystrica sa nachádza na území západného Slovenska. Leží na najdlhšej rieke Slovenska Váh, medzi krajskými mestami Žilina a Trenčín. Podľa administratívneho členenia Slovenskej republiky mesto patrí do **Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK)** a do okresu Považská Bystrica.

Územie Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK) patrí do oblasti Západných Karpát, má výhodnú geografickú polohu s nadregionálnymi väzbami na Českú republiku, južná časť hraničí s Trnavským a Nitrianskym krajom, na východe susedí s Banskobystrickým a na severe so Žilinským krajom. Územím preteká rieka Váh, pozdĺž ktorej sa tiahne Považské podolie. Územie Považia tvorí väčšinu kraja. Reliéf regiónu je pomerne členitý. Severovýchod je hornatý, najvyšším vrchom je Vtáčnik (1346 m n. m.). Považie uzatvára na východe masív Inovca, Strážovské vrchy a Súľovské vrchy, na západe masív Bielych Karpát. Z juhu zasahujú do územia Malé Karpaty a Myjavská pahorkatina a časť Podunajskej nížiny. V údolí rieky Váh prevláda nížinný typ krajiny. Juhovýchodným územím preteká rieka Nitra. Väčšinu sledovaného územia tvorí poľnohospodárska pôda s prevahou úrodnej ornej pôdy. Prevažná časť regiónu patrí do klimaticky teplej a miernej suchej oblasti. Zimy bývajú

mierne, letá teplé. Región sa vyznačuje vysokým počtom slnečných dní v roku. Rozlohou a počtom obyvateľov je územie v porovnaní s ostatnými kraji menšie. Osídlenie nie je rovnomerné. Geografická poloha predurčuje územie Trenčianskeho kraja k tvorbe dopravných koridorov nadregionálneho významu. Geografické členenie má potenciál k produkcii poľnohospodárskych produktov. Poľnohospodárska pôda zaberá dve pätiny územia.

Poloha Trenčianskeho kraja v rámci Slovenska

Zdroj: PHSR TSK na roky 2013- 2023

Región je bohatý na povrchovú vodu, podzemné vody, geotermálne pramene ako aj minerálne vody. Na území sa nachádzajú ložiská hnedého uhlia, lignitu a najmä stavebných zdrojov. V kraji sa nachádza 132 chránených území, čo je viac ako dvojnásobok krajského priemeru na Slovensku. Najviac chránených území je vyhlásených v okresoch Nové Mesto nad Váhom a Trenčín. Najmenej chránených území je v okresoch Púchov, Partizánske a Myjava. V kraji sa nachádza 5 chránených oblastí s 2. stupňom ochrany: Malé Karpaty, Biele Karpaty, Strážovské vrchy, Ponitrie, Kysuce. Z prírodných zdrojov majú značné zastúpenie minerálne vody. Na území kraja sa nachádzajú zdroje prírodných minerálnych vôd, ktoré sú známe pod značkami Lucka, Mitická, Šivarina, IWA, Matúšov prameň. Na území sa nachádzajú významné kúpeľné

územia Bojnice, Nimnica a Trenčianske Teplice. Prírodné liečivé zdroje v Bojniciach, Nimnici a Trenčianskych Tepliciach a prírodné minerálne zdroje v Trenčianskych Miticiach, Mníchovej Lehotě a Lúke nad Váhom majú vymedzené ochranné pásma a vzťahujú sa na nich ustanovenia § 26 až 28, resp. § 50 ods. 17 zákona č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách. Podmienky sú výhodné pre rozvoj agroturizmu a kúpeľníctva.

V Trenčianskom kraji žije približne 600 tisíc obyvateľov a hustota zaľudnenia predstavuje 131 obyvateľov na km² čo je nad slovenský priemer, kde hustota dosahuje hodnoty 109

obyvateľov na km². Najhustejšie osídlené sú oblasti v údolí rieky Váh. Územie ako väčšina Európskeho regiónu zaznamenáva nepriaznivý demografický vývoj a tým je starnutie obyvateľstva. Index starnutia dosiahol hodnotu viac ako 115 percent. Kým v roku 2009 bol priemerný vek obyvateľa 39 rokov, v roku 2014 je viac ako 41 rokov a prognóza do roku 2035 hovorí o viac ako 47 rokoch. Dôležitým faktorom je úbytok obyvateľstva - v roku 2014 prišiel región o 1161 obyvateľov. Ten je zaznamenaný zvýšenou emigráciou -623 a prirodzeným úbytkom -538 obyvateľov kraja.

Trenčiansky samosprávny kraj z hľadiska sídiel má spolu 276 obcí, z toho je 18 so štatútom mesta. V kraji sa nachádza deväť okresov: Bánovce nad Bebravou, Ilava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov a Trenčín. Najväčším mestom je Trenčín s viac ako 55 tis. obyvateľmi.

Trenčiansky región môžeme na základe ekonomickej štruktúry považovať za priemyselný región. Má dlhoročnú tradíciu v oblasti strojárskoho, textilného, chemického, banského a gumárskeho priemyslu. V súčasnosti sa radí medzi ekonomicky najsilnejšie kraje Slovenska po Bratislavskom kraji. Je tiež aktívny v oblasti podnikania malých a stredných podnikov – kde v rámci tejto kategórie je zaregistrovaných vyše 15 tis. subjektov. Konkurenčná výhoda kraja je tvorená geografickou polohou, blízkosťou trhov a priemyselnou tradíciou.

Poľnohospodárska pôda zaberá dve pätiny územia. Z hľadiska poľnohospodárskej výroby má kraj rôzne prírodné podmienky. Rastlinná výroba je špecifická v teplejších, nižšie položených oblastiach, produkuje sa tu najmä jačmeň, cukrová repa a pšenica. Významné je ovocinárstvo a pestovanie chmeľu. So stúpajúcou výškou pribúdajú lúky a pasienky, na ktoré nadväzuje chov hovädzieho dobytku. Dôležitú úlohu má v kraji lesníctvo. Bukové, dubové a borovicové porasty pokrývajú takmer polovicu celkovej plochy kraja. Poľnohospodárstvo je najrozvinutejšie v okrese Prievidza.

Územie TSK patrí do 3, resp. 4 regiónov cestovného ruchu, ide o Stredné Považie, Hornú Nitru, južnú časť Horného Považia a východný cíp Záhoria (v Regionalizácii cestovného ruchu, MH SR, 2005). TSK má výborné predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu na svojom území, a to najmä lokalizačné opierajúc sa o výhodnú geografickú polohu vzhľadom na dopravné prepojenie východ – západ a sever – juh, ale aj súčasť kraja v rámci ekonomicky rozvinutého územia Bratislava – Trnava – Trenčín – Žilina a osi vedecko-výskumných kapacít Trenčín – Žilina. Potenciál pre rozvoj cestovného ruchu a súvisiacich aktivít predstavuje aj skutočnosť, že kraj je prihraničným regiónom. Súčasťou výhodných lokalizačných predpokladov pre rekreačné aktivity cestovného ruchu je vhodná členitosť terénu, mierne klimatické podmienky a zachovalé prírodné prostredie. Výborné sú lokalizačné podmienky aj v súvislosti s kultúrno-historickými a sociálnokultúrnymi predpokladmi regiónu, najmä zachované nehnuteľné kultúrne pamiatky využívané pre cestovný ruch a udržiavanie tradícií. Kombinácia prírodných a kultúrnych predpokladov vytvára priaznivé podmienky pre kultúrny cestovný ruch a vidiecky cestovný ruch.

1.1.2 Užšie územné vzťahy

Geografickú polohu záujmového územia charakterizujú súradnice:

- 49° 06' severnej geografickej šírky
- 18° 26' východnej geografickej dĺžky.

Stred územia leží v nadmorskej výške 321 m n. m. Najnižší bod územia leží na mieste kde rieka Váh opúšťa územie mesta a nachádza sa vo výške 276 m n. m. a najvyšší bod je vrchol Veľkého Manína s výškou 891 m n. m..

K 31. 12. 2014 žilo v meste Považská Bystrica 40 569 obyvateľov, z toho 19 712 mužov a 20 857 žien. Hustota je 447,98 obyv./km². Mesto má výhodnú dopravnú polohu, pretože sa nachádza na hlavnom ťahu medzi Bratislavou a Žilinou = Paneurópsky dopravný koridor V. Do krajského mesta Trenčín sa dostanete po diaľnici D1 za menej ako 40 minút (približne 47 km) a do hlavného mesta za 1 hodinu a 40 minút (približne 170 km).

Zastavané územie mesta a názvy jednotlivých mestských častí

Zdroj: <http://www.povazska-bystrica.sk/>

Samotné mesto Považská Bystrica je rozdelené na niekoľko častí, má **11 mestských častí** (bývalých samostatných obcí), pričom prevažná väčšina obyvateľstva žije na týchto **sídliskách, resp. v lokalitách**: Dedovec, Hliny, Kolónia, Lány, Rozkvet, Stred, SNP, Zakvášov, Jelšové a Hliníky. **Ďalšími časťami mesta sú**: Dolný Milochov a Horný Milochov (spolu vytvárajú mestskú časť Milochov), Strojárska štvrť a Šuvarovce. K mestu patrí aj **niekoľko osád**: Belažská kopanica, Cingelov laz, Kunovec, Dvorského laz, Galanovec,

Chodnické (Chodnícky laz), Krekáčov laz, Líškovie laz, Matúšsky laz, Rybárikov laz, Tomankovci a Trnovie laz. Mestské časti vznikli pripojením predtým samostatných obcí k Považskej Bystrici. Spolu žije vo všetkých nasledovných mestských častiach okolo 8 000 obyvateľov. Mestské časti sú Dolný Moštenec, Horný Moštenec, Milochovej, Orlové, Podmanín, Podvažie, Považská Teplá, Považské Podhradie, Šebešťanová, Praznov a Zemiansky Kvašov.

Mesto hraničí s obcami:

- **Na severe:** Udiča, Jasenica, Mikšová, Plevník-Drienové
- **Na východe:** Záskanie, Kostolec, Bodiná, Prečín
- **Na juhu:** Počarová, Podskalie, Horný Lieskov, Sverepec
- **Na západe:** Beluša, Dolné Kočkovce, Púchov, Nimnica

Užšie územné vzťahy Mesta Považská Bystrica

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky (2002)

1.1.3 História a symboly mesta

Z najstaršej časti doby kamennej – Paleolitu (asi do 8000 rokov p. n. l.), ktorý je charakterizovaný neproduktívnymi lovecko-zberačskými populáciami. V súvislosti s možným paleolitickým osídlením treba spomenúť fakt, že v dokumentácii Archeologického ústavu SAV je evidovaný záznam o výskyte údajnej paleolitickej industrie z hrebeňovitého návršia Hradište v Považskej Teplej. Početná štiepaná industria pochádza z viacerých polôh v Považskej Teplej, no jej datovanie sa vo väčšine prípadov spája s tunajším eneolitickým osídlením. V Považskej Teplej boli nájdené predmety aj z doby bronzovej a taktiež z doby železnej.

Jedným z významných nálezísk je Malý Manín. V roku 2000 sa na niektorých terasách zistilo osídlenie viacerých období a síce od ml. doby bronzovej, st. a ml. doby železnej až po dobu rímsku. Po dlhšom sledovaní sa zistilo opevnenie - valy, vstupná brána kliešťového tvaru, prístupová cesta serpentínového tvaru, miestami 3-4 m široká - jediný vstup do celého areálu,

predpokladané cisterny na zachytávanie dažďovej vody. Rozloha hradiska je viac ako 8 ha plochy, dĺžka približne 630 m a šírka je 80-120 m. Na celej ploche hradiska sa nachádzajú úlomky.

Významnou kapitolou stredovekého osídlenia je Považský hrad – hrad Bystrica (13. storočie). Dejiny hradu sú spojené s viacerými šľachtickými rodmi, ktoré sa podieľali na jeho výstavbe. Pôvodne zrejme patril do vlastníctva kráľa ako súčasť sústavy opevnení na severozápadnom pohraničí Uhorska. Prvým súkromným majiteľom bol podľa všetkého rod Ostrogorských, neskôr niekoľkokrát menil vlastníkov. Od 14. do 17. storočia sa na ňom postupne vystriedali viaceré uhorské rody ako Stiborovci, Celjskí, Serédiovci, Balašovci. Najznámejšími majiteľmi boli v priebehu 15. až polovice 16. storočia lúpežní rytieri Podmanickovci.

S lokalitou (Považská) Bystrica sa v hodnovernej listine stretávame až v roku 1330 a s jestvujúcou farou v nej skoro súčasne (1332-1337). Priamych hodnoverných dokladov na Považskú Bystricu je aj zo 14. storočia len niekoľko. Najstarším z nich je spomínanie cesty na (Považskú) Bystricu v listine konventu v Hronskom Svätom Beňadiku z roku 1330. Potom nasleduje už spomínaný údaj o fare v (Považskej) Bystrici, kde sa hovorí, že Pavol (farár) z Bystrice zaplatil 17 grošov.

V 16. a 17. storočí mesto postupne používalo dve pečate. Staršia pečať bola naposledy použitá roku 1608. Ani jeden z odtlačkov sa nezachoval zreteľne.

Ešte pred definitívnym skončením bojov uhorskej šľachty s Habsburgovcami postihla aj panstvo Považská Bystrica v rokoch 1708 – 1710 epidémia moru. Zákernej chorobe, ktorá kosila ľudí, venovali mimoriadnu pozornosť centrálné orgány monarchie. Mor šarapatil ešte aj roku 1712 a 1715, keď platil zákaz cestovania na Moravu, s ktorou panstvo susedilo. Život obyvateľstva mesta a v blízkom okolí poznamenali aj v 18. storočí rozličné živelné pohromy a prírodné katastrofy. V roku 1813 bola katastrofálna povodeň v Považskej Bystrici a v blízkom okolí. V roku 1831 bola cholera epidémia na Slovensku, ktorá postihla aj Považskú Bystricu. Z 2263 obyvateľov mesta ochorelo 185, zomrelo 73, v Považskom Podhradí 41, v Milochove 36 a v Považskej Teplej 21. Ďalej v roku 1884 vypukla cholera v meste. V roku 1894 bola veľká povodeň na Váhu a ďalšia nasledovala v roku 1903.

V 19. storočí vojny s Francúzskom a lokálne konflikty negatívne ovplyvňovali celkový vývoj na Slovensku i ekonomické pomery obyvateľstva na strednom Považí. Považská Bystrica bola sídlom jedného z piatich okresov Trenčianskej stolice i v prvej polovici 19. storočia do okresu v roku 1804 patrilo 5 mestečiek, 85 dedín, 4 samoty, stálo tu 9465 domov, v ktorých bývalo 12 283 rodín. Podľa vierovyznania v okrese žilo 30 409 katolíkov, 431 evanjelikov a 257 židov. Podľa úradného súpisu sa počet domov v Považskobystrickom okrese v roku 1840 zvýšil na 9664.

V roku 1886 sa na základe zákona, ktorý zrušil rozdiely v postavení obcí, Považská Bystrica stala tzv. malou obcou. Príčinou bolo okrem iného, že nemohla platiť svojho notára a niektoré ďalšie výdavky. Zároveň sa však stala sídlom okresného súdu.

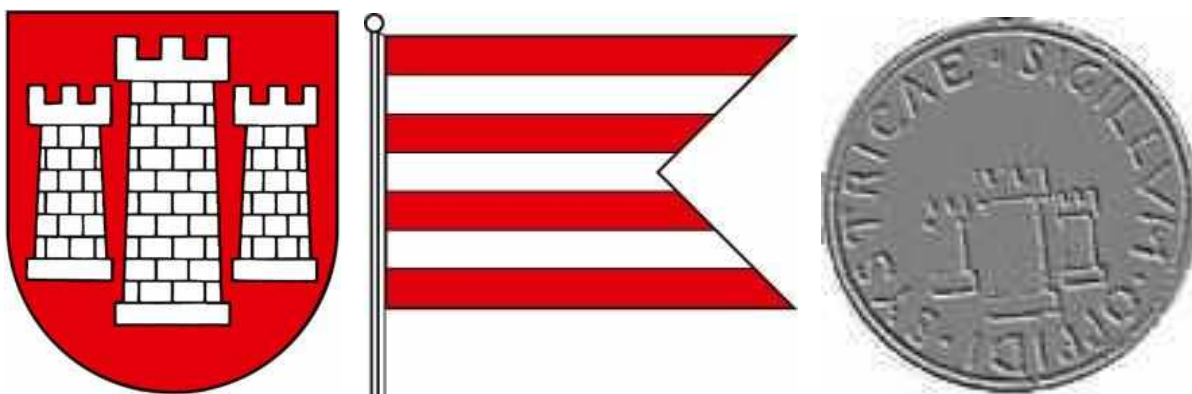
Migrácia a vysťahovalectvo do Ameriky vývin obyvateľstva v prvom desaťročí 20. storočia v Považskej Bystrici podstatne neovplyvnili. Z mesta sa v rokoch 1900 – 1901 vysťahovalo 30 osôb no 6 z nich sa po roku vrátilo domov. V Považskej Bystrici roku 1900 žilo 2394 obyvateľov. O desať rokov sa ich počet zvýšil na 2746. V meste pulzoval čulý život. Rozvinuté bolo tkáčstvo, súkenníctvo a hlavne výroba konských postrojov na predaj. Počet obyvateľov mesta a mestských častí vzrastal v súlade s celkovým trendom vývoja na strednom Považí.

Rozmach industrializácie znamenal, že na prelome 19. a 20. storočia sa v Považskej Bystrici začala uplatňovať para a parný stroj, do konca prvej svetovej vojny aj výbušné motory a elektrina. Pracovné a pohonové stroje používali liehovary. Na území mesta mal zastúpenie aj drevospracujúci priemysel, hlavne výroba reziva. Najvýznamnejším výrobným odvetvím v Považskej Bystrici pred prvou svetovou vojnou bolo tehliarstvo. Považská Bystrica sa od roku 1912 snažila zaviesť elektrické osvetlenie mesta a domácností. Elektrifikáciu dokončili roku 1914. V roku 1929 položili základný kameň závodu Zbrojovky a v roku 1934 sa zlúčila s Muničkou čo bol začiatok budovania kanalizácie v meste. V roku 1946 bola Považská Bystrica povýšená na mesto. Tak isto v roku 1946 vznikli Považské strojárne transformáciou Zbrojovky.

V roku 1934 dokončili výstavbu Mosta M. R. Štefánika, ktorý v roku 1945 vyhodilo do povetria ustupujúce nemecké vojsko.

V roku 1972 nastala integrácia obcí Orlové, Považské Podhradie a Zemiansky Kvášov. V roku 1979 sa s Považskou Bystricou zlúčili aj Dolný a Horný Moštenec, Milochovo, Podvažie, Považská Teplá a Šebeštanová a v roku 1980 Praznov a Podmaním. V roku 1980 mala Považská Bystrica 30 444 obyvateľov, kým v roku 1970 ich bolo len 14 529. V roku 1989 mala 40 000 obyvateľov a v roku 1997 dosiahla 43 225 obyvateľov.

Z uvedených historických a kultúrnych skutočností vychádzajú aj súčasné symboly mesta:

Zdroj: Heraldický register Slovenskej republiky, <http://www.vs.sk/heraldreg/> a <http://www.povazska-bystrica.sk>

Erb mesta Považská Bystrica tvorí červený štít, v ktorom sú tri samostatne stojace strieborné veže ukončené cimburím. Najstaršie použitie symbolu troch veží v pečati Považskej Bystrice pochádza z roku 1506, hoci zachované dokumenty hovoria o používaní mestskej pečate už na

začiatku 15. storočia. Vývoj erbu sa často stretol s nepochopením, a tak sa tri veže zakončené cimburím zmenili v 18. storočí na tri stĺpy s tromi kráľovskými korunami. Taktiež sa v ďalšom vývoji objavujú stĺpy ukončené korunkami, ale aj tromi guľami, či väzami. Mesto však dnes dôsledne používa heraldicky správnu podobu svojho erbu, pretože vychádza z najstaršieho historického mestského symbolu troch veží.

1.2 Fyzickogeografická charakteristika

1.2.1 Litogeografická charakteristika:

Bradlové pásmo je z geologického hľadiska veľmi charakteristickým prvkom Západných Karpát. Vystupuje v dlhom úzkom pruhu od Podbranča pri Myjave, tiahne sa dolinou Váhu k Žiline. Maximálnu šírku asi 15 km dosahuje na Považí medzi Púchovom a Považskou Bystricou (Lukniš a kol., 1972).

Strážovský príkrov buduje oblasť priliehajúcu k vnútrokarpatskému paleogénu v severnej časti pohoria a okrem toho tvorí menšie trosky na chočskom príkrove je v ňom zastúpený len stredný, prípadne vrchný trias a je charakteristický vápencovým vývojom stredného triasu.

Severozápadnú časť Strážovských vrchov medzi Butkovom a Považskou Bystricou vytvára manínska séria, ktorá má rozpätie od triasu do strednej kriedy. Prevažnú časť spomenutého územia tvoria spodnokriedové sedimenty, slienité kalpionelové vápence, slienité bridlice, slieňovce s vložkami pieskovcov a pieskovce. Jurské sedimenty, krinoidové, piesčité a rohovcové vápence budujú morfológicky výrazné kopce, ako Butkov a Manín. Pokiaľ ide o tektonickú príslušnosť manínskej série, sú tu rozdielne názory. Niektorý ju pričleňujú k vnútrokarpatským jednotkám, iní k bradlovému pásmu.

Severný okraj Strážovských vrchov tvorí vnútrokarpatský paleogén. Na jeho báze sú vyvinuté mohutné zlepenice, označované ako súľovské, ktoré vytvárajú morfológicky výrazné bizarné kulisovité tvary – známe ako Súľovské skaly. Ležia nesúhlasne na rôznych členoch druhohôr, na ktorých sa uložili pri morskej záplave. Sú svetlosivé, tvoria vrstvy od 1 m do 10 m a sú zložené len z okruhliakov, dolomitov, prípadne vápencov. Ich tmel je vápnatý. Kde-tu sú v nich vložky hrubozrnných pieskovcov alebo brekciovitých zlepenecov. Bazálne zlepenice prechádzajú laterálne i vertikálne do ílovcovo-pieskovcového súvrstvia, v ktorom sú miestami vyvinuté vložky pestrých ílovcov. Okrem súvislého pruhu pri severnom okraji pohoria je vnútrokarpatský paleogén zachovaný v erózných zvyškoch pri Trenčíne a pri Mojtíne, kde sa v jeho podloží nachádzajú malé výskyty bauxitov.

Trenčianska a Ilavská kotlina sú pretiahnuté kotliny pozdĺž stredného toku Váhu. Zo západu sú ohraničené výbežkami Bielych Karpát, z východu Považským Inovcom a Strážovskými vrchmi. Rozprestierajú sa od Beluše k Beckovskej bráne.

Podložie oboch kotlín tvoria najmä druhohory bradlového pásma, sčasti druhohory Strážovských vrchov. Ako kotliny sa utvorili v tortóne, ale zaplavené boli až v pliocéne. Do spodného miocénu patria výskyty burdigalu v Ilavskej kotline pri Visolajoch a na JV od

Považskej Bystrice. Sú to najmä uhličitanové zlepenice, pieskovce, štrky, piesky a íly. Súvrstvie obsahuje bohatú faunu mäkkýšov. Pliocénne sedimenty tvoria hlavnú výplň kotlín. Ide o jazerno-riečne usadeniny, štrky, piesky, íly, dosahujúce asi 100 m.

Flyšové pásmo sa tiahne mohutným oblúkom od západu na východ. Na západnom úseku flyšové pásmo buduje Biele Karpaty, Javorníky, Beskydy a Oravskú Maguru. Vývoj flyšového pásma sa začal už v kriede. Paleocén a stredný eocén v nej zastupujú flyšové vývoje so striedaním sa pestrých pieskovcov a ílovcov. Spodný a vrchný eocén reprezentujú flyšové vývoje a premenlivým podielom pieskovcov, ílovcov a slieňovcov. K týmto sekvenciám pristupujú v bystrickej a račianskej jednotke v paleocéne pieskovcové flyšové vývoje so zlepenkami a ílovcovo-pieskovcové vývoje s pestrými ílovcami. Eocén v račianskej a bystrickej jednotke zastupujú aj ílovcovo-pieskovcové vrstvy (Lukniš a kol, 1972).

1.2.2 Morfogeografická charakteristika

Z morfogeografického hľadiska sa záujmové územie radí do dvoch subprovincií, a to do Vonkajších a Vnútrotných Západných Karpát. Do Vonkajších Západných Karpát patrí celok Považské Podolie, podcelok Podmanínska pahorkatina a ešte celok Javorníky, podcelok Nízke Javorníky a časť Púchovská vrchovina. Do Vnútrotných Západných Karpát patrí Fatransko-tatranská oblasť, celok Súľovské vrchy, podcelok Manínska vrchovina a časť Maníny.

Geomorfologické členenie územia Mesta Považská Bystrica

SÚSTAVA	Alpsko-himalájska		
PODSÚSTAVA	Karpaty		
PROVINCIA	Západné Karpaty		
SUBPROVINCIA	Vonkajšie Západné Karpaty	Vnútrotné Západné Karpaty	
OBLASŤ	Slovensko-moravské Karpaty	Fatransko-tatranská oblasť	
CELOK	Považské podolie	Javorníky	Súľovské vrchy
PODCELOK	Podmanínska pahorkatina	Nízke Javorníky	Manínska vrchovina
ČASŤ	X	Púchovská vrchovina	Maníny

Zdroj: Mazúr, Lukniš, 1986

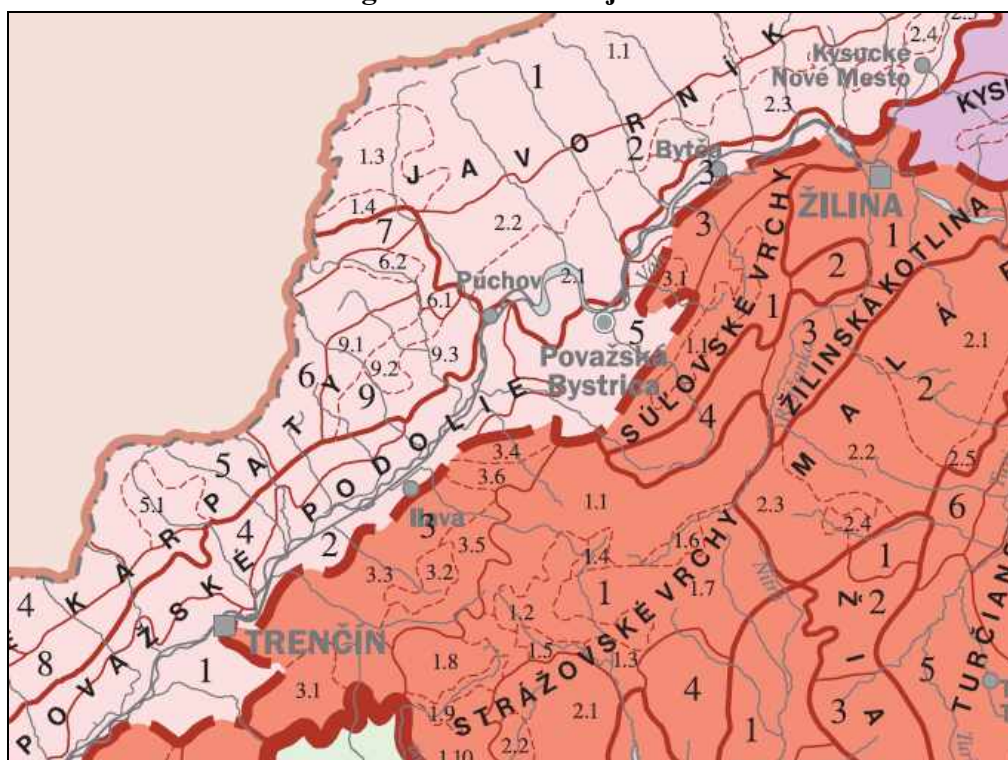
Georeliéf bradlového pásma: georeliéf tohto pásma má osobitý tektonický štýl, bradlový. Z plastických slieňov vrchnej kriedy vystupujú izolované bradlové tvrdoše i celé bloky tvaru podlhovastých šošoviek. Bradlové tvrdoše vystupujú z vrás bradlového antiklinória sú budované prevažne jurskými vápencami, ich obal tvoria slieňovce vrchnej kriedy. Najčastejšie boli z bradlového obalu vypreparované len malé osamelé bradielka, alebo osamelé bloky so strmým sklonom vrstiev, tzv. kozie chrbty. V okolí Púchova má bradlové pásmo šírku okolo 21 km a prechádza na obidve strany Váhu. Z mätko modelovaných

slieňovcov tu vystupuje bradlo Butkov (766 m n. m.) prerezané epigenetickou dolinou a západne od meandrov Váhu kozí chrbát Klapy (647 m n. m.).

Georeliéf flyšového pásma: flyšové pásmo tvorí horská sústava na severnom okraji západokarpatského oblúka v dĺžke 1300 km so šírkou 60-75 km. Najdôležitejšiu úlohu pri formovaní georeliéfu flyšového pásma zohrala rozdielna geomorfologická hodnota flyšových súvrství v ílovcovom a pieskovcovom vývine, ktoré sa ukladali vo od vrchnej kriedy do oligocénu v rôzne širokých čiastkových sedimentačných priestoroch rozsiahlej flyšovej geosynklinály – mobilnej zóny. Pri vrásnení nastala veľká redukcia sedimentačného priestoru a vytvoril sa systém na seba nasunutých a prekrývajúcich príkrovov, ktoré sú obyčajne detailne prevrásnené s vergenciou vrás na sever, severovýchod alebo severozápad. Pri formovaní georeliéfu vo flyšovom pásme i zložitá tektonika pôsobiaci pri vrásnení flyšovej geosynklinály.

Račianska jednotka zaberá vyššiu časť Javorníkov. Eróznodenudačné procesy tu vytvorili pásma chrbtov a vrchov, ktoré sú prerezané priečnymi dolinami. Tam kde potoky prerezali naprieč úzke pruhy ílovcového flyša, ktoré tu vystupujú na presunových líniách, vyeroďovali kotlinky. Na styku račianskej a bystrickej jednotky sa takýto pás erózných kotlínok pospájaných tiahne od Dolnej Maríkovej cez Papradno (Michaeli, 2008).

Geomorfologické členenie záujmového územia

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky (2002)

1.2.3 Klímageografická charakteristika

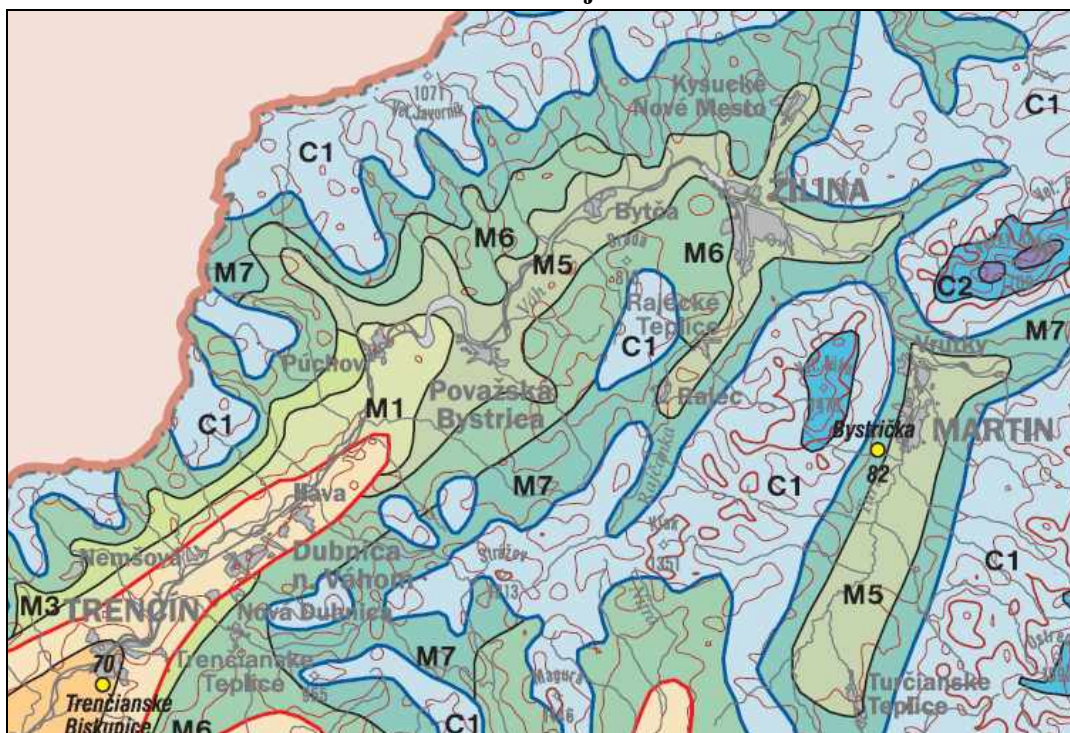
Považská Bystrica patrí do **okrsku M5** - mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový/kotlinový a do **okrsku M6** - mierne teplý, vlhký, vrchovinový v rámci **mierne teplej oblasti (M)**. Mierne teplá oblasť má počet letných dní v roku pod 50. Siahá do výšky

800 m n. m. Pestujú sa tu na teplo menej náročné plodiny napr. raž, jačmeň, ovos a zemiaky. Zaberá nižšie vrchoviny a nižšie pohoria a vyššie položené vnútrohorské kotliny. Priemerná ročná teplota 8° C a vanú prevažne SZ vetry (Michaeli, 2008).

Pre túto oblasť je (v porovnaní s inými podobnými okresmi Slovenska smerom na východ a juhovýchod) typický relatívny dostatok zrážok, najmä v chladnom polroku a relatívne teplá klíma na vyvýšených južných a juhovýchodných svahoch okolitých pohorí, v nižších polohách

je málo stabilná snehová pokrývka (ale stabilnejšia ako v okolí Trenčína), aj v otvorených nižších polohách je znížená veternosť a pomerne častý výskyt bezvetria s hmlou alebo nízkou oblačnosťou a teplotnými inverziami (najmä v chladnom polroku), je tam však aj celý rad polôh so zosilneným prúdením, najmä vo vyvýšených priesmykoch na juhu a východe. Mierne zosilnený vietor je aj nad vodnou nádržou Nosice, hlavne v orograficky zúženom mieste na severozápade od Považskej Bystrice.

Klimatické oblasti záujmového územia

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky (2002)

1.2.4 Hydrogeografická charakteristika

Mestom preteká najdlhšia slovenská rieka Váh. Dĺžka Váhu je 403 km, povodie zaberá 10 640 km² a priemerný prietok v ústí má 196 m³/s. Pri vodnej nádrži Hričov sa opäťovne Váh rozdeľuje do dvoch korýt, ktoré sa práve v týchto miestach stáčajú na juhozápad. Južnejšie vedie staré koryto, ktoré východným okrajom Bytče pokračuje do Považskej Bystrice, severnejší Hričovský kanál privádza vodu k vodnému dielu Mikšová a Považská Bystrica. Obe ramená sa spájajú v Nosickej priehrade. Vodné toky Manínsky potok, Domanížanka a Papradnianka sa v katastri mesta vlievajú do rieky Váh.

Vodná nádrž Nosice alebo **Priehrada mládeže** je vodná nádrž na rieke Váh pred mestom Púchov, postavená v rokoch 1949 - 1957. Je súčasťou Vážskej kaskády a slúži na vyrovňovanie prietokov Váhu, výrobu elektrickej energie, ochranu pred povodňami, oddych a rybárstvo. Elektrárnou využitá voda je odvádzaná do hate Dolné Kočkovce. Parametre:

- Maximálna hĺbka 18 m
- Objem nádrže je 36 mil. m³
- Priehradný múr je vysoký 36 m a dlhý 472 m.
- Plocha nádrže zaberá 5,7 km²

Súčasťou nádrže je aj **vodná elektráreň**, ktorá bola uvedená do prevádzky v roku 1957. VE Nosice je priehradovou vodnou elektrárnou a jej nádrž má funkciu týždenného vyrovňovania prietokov. Využitá voda je odvádzaná pri Púchove do hate Dolné Kočkovce, ktorá je súčasťou najstaršej kaskády vodných elektrární na Váhu. Nádrž Dolné Kočkovce má však pomerne malý akumulčný objem a vodná elektráreň pod ňou relatívne malú hĺtnosť (150 m³.s⁻¹), preto VE Nosice s maximálnym prietokom skoro 400 m³.s⁻¹ má obmedzenú dobu špičkovej prevádzky. Elektráreň má nainštalované 3 kaplanove turbíny s prietokom 3 x 130 m³ a výkonom 67,5 MW. Priemerne vyrobí 157,4 GWh elektrickej energie ročne.

1.2.5 Pedogeografická charakteristika

Na území Považskej Bystrici sa nachádzajú pôdne typy ako **fluvizem**, ktorá sa vyskytuje pri koryte rieky Váh. Tento pôdny typ sa nachádza na holocénných aluviálnych sedimentoch. Je to tiež mladá riečna uloženina. Profily fluvizeme často vykazujú geologické zvrstvenie. Ďalej sa tu nachádzajú **kambizeme**. Tieto pôdy sú typické pre pohoria, ale aj pre niektoré kotliny. Nájdeme ju pod lesným krytom. V nami riešenom území je najrozšírenejšia. Ďalej na malej ploche nájdeme **rendziny a prarendziny**. Z pôdnych druhov tu nájdeme **piesočnato-hlinité a ílovito-hlinité pôdy**.

1.2.6 Fytogeografická charakteristika

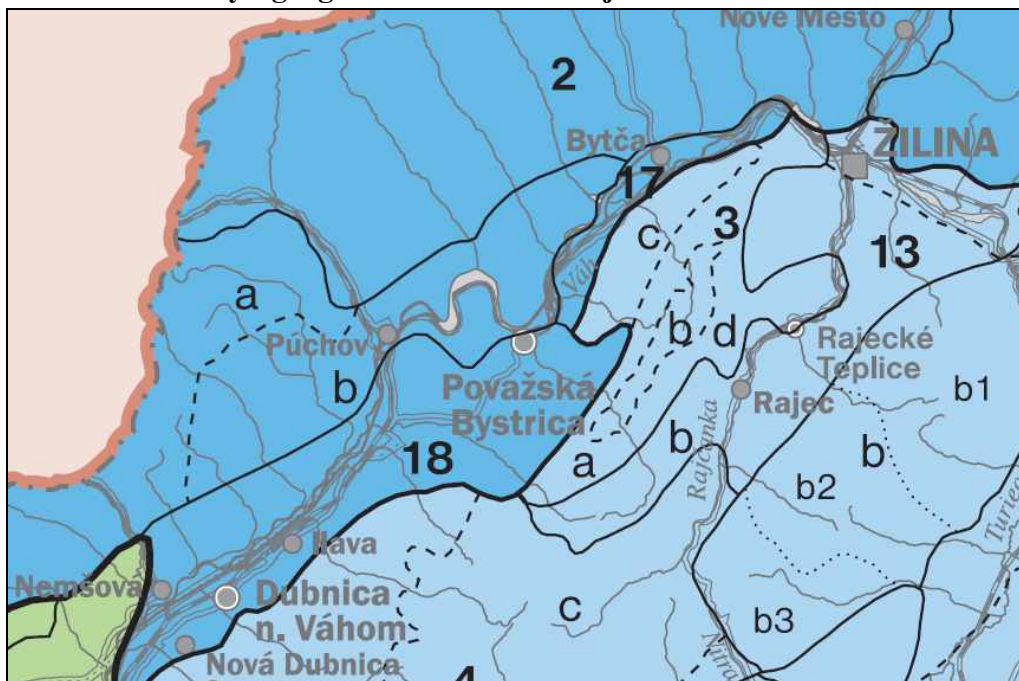
Z hľadiska fytogeografického členenia Európy spadá Slovensko do oblasti Holoarktis, podoblasti Eurosibírska a provincie Stredoeurópskej. Na základe Plesníkovho fytogeograficko-vegetačného členenia sa začleňuje územie mesta Považská Bystrica do bukovej zóny a jej horskej podzóny, následne do flyšovej oblasti. Patrí do okresov Ilavskej kotliny a Bielych Karpát, a do podokresu Vršatsko-púchovský.

Z potenciálnej prirodzenej vegetácie tu nájdeme plošne rozšírené **karpatské dobovo-hrabové lesy** a **bukové lesy**. Ostrovčekovito tu nájdeme **bukové lesy na vápencových a dolomitných podložiach**, **karpatské reliktné borovice**, **cerovo-dubové lesy** a v blízkosti tokov **jaseňovo-brestovo-dubové lesy**.

Na území mesta nájdeme aj vzácne endemity a relikty. **Relikt** je druh rastliny (alebo živočícha), ktorý sa zachoval na malom izolovanom území, ako pozostatok skoršie veľkého rozšírenia. Glaciálnymi relikdami, rastúcimi v okrese sú napr. hrdobarka horská, borovica lesná, hviezdnoteč čemerícový. Preglaciálnymi relikdami sú tis obyčajný, zimozeleň menšia, kopytník európsky a brečtan popínavý. **Endemity** voláme rastliny (alebo živočíchy), ktoré sa

vyskytujú len na pomerne malom území. Zo západokarpatských endemitov , t.j. rastlín rastúcich len na území Západných Karpát, ale vyskytujúcich sa i v našom okrese, hodno spomenúť napr. klinček lesklý a včasný, nevädzu mäkkú, poniklec slovenský, púpavu považskú, zubač, dúšku včasnú , či sezel sivý.

Fytogeografické členenie záujmového územia

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky (2002)

1.2.7 Zoogeografická charakteristika

Rozšírenie živočíchov závisí od mnohých abiotických, biotických činiteľov i od človeka. Keďže tieto činitele sa na území Slovenska od miesta k miestu výrazne menia, aj rozšírenie živočíchov nie je rovnomerné. Výskyt druhov sa mení podľa meniacich sa podmienok. Určité živočíšne druhy takto podľa ekologických podmienok vytvárajú určité živočíšne spoločenstvá. Na Slovensku môžeme vyčleniť 7 základných živočíšnych spoločenstiev. Na území mesta Považská Bystrica sa nachádzajú živočíšne spoločenstvo lesov, živočíšne spoločenstvo polí a lúk, živočíšne spoločenstvo ľudských sídiel a živočíšne spoločenstvo brehov vôd.

Živočíšne spoločenstvo lesov - niektoré živočíšne druhy sú s lesom bytostne späté, napr. lykožrút smrekový (*Ips typographus*), veverica stromová (*Sciurus vulgaris*), ktoré nachádzajú v lese potravu a úkryt, iné ako napr. zajac poľný (*Lepus europaeus*), tam vyhľadáva iba úkryt pred nepriateľom. Živočíchy sa rôznym spôsobom prispôbili životu v lesných podmienkach. Niektoré druhy sa špecializovali na život v korunách stromov, iné v prízemnej vrstve a ďalšie v lesnej pôde. Typickými druhmi stavovcov lesa najmä listnatého, ktoré žijú na území obce sú jašterica zelená (*Lacerta viridis*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*), drozd čierny (*Turdus merula*), diviak lesný (*Sus scrofa*). V pôde a na jej povrchu žijú dážďovka zemná (*Lumbricus terrestris*), slimák záhradný (*Helix pomatia*), bystrušky (*Carabus*).

Živočíšne spoločenstvo polí a lúk je reprezentované najmä druhmi, ktoré pôvodne obývali stepi. Polia a lúky im svojou otvorenosťou a rastlinstvom simulujú podobné podmienky. Oproti pôvodnému prostrediu však dochádza k striedaniu kultúr a k silným zásahom človeka. Je to predovšetkým chemizácia poľnohospodárskej výroby, vyrušovanie, ohrozovanie a priame mechanické ničenie živočíchov pri oraní, kosbe a iných poľnohospodárskych prácach. Typickými zástupcami na našom území obce sú vtáky a hlodavce. Z vtákov sú to jarabica poľná (*Perdix perdix*), bažant poľný (*Phasianus colchicus*), z hlodavcov je to zajac poľný (*Lepus europaeus*), syseľ pasienkový (*Citellus citellus*). Na poliach, lúkach a ich okrajoch žije veľa dravcov a iných vtákov, ktoré majú v tomto biotope dobré podmienky na lov a chytanie drobnejších živočíchov. Sú to najmä kaňa sivá (*Circus cyaneus*), kaňa popolavá (*Circus pygargus*).

Živočíšne spoločenstvo ľudských sídiel predstavuje skupinu živočíchov, ktoré sa prispôbili človeku, jeho zariadeniam a aktivitám. Medzi stavovce vyskytujúce sa v tomto spoločenstve patrí myš domová (*Mus musculus*), potkan hnedý (*Rattus norvegicus*), vrabec domový (*Passer domesticus*) a iné, ktoré hľadajú predovšetkým potravu u človeka a v jeho hospodárstve. Bocian biely (*Ciconia ciconia*), lastovička domová (*Hirundo rustica*) a iné využívajú ľudské obydli predovšetkým ako hniezdiská.

Živočíšne spoločenstvo brehov vôd žije v prechodnom pásme medzi vodou a súšou, pričom využíva vodné prostredie na hľadanie potravy alebo skrýšu. Zástupcami, ktorí žijú aj na území obce sú kačica divá (*Anas platyrhynchos*), skokan zelený (*Rana esculenta*), užovka obojková (*Natrix natrix*) (Lukniš a i., 1972).

1.2.8 Ochrana prírody a krajiny

Na území Mesta Považská Bystrica sa nachádzajú nasledujúce chránené územia:

CHKO Strážovské vrchy pribudla do siete veľkoplošných chránených území v roku 1989. Bola vyhlásená za účelom zabezpečenia ochrany a racionálneho využívania najzachovalejších častí prírodného prostredia Strážovských a Súľovských vrchov, dnes už vyčlenených ako rovnocenné geomorfologické celky v minulosti jednotne ponímaného pohoria Strážovská hornatina. Územie CHKO má výmeru 30 979 ha, z čoho 78 % plochy tvoria lesy, 19 % poľnohospodárska pôda a zostávajúce 3 % tvoria zastavané a vodné plochy. Najvyšším vrcholom územia je Strážov (1213 m n.m.). Je jediným miestom výskytu javorovo-bukových horských lesov (prioritný biotop). V roku 1981 bola na jeho území vyhlásená NPR Strážov s rozlohou 480,01 ha. Vývoj cenných rastlinných spoločenstiev ako aj jedinečných typov krajiny podmienili pestré klimatické, geologické, geomorfologické, hydrologické a pôdne podmienky na relatívne malom území.

Súľovské a Strážovské vrchy, na rozdiel od iných pohorí centrálnokarpatského oblúka, nemajú ústredný chrbát. Sú rozbrázdnené všetkými smermi hustou sieťou kotlín a hlbokých údolí. O nevšednej geomorfologickej členitosti svedčí aj rozpätie nadmorských výšok na pomerne malom území: Nadmorská výška vrcholov a hrebeňov sa pohybuje medzi 600 – 1213 m.n.m., dolín a kotlín 315 – 655 m.n.m. Prevažnú časť územia tvorí vrchovinná až

hornatinná neosídlená lesnatá krajina (90 %), nižšie časti sú odlesnené a premenené na lúky a pasienky (10 %). Orientácia pohoria v severojužnom smere umožňuje výskyt teplomilných, ale i horských druhov rastlín a živočíchov.

Územie CHKO Strážovské vrchy, rozšírené o hrebeň Sádeckých vrchov, je navrhnuté do sústavy NATURA 2000 ako:

- **Chránené vtáčie územie SKCHVU028 Strážovské vrchy**
- **Územie európskeho významu SKUEV0256 Strážovské vrchy**

V blízkosti mesta Považská Bystrica, na území CHKO Strážovské vrchy, sa nachádzajú:

- Národná prírodná rezervácia Manínska tiesňava,
- Prírodná rezervácia Kostolecká tiesňava,
- Prírodná pamiatka Bosmany,
- Národná prírodná rezervácia Súľovské skaly,
- Národná prírodná rezervácia Podskalský Roháč,
- Národná prírodná rezervácia Strážov,
- Prírodná pamiatka Briestenné.

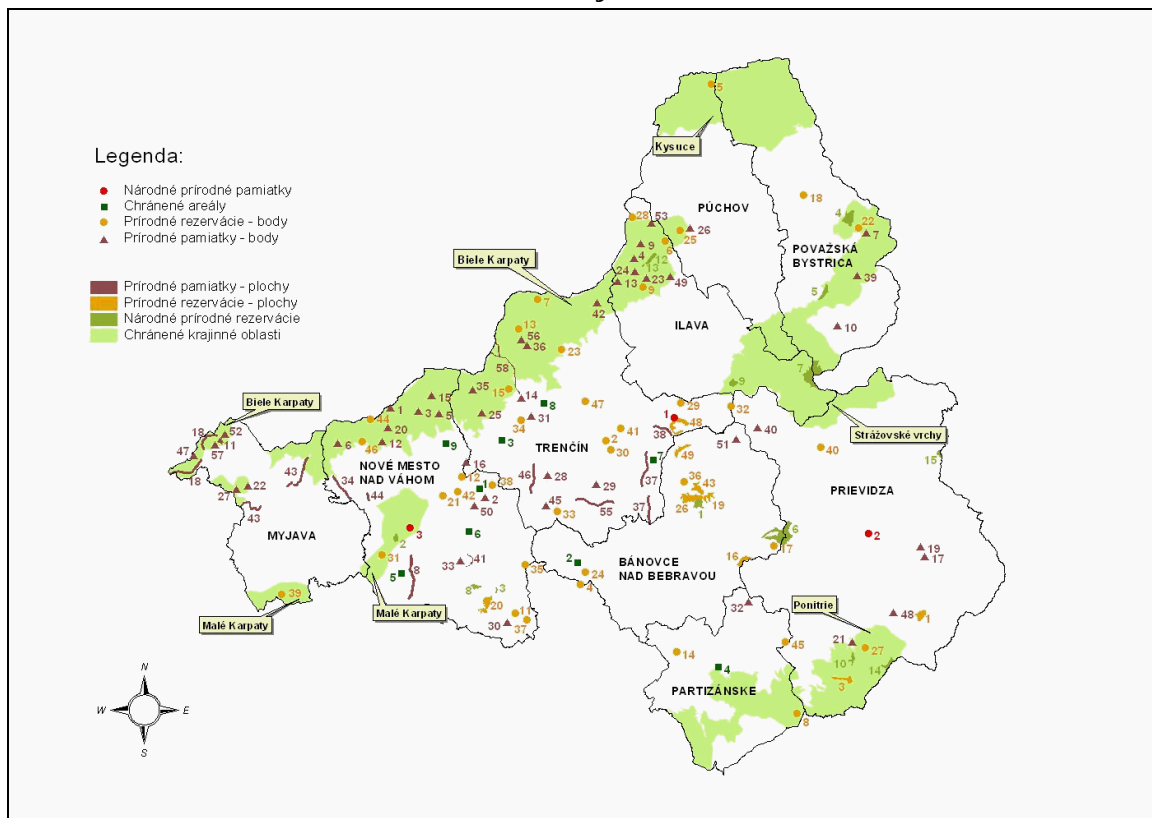
NPR Manínska úžina bola vyhlásená v roku 1967 s výmerou 117,63 ha. Nachádza sa medzi výraznými vrcholmi Veľkého (890,6 m n. m.) a Malého Manína (812,6 m n. m.), ktoré kedysi tvorili súvislý vápencový hrebeň jurských vápencov. Manínsky potok po rozrezaní mäkkých slienitých hornín dosiahol skalný podklad tvrdých a odolných vápencových hornín a hľbil dolinu aj v nich, čo mu uľahčovali pukliny v horninách. Vznikla tak úzka tiesňava so strmými skalnými stenami a divokými bralnými útvarmi. Výškový rozdiel medzi dnom tiesňavy a vrcholom Veľkého Manína je takmer 400 metrov. Vírivým pohybom väčších úlomkov uviaznutých v potoku v priehlbínach najužších častí tiesňavy dochádzalo k obrusovaniu skalných stien, čím vznikali oblé výklenky – „obrie hrnce“.

Manínska úžina je necelý kilometer dlhá a na niektorých miestach široká len niekoľko málo metrov. V roku 1933 kedy bola v najužšom mieste odstrelená časť brala a cez tiesňavu bola vybudovaná spevnená cesta. A tak je Manínska úžina najužšou tiesňavou na Slovensku aj v strednej Európe, cez ktorú je vybudovaná asfaltová cesta. Najužšie miesto je široké 3,7 m. V tiesňave sú pestré mikroklimatické podmienky – na výslnných stanovištiach skalných stien rastú teplomilné druhy a vo vlhkých tienistých miestach zasa horské chladnomilnejšie druhy. Svojimi kvetmi tu upútajú pozornosť napríklad poniklec prostredný, astra alpínska, prvosenka holá. Steny Manínskej úžiny sú jedným z najlepších skalolezeckých terénov na Slovensku. Horolezecká činnosť je tu však usmerňovaná podľa výnimky vydananej orgánom ochrany prírody a krajiny.

NPR Podskalský Roháč vyhlásená v roku 1993 s rozlohou 105,57 ha, tvorí najjužnejšie situované maloplošné chránené územie v geomorfologickom celku Súľovské vrchy, pretože ju z hľadiska geologickej stavby budujú karbonátové zlepence veľmi podobné súľovským. Reliéf v juhozápadnej časti, výstižne nazvanej Osobitá, je veľmi členitý, vytvára skalné mesto

s rozličnými skalnými útvarmi ako ihly, veže, bašty s druhovo pestrú faunou a flórou teplomilného charakteru.. Ďalej pokračuje zalesneným hrebeňom, v ktorom sa nachádza aj hlavný vrchol Roháč (720 m). Keďže vrcholových kôt s takýmto názvom je v Súľovských a Strážovských vrchoch viac, dostala táto NPR názov podľa dedinky, nad ktorou sa vypína.

Chránené územia Trenčianskeho samosprávneho kraja

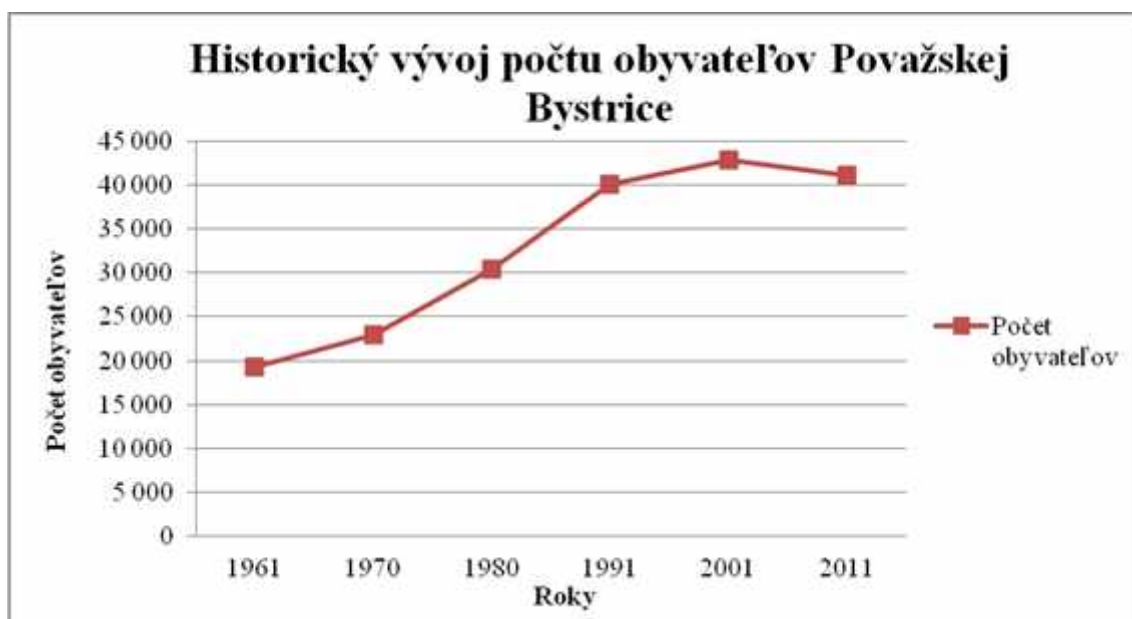

Zdroj: <http://www.sazp.sk/>

1.3 Humánnogeografická charakteristika

1.3.1 Obyvateľstvo

Historický vývoj počtu obyvateľov:

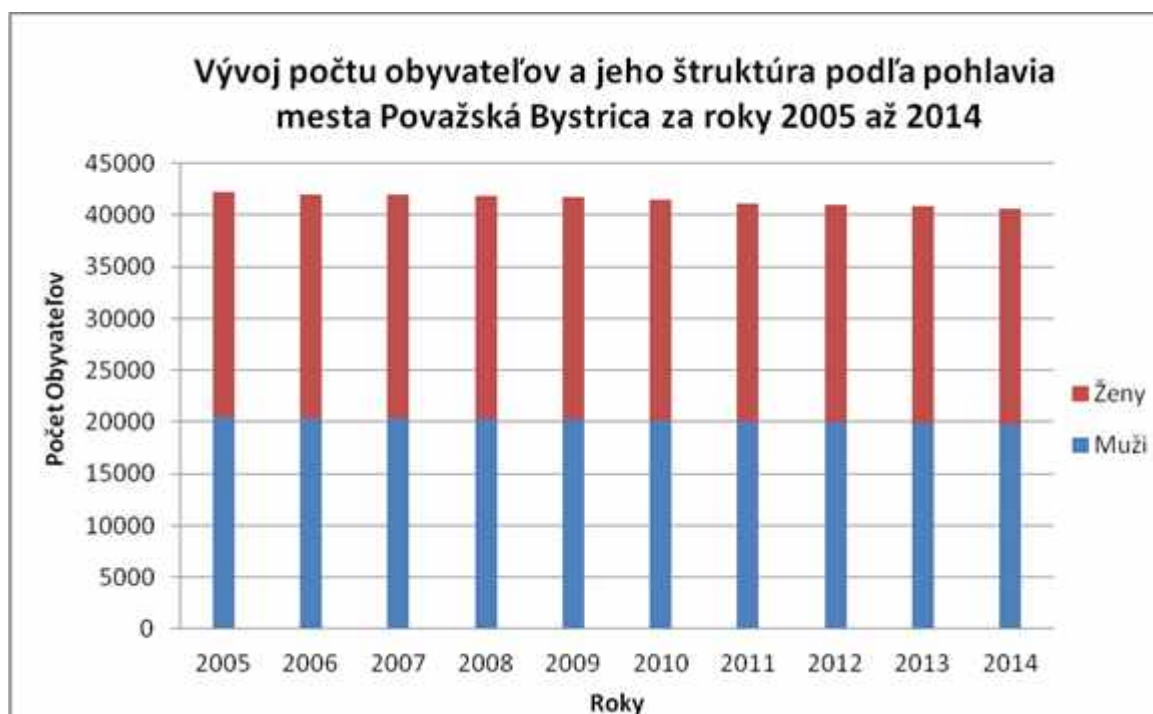

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Historický vývoj počtu obyvateľov môžeme porovnávať podľa jednotlivých sčítaní obyvateľstva. Vývoj počtu obyvateľstva ovplyvňuje prirodzený a migračný pohyb populácie, ktorý vplýva na celkový stav obyvateľov mesta. Od roku 1961 sa počet obyvateľov Mesta Považská Bystrica neustále zvyšuje až do roku 2001, kedy počet obyvateľov dosiahol svoje maximum. Toto zvyšovanie bolo dôsledkom masovej výstavby panelových bytových domov počas socializmu, ktoré prilákalo aj do Považskej Bystrice veľký počet vidieckeho obyvateľstva. Zároveň sa stavali aj priemyselné závody, občianska vybavenosť, služby lokálneho aj regionálneho významu, čo tiež prispelo k zvyšovaniu počtu obyvateľov. Mesto Považská Bystrica bolo už od roku 1960 okresným sídlom a plnilo významnú sídelno-hospodársku funkciu vo svojom regióne.

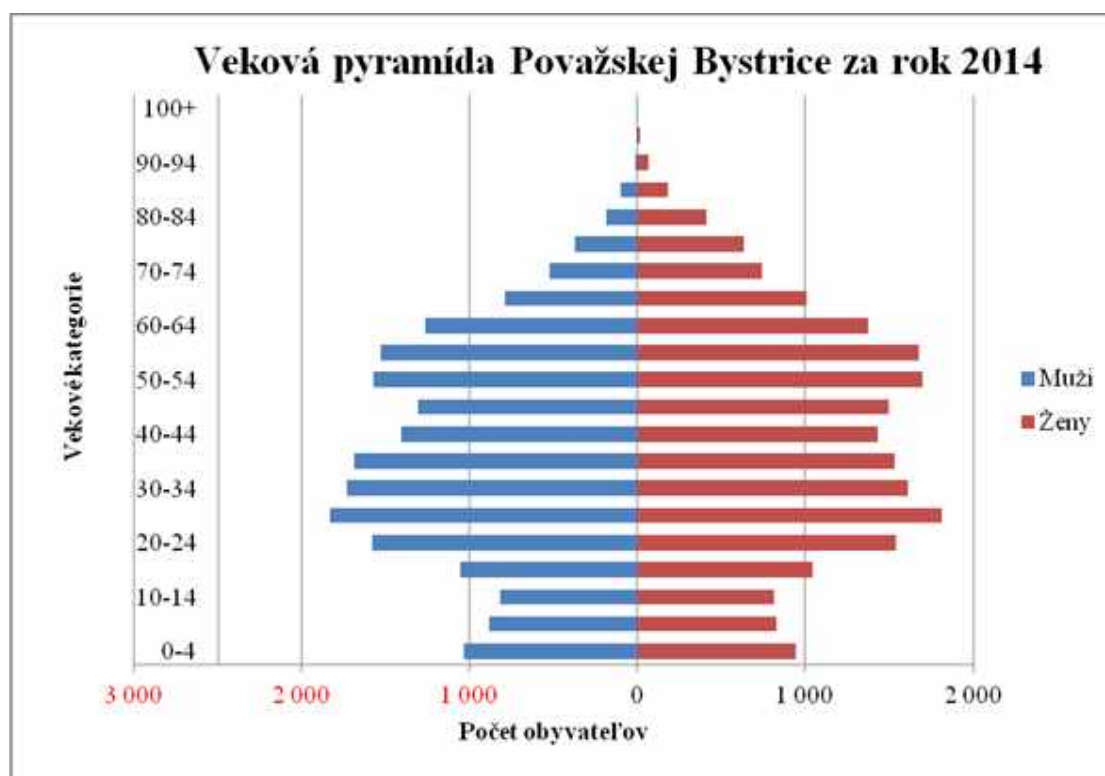
Tento rýchly rast počtu obyvateľov sa po páde socializmu spomalil. Obyvateľstvo ostalo bez ekonomických a sociálnych istôt, preto sa zákonite znížila radikálne aj pôrodnosť. Veľké priemyselné závody zanikli, alebo sa pretransformovali na obchodné spoločnosti, ktoré však museli veľký počet svojich zamestnancov prepustiť, čím sa zvýšila nezamestnanosť na celoslovenskej úrovni. Od SODB v roku 2001 môžeme pozorovať klesanie počtu obyvateľov, čo je dôsledkom už skôr mechanického pohybu obyvateľstva. Čerství absolventi a dlhodobo nezamestnaní sú nútení odchádzať za prácou do iných okresov, krajov, ba vo väčšine prípadov až do zahraničia. Mesto by sa malo snažiť tento negatívny trend obrátiť priamymi aj nepriamymi opatreniami na trhu práce, vytvorením možností a príležitostí pre PZI (priame zahraničné investície), podporovať SZČO a poskytovať možnosti praxe pre čerstvých absolventov.

Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia a veku:

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Za posledné desaťrocie počet obyvateľov mesta Považskej Bystrice ubúda. Rozdiel medzi rokom 2005 a 2014 je úbytok o 1 639 obyvateľov. Tento jav zodpovedá aj celoslovenskému trendu vo vývoji obyvateľstva. Je to spôsobené ekonomickou situáciou ako napríklad nedostatkom pracovných miest. Rozdiely v počte žien a mužov sú minimálne.

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

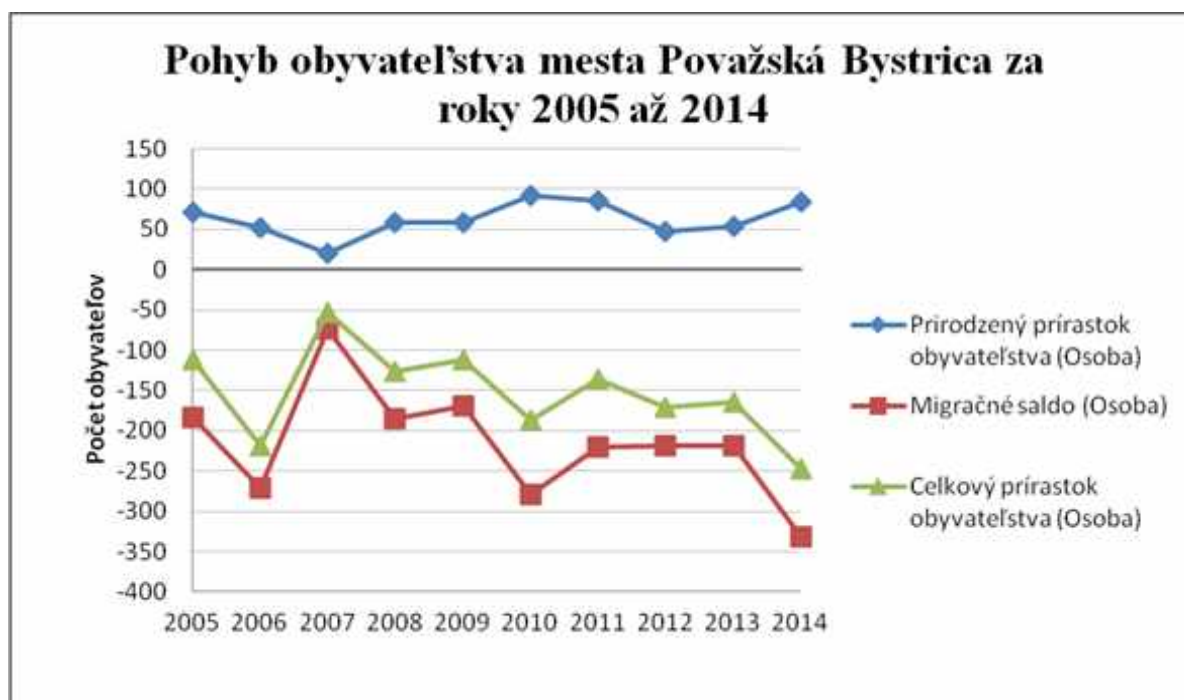
Veková štruktúra obyvateľstva je výsledkom procesov natality a mortality ale taktiež aj migrácie. Pre populáciu je charakteristické starnutie obyvateľstva, ktoré sa odráža aj vo vekovej štruktúre.

Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia ovplyvňuje nerovnomerná miera úmrtnosti medzi ženami a mužmi, ktorá je charakteristická najmä v produktívnom veku. Mužská zložka obyvateľstva zomiera vo vyššom počte, čo svedčí o menšej starostlivosti o zdravie a prevencii. Podstatným faktorom je aj zlá životospráva ako alkoholizmus a fajčenie. Vo vyšších rokoch prevládajú ženy s čím súvisí vývoj a charakter celého mesta.

Prirodzený, mechanický a celkový pohyb obyvateľstva:

Obyvateľstvo je mimoriadne dynamický prvok celej socioekonomickej sféry. Pohyb obyvateľstva zapríčiňuje zmeny počtu obyvateľov, zmeny jeho priestorového rozloženia a štruktúry. Počet obyvateľov a jeho rozmiestnenie sa mení v dôsledku prirodzeného a migračného pohybu. Prirodzený pohyb, určený pôrodnosťou a úmrtnosťou zabezpečuje prirodzený prírastok alebo prirodzený úbytok obyvateľstva, ktorý je okrem natality a mortality ovplyvnený aj počtom sobášov, rozvodov a potratom. Od roku 2007 má prirodzený prírastok tendenciu narastať až do roku 2010 a následne 2 roky klesá a roku 2013 a 2014 opäť narastá.

Migrácia je dvojsmerný pohyb obyvateľstva, čiže odsťahovanie (emigrácia) a zároveň prisťahovanie (imigrácia). Konečným výsledkom migrácie je migračné saldo, čiže rozdiel medzi imigráciou a emigráciou. V sledovanom období rokov 2005 – 2014 v meste Považská Bystrica prevažuje počet vystaľovalcov (emigrantov). Z toho vyplýva, že vo všetkých rokoch bolo v obci záporné migračné saldo čiže migračný úbytok. Migračné saldo je vlastne čistá migrácia, čiže rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vystaľovaných.

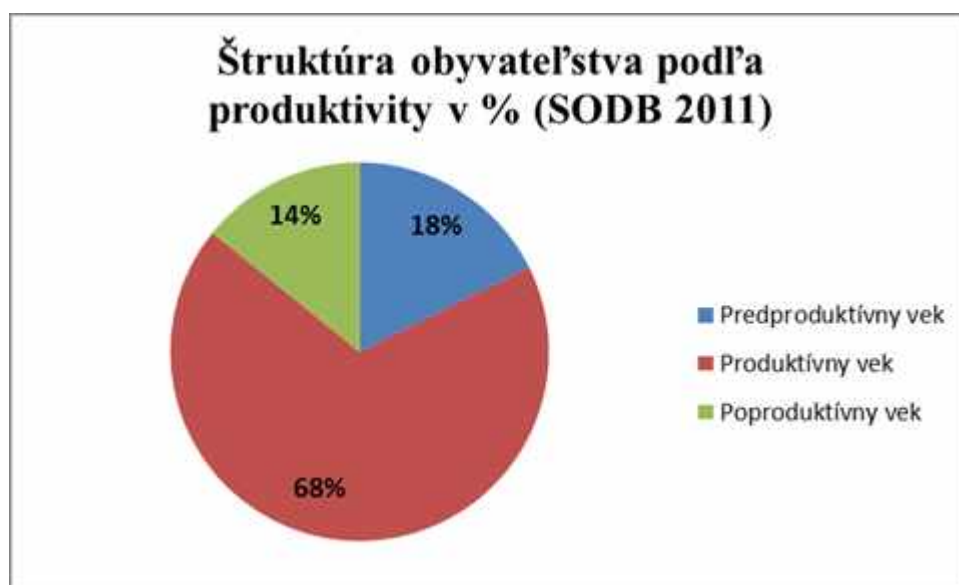

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Celkový pohyb obyvateľstva je možné charakterizovať ako výsledok prirodzeného a migračného pohybu. Prejavuje sa ako globálny prírastok alebo úbytok. V grafe vyššie môžeme vidieť že krivka celkového prírastku je v záporných hodnotách. Dôvod prečo je to tak je veľká prevaha odsťahovania obyvateľstva z mesta, aj keď prirodzený prírastok má kladné hodnoty.

Štruktúra obyvateľstva podľa produktivity a ekonomickej aktivity:

Pri analýze ekonomickej aktivity je dôležité sledovať vekovú štruktúru obyvateľstva. Tvoria ju tri základné skupiny a to predproduktívny vek (0-14 rokov), produktívny vek (15-64 rokov) a poproduktívny vek (65 rokov a viac). Hlavné vekové skupiny sú vymedzené podľa vzťahu obyvateľstva k ekonomickej aktivite približnými vekovými hranicami vyjadrujúcimi potenciálny začiatok a potenciálny koniec ekonomickej aktivity. V grafe nižšie si môžeme všimnúť, že až 68 % obyvateľstva je v produktívnom veku a najmenej, iba 14 % je v poproduktívnom veku.

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V meste Považská Bystrica bolo podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 - 20 893 ekonomicky aktívnych osôb. Z toho 181 osôb na materskej dovolenke, 697 pracujúcich dôchodcov a 2 619 nezamestnaných. Ďalej 924 osôb na rodičovskej dovolenke, 6 902 nepracujúcich dôchodcov. 5 914 bolo detí do 16 rokov, 2 089 študentov stredných škôl a 1 640 vysokoškolských študentov.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v Meste Považská Bystrica podľa vybraných odvetví hospodárstva

Odvetvia hospodárstva	abs.	%
Priemyselná výroba	5.122	22,71
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel,	2.856	12,67

motocyklov a spotrebného tovaru		
Školstvo	1.397	6,2
Stavebníctvo	1.366	6,06
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	1.313	5,82
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	1.221	5,41
Nehnuteľnosti, prenajímanie a obchodné služby, výskum a vývoj	1.038	4,6
Doprava, skladovanie a spoje	891	3,95
Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	564	2,5
Hotely a reštaurácie	501	2,22
<i>EA bez udania odvetví</i>	5.234	23,21
SPOLU	22.550	100

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

V tabuľke sú uvedené odvetvia podľa Odvetvovej klasifikácie ekonomických činností (OKEČ), v ktorých pracuje najviac obyvateľov mesta Považská Bystrica. Je to hlavne strojárstvo, v ktorom má mesto dominantné postavenie. Až 22,71 % ekonomicky aktívnych (EA) pracuje v priemyselnej výrobe, ďalej nasledujú pracujúci vo veľkoobchode a maloobchode, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru. Nad 1 000 EA pracuje v školstve, stavebníctve, verejnej správe a obrane, povinné sociálne zabezpečenie a v zdravotníctve a sociálnej starostlivosti. Až 5 234 EA neudalo odvetvie.

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti a vierovyznania:

Mesto Považská Bystrica má veľmi silné zastúpenie slovenskej národnosti a to až 97,72 %. Národnostná štruktúra mesta je homogénna.

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti (SODB 2011)

NÁRODNOSŤ	abs.	%
slovenská	41.796	97,72
maďarská	40	0,09
rómska	38	0,09
česká	434	1,01
rusínska	15	0,04
ukrajinská	12	0,03
nemecká	20	0,05
poľská	28	0,07
ruská	14	0,03
<i>ostatné a nezistené</i>	373	0,87
SPOLU	42.773	100,00

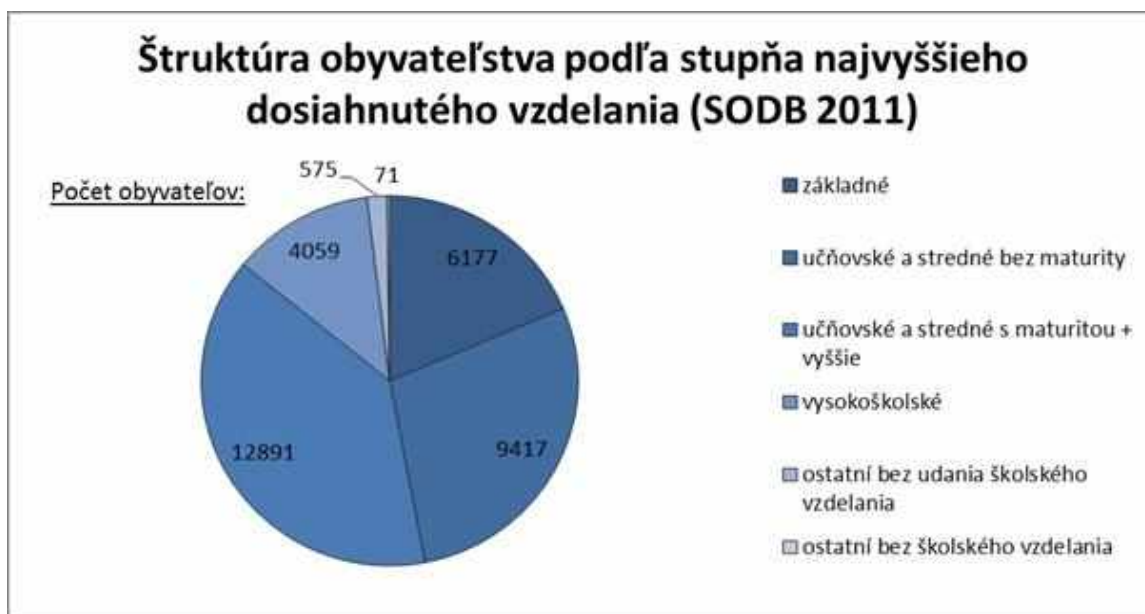
Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Na území mesta prevláda s 81,10 % rímsko-katolícka cirkev, čo predstavuje 34 688 obyvateľov. S 12,62 % nasledujú občania bez vyznania. 1 059 obyvateľov sa hlási k evanjelickej cirkvi.

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Štruktúra obyvateľstva podľa vzdelania:

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Úroveň vzdelania je dôležitým faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja. Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva je významnou charakteristikou ľudských zdrojov. S učňovským a stredným vzdelaním s maturitou + vyššie je vzdelaných 12 891 obyvateľov mesta, čiže 38,84 %. Nasleduje učňovské a stredné bez maturity s 28,37 %. 12,23 % obyvateľov mesta je vysokoškolsky vzdelaných.

Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie:

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie sme sledovali za roky 2005 až 2014. Môžeme si všimnúť, že vývoj počtu je nerovnomerný. Od roku 2005 po rok 2007 klesal počet evidovaných uchádzačov. Môžeme si všimnúť, že v roku 2009 sa počet viac ako zdvojnásobil. To má za následok hospodárska kríza, ktorá mala za následok hromadné prepúšťanie. Od roku 2012 má počet uchádzačov tendenciu klesať.

1.3.2 Hospodárstvo

PRIEMYSEL:

V meste Považská Bystrica sú najvýznamnejšie podnikateľské subjekty, ktoré sa zaoberajú strojárstvom – PSL, a. s., Danfoss, a.s. Bonfiglioli Slovakia s.r.o.. Firma Med' Povrly Slovakia, a.s. sa zaoberá v oblasti výroby kovov. Medzi ďalších významných zamestnávateľov môžeme zaradiť podniky: SATES-PMD, s.r.o., ALW INDUSTRY, s.r.o., LUXOR, a.s., AR, spol. s r.o., IMC Slovakia, spol. s r.o., ALADIN LUX, spol. s r.o., CCN Casting s. r. o., Rademaker Slovakia s.r.o..

Danfoss Power Solutions je synonymom pre mobilnú hydrauliku. Je poprednou spoločnosťou, ktorá dodáva na globálny trh hydrauliku, elektronicky riadenú hydrauliku a elektrické komponenty. Zákazníkmi sú výrobcovia mobilných pracovných strojov v Európe, Južnej a Severnej Amerike a ázijsko-tichomorskom regióne. Ponúkajú najinovatívnejšie riešenia v oblasti pohonov mobilných pracovných strojov a podpory ich riadiacich a servoriadiacich, pohonných, pracovných a ovládacích funkcií.

PSL, a.s. je výrobcom ložísk s viac ako 60-ročnou tradíciou. Hlavné oblasti výrobného programu predstavuje výroba štandardných a špeciálnych veľkorozmerných valivých a otočných ložísk, integrovaných prevodov a valčekov. Takmer všetka produkcia PSL sa vyváža najmä do krajín Európskej únie, USA a Ruskej federácie. Prostredníctvom dcérskych

spoločností zo skupiny PSL a siete zmluvných predajcov je PSL schopná poskytovať predajný servis, operatívne a vysokokvalifikované technické poradenstvo a popredajné služby zákazníkom prakticky po celom svete. PSL, a.s. od svojho vzniku v roku 1995 dokazuje, že je stabilným a spoľahlivým výrobcom ložísk s vysokou kvalitou produkcie. Exportom svojich výrobkov do mnohých krajín sveta zo všetkých kontinentov sa spoločnosť dostala do povedomia používateľov ložísk a otočí na celom svete.

STAVEBNÍCTVO:

V oblasti stavebníctva zaznamenala najväčšie tržby spoločnosť Považská stavebná, a. s., patrí aj medzi najväčších zamestnávateľov v meste. Ďalšie firmy sú HBH, a. s. a Aktiv Pro s. r. o., MGM, spol. s. r. o., SIBAstav, s. r. o..

Stavebná spoločnosť HANT BA, a.s. sa etablovala na slovenskom trhu stavebníctva v roku 2003, odkedy sa úspešne prepracovala medzi najúspešnejšie spoločnosti v tomto odbore. Predmetom činnosti stavebnej spoločnosti HANT BA, a.s. je komplexná realizácia stavieb rôzneho rozsahu a náročnosti. Pozemné a inžinierske staviteľstvo spoločnosti predstavuje výstavbu diel od prípravy stavebného pozemku až po záverečnú kolaudáciu diela, kým developerská činnosť zastrešuje diela v ešte komplexnejšom rozsahu, a to od výberu a výkupu pozemkov, cez ich vysporiadanie a prípravu projektovej dokumentácie, až po odovzdanie do užívania. Cieľom spoločnosti je poskytovať vám služby a diela na najvyššej profesionálnej úrovni s cieľom vašej dlhodobej spokojnosti z ich bezproblémového užívania. Pri dosahovaní svojho cieľa sa spoločnosť HANT BA, a.s. riadi Etickým kódexom ako aj zvládnutím systémov získaných certifikátov.

OBCHOD:

Najväčší zamestnávateľ v odvetví obchodu je PRIMA ZDROJ holding, a. s., ktorý zamestnáva viac ako 1 000 zamestnancov. Ďalšie dôležité podniky sú CBA SK, a. s., MAJOMAX, spol. s r. o.. Ďalšie podniky sú AUTOMAX, s. r. o., NIKA, spol. s. r. o., M&M TRADE, s. r. o. TABAT spol. s. r. o., RAVEN, a. s., IMAO electric, s. r. o..

Skupina RAVEN, ktorú tvorí akciová spoločnosť **RAVEN a. s.** s dcérskymi spoločnosťami **RAVEN CZ a. s.** a **RAVEN PL Sp. z o. o.** a **RAVEN HUNGARY Kft.**, v súčasnosti patrí k najdôležitejším predajcom hutníckeho materiálu v krajinách Vyšehradskej štvorky. V Poľsku sa postupne etabluje a buduje si svoje postavenie dôležitého predajcu. Spoločnosti skupiny RAVEN sú vyhľadávaným dodávateľom aj vďaka vysokej kvalite, prijateľnej cene, spoľahlivosti aj službám, ktoré poskytujú moderne vybavené serviscentrá.

Vznik skupiny RAVEN sa viaže k roku 1993, keď slovenský akcionár založil v Považskej Bystrici akciovú spoločnosť RAVEN a. s..

Od založenia firmy **IMAO electric, s.r.o.** v roku 2008 prešla spoločnosť významnou transformáciou a rozsiahlou expanziou. Z firmy, ktorá sa profilovala ako veľkoobchod a maloobchod s elektroinštalačným materiálom a svietidlami, je nadnárodná skupina pôsobiaca v 6 krajinách Európy. Pod hlavičkou IMAO group v súčasnosti pracuje 6 spoločností. Skupina IMAO je podpísaná pod výstavbou 15 bioplynových staníc na území Slovenskej republiky.

Disponuje dizajnovým a projektovým oddelením, ktoré pracujú s najmodernejším technologickým a softvérovým vybavením.

1.3.3 Technická infraštruktúra

DOPRAVA:

Dopravný systém mesta Považská Bystrica tvorí cestná, železničná, vodná a cyklistická doprava. Mesto sa nachádza na trase medzinárodného koridoru Va., ktorý v cestnej doprave predstavuje cesta I/61 a hlavne trasa diaľnice D1 z Bratislavy do Žiliny.

Mestom prechádza v smere juhozápad – severovýchod trasa cesty I/61. V centre mesta túto cestu križuje cesta II/517, ktorá sa odpája v severnej časti mesta od cesty II/507 a pokračuje cez mesto v juhovýchodnom smere na Rajec. Cesta II/507 prechádza severnou časťou mesta zo západného smeru od Púchova a pokračuje severovýchodným smerom na Bytču po druhej strane Váhu súbežne s cestou I/61. Tieto cesty tvoria aj základnú komunikačnú kostru mesta.

Považská Bystrica leží na železničnej trati č. 120 z Bratislavy do Žiliny, ktorá je rovnako súčasťou medzinárodného koridoru č. Va. V zámeroch rozvoja železničnej dopravy sa uvažuje s jej modernizáciou na parametre, ktoré si vyžaduje medzinárodný dopravný koridor. Modernizácia koridoru v úseku Bratislava – Žilina je uvažovaná v prvej etape modernizácie, pričom v úseku medzi Púchovom a Košicami sa uvažuje so zabezpečením maximálnej rýchlosti 120 km.h^{-1} s možnosťou zvýšenia podľa miestnych pomerov na rýchlosť 140 km.h^{-1} . Modernizácia koridoru zahŕňa aj modernizáciu železničných staníc a zastávok. V riešenom priestore sa nachádzajú dve železničné stanice, a to Považská Bystrica a Považská Teplá, a zastávka v Milochove.

Mesto leží na rieke Váh, ktorá je podľa Dohody AGN označená ako národná vodná cesta E81 medzinárodného významu triedy Va, resp. Vb. Budovanie úseku Púchov – Žilina, v ktorom sa nachádza Považská Bystrica, je zaradené do 3. etapy s predpokladom začatia rekonštrukcie a výstavby plavebných objektov po roku 2010.

Najbližšie letisko s možnosťou verejnej leteckej dopravy je v Žiline (Horný Hričov). Dostupnosť letiska v Hričove je cca 21 km. Dostupnosť letiska v Trenčíne cca 53 km. Tieto letiská sú v KURS 2001 uvažované ako regionálne letiská s možnosťou medzinárodnej dopravy. Dostupnosť medzinárodného letiska v Bratislave je cca 160 km. Pri využití diaľnice je časová dostupnosť tohto letiska cca 1 hodina a 30 minút. V zámeroch rozvoja sa nepočíta s budovaním nových letísk, dostupnosť leteckej dopravy z riešeného priestoru sa teda nezmení.

Do hlavných zámerov rozvoja dopravy patrí v širších súvislostiach modernizácia železničnej trate č. 120 a vybudovanie diaľnice D1 medzi Žilinou a Martinom.

Považská Bystrica vzhľadom na svoju výškovú členitosť obmedzuje plný rozvoj cyklistickej dopravy, ktorá je takto zameraná najmä na športové a rekreačné využitie. Keďže mesto leží na Váhu, vzniká tu možnosť zabezpečenia Vážskej cyklistickej trasy na pravom brehu Váhu

využitím a úpravou hrádzi okolo rieky. Ostatné trasy zabezpečujú prepojenie centra s územne oddelenými mestskými časťami, okolitými obcami a rekreačnými cieľmi.

ZÁSOBOVANIE ELEKTRICKOU ENERGIU:

Na území mesta Považská Bystrica sa nachádza vodná elektrárň, ktorá je v súčasnej dobe súčasťou druhej derivačnej skupiny vodných elektrární na Váhu (Hričov - Mikšová I - Považská Bystrica). Zásobu vody pre špičkovú prevádzku tejto skupiny zaisťuje vodná nádrž Hričov s celkovým obsahom 8,5 milióna m³ vody. Táto skupina elektrární postavená v rokoch 1958-1964 môže dosiahnuť špičkový výkon 170 MW pri prietoku kanálmi 400 m³.s⁻¹ a využíva celkový spád 46,5 m.

Samotná vodná elektrárň Považská Bystrica je kanálového typu a sú v nej inštalované tri agregáty s Kaplanovými turbínami. Každý agregát pracuje so spádom 16,35 - 12,13 m. Inštalovaný výkon je 55,20 MW, priemerná ročná výroba elektrickej energie predstavuje 115,30 GWh.

Výroba elektrickej energie paroplynovým cyklom je zabezpečovaná v podniku Teplo GGE s.r.o., Považská Bystrica. Inštalovaný výkon je 58 MW, s ročnou výrobou 250 GWh. Na území mesta je umiestnená aj 220 kV rozvodňa SEPS, a. s..

ZÁSOBOVANIE PLYNOM:

Územím mesta Považská Bystrica prechádza plynovod Severné Slovensko DN 500, PN 64, ktorý sa napája z tranzitného plynovodu pri trasovom uzávere TU 39 pri Špačinciach (okres Trnava) a VTL plynovod Považský plynovod DN 300, PN 25, ktorý sa napája na medzištátny plynovod DN 700, PN 55 cez prepúšťaciu stanicu pri Červeníku (okres Hlohovec).

Plynovod VTL Severné Slovensko slúži na posilnenie plynovodu DN 300, PN 25, ale aj na priame pripojenie odberateľov, k čomu slúžia prepúšťacie stanice. Cez prepúšťaciu stanicu pri Cingelovom laze v Považskej Bystrici pokračuje v trase na Zemiansky Kvašov, Rajec a Žilinu.

ZÁSOBOVANIE TEPLOM:

Zásobovanie teplom je dôležitou časťou energetickej výrobné-zásobovacej sústavy ovplyvňujúcej územný rozvoj mesta Považská Bystrica a jeho environmentálnu hodnotu. V meste je vybudovaná sieť centrálného zásobovania teplom s jedným okruhom:

- horúcovodný okruh napájaný z Teplo GGE s.r.o.

História závodu na výrobu a dodávku energií ako obslužnej výroby je spojená so vznikom podniku Považské strojárne, pôvodne Československá zbrojovka, účastinná spoločnosť Brno, závod Považská Bystrica v roku 1929. Energetika so svojou výhrevňou patrila spolu s hutnou výrobou medzi prvé výroby Považských strojární.

Ďalšími medzníkmi v histórii energetiky boli roky:

1946 - postavenie prvej teplárne s výrobou elektrickej energie

1962 - uvedenie do prevádzky novej parnej kotolne

1972 - začiatok dodávky tepla pre mesto Považská Bystrica
1981 - uvedenie do prevádzky horúcovodnej kotolne a spaľovne odpadov
1998 - uvedenie do prevádzky systému riadenia energetického hospodárstva na meranie a reguláciu všetkých energií

Súčasnosť - Paroplynový cyklus Považská Bystrica

druhý polrok 2009 - začiatok výstavby

19.11.2010 - prvá dodávka elektriny do distribučnej siete

01.01.2011 - začiatok poskytovania podporných služieb sekundárnej regulácie pre potreby PS

12.01.2011 - začiatok dodávky tepla do verejných rozvodov

07.06.2012 - nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie SIŽP Žilina o uvedení stavby do trvalého užívania

07/2012 - ukončená výstavba nového plynového kogeneračného zdroja v kotolni

03/2013 - začiatok prevádzky zrekonštruovanej protitlakovej turbíny

ZÁSOBOVANIE VODOU:

Pitná voda z SKV Sádочné – Považská Bystrica je akumulovaná vo VDJ Dedovec $2 \times 650 \text{ m}^3 + 300 \text{ m}^3$. Z týchto VDJ je zásobované obyvateľstvo v I. tlakovom pásme – územia: Považská Bystrica mesto, Stred, SNP, NsP a časť Dedovec.

Pitná voda z SKV Sádочné – Považská Bystrica je čerpacou stanicou Zemiansky Kvašov prečerpávaná do VDJ Žadovec $3.000 \text{ m}^3 + 5.000 \text{ m}^3$. Z tohto VDJ je dodávaná voda:

- do VDJ Hliny $2 \times 400 \text{ m}^3$ pre sídlisko Hliny a IBV Podhlinie,
- do VDJ Rozkvet $2 \times 100 \text{ m}^3$ pre sídlisko Rozkvet (III. tlakové pásmo),
- priamo do sídliska Rozkvet (IV. tlakové pásmo),
- do VDJ Dedovec $2 \times 400 \text{ m}^3$ pre sídlisko Dedovec (II. tlakové pásmo),
- do VDJ Dedovec $2 \times 150 \text{ m}^3$ pre sídlisko Dedovec (III. tlakové pásmo).

Z SKV Považská Teplá – Považská Bystrica je voda akumulovaná vo VDJ Považská Teplá 1.500 m^3 . Z tohto VDJ je zásobovaná mestská časť Považská Teplá (vrátane UO Vrtižer), časť Považská Bystrica – Stred, MČ Milochov, UO Považské Podhradie, UO Orlové a obec Plevník-Drienové mimo riešeného územia mesta Považská Bystrica.

Celá vodovodná sieť v centre mesta je zásobovaná tak, že v prípade výpadku jedného z SKV je voda do vodovodnej siete doplnená z druhého SKV.

Z vodného zdroja Kráľovka je zásobovaná mestská časť Zemiansky Kvašov cez VDJ Zemiansky Kvašov 50 m^3 a časť Považskej Bystrice cez starý VDJ $2 \times 200 \text{ m}^3$.

Z vodného zdroja Bystré je akumulovaná voda do VDJ $2 \times 150 \text{ m}^3$ Praznov. Z tohto VDJ je zásobovaná mestská časť Praznov, zostatok vody je z ČS Praznov výtláčným potrubím dopravovaný do VDJ $2 \times 100 \text{ m}^3$ Podmanín a do obce Podmanín, pričom časť vody je využívaná pre zásobovanie Zakvášova.

Z vodného zdroja Šebešťanová je pitná voda cez ČS dopravovaná do VDJ 40 m³, z ktorého je zásobovaná mestská časť Šebešťanová.

KANALIZÁCIA:

Kanalizačná sieť v meste Považská Bystrica bola postupne budovaná od roku 1956 spolu s vodným dielom Nosice, kedy bola vybudovaná aj pôvodná čistiareň odpadových vôd. Od tohto obdobia bola vykonaná rekonštrukcia čistiarne odpadových vôd v roku 1988 a v období vstupu SR do EU prebehla rekonštrukcia čistiarne odpadových vôd s ohľadom na podmienky stanovené EU – odstraňovanie dusíkatého znečistenia a fosforu. Všetko za podpory predvstupového fondu ISPA.

Kanalizačná sústava je vybudovaná ako jednotná, okrem častí Hliny, Rozkvet, Dedovec a Stred, kde je vybudovaná aj dažďová kanalizačná sieť. Veľká časť dažďových vôd je odvádzaná jednotnou kanalizáciou do ČOV.

Celkove je sústavu možné charakterizovať ako jednotnú, a to vzhľadom na malý podiel dažďovej kanalizácie. Snahou SVS je vybudovanie delenej kanalizačnej siete pri príprave novej výstavby v jestvujúcich mestských častiach. SVS preberá novú kanalizačnú sieť iba pre odvod a čistenie splaškových vôd.

TELEKOMUNIKAČNÉ ZARIADENIA:

Telekomunikačné a informačné služby majú trhovú charakter a rovnako ako aj inde na Slovensku prežívajú búrlivý rozvoj. Územie mesta Považská Bystrica je pokryté telekomunikačnou infraštruktúrou Slovak Telecom a.s., ktorá okrem klasickej pevnej a mobilnej telefónnej linky poskytuje aj možnosť pripojenia k internetu prostredníctvom ADSL.

Najväčším poskytovateľom telekomunikačných služieb v SR je Slovak Telecom a.s., ktoré prevádzkujú telekomunikačnú sieť pokrývajúcu celé územie SR. Nové územné členenie telefónnej siete je spojené s tvorbou digitálnej siete, ktoré bude 2-stupňové (primárne a sekundárne oblasti). Prechod na túto sieť z doterajšej 3-úrovňovej si vyžiada digitalizáciu koaxiálnych káblov, symetrických káblov a rádioreléových trás, ako aj vybudovanie kostry optických káblov a optických káblov nižších úrovní pre primárne obvody.

Mesto Považská Bystrica je sídlom primárnej oblasti (PO) a patrí do sekundárnej oblasti (SO) Žilina. Primárna oblasť je nižšou organizačnou a územnou jednotkou. Do PO Považská Bystrica patria aj mestá Dubnica nad Váhom a Púchov.

Operátori mobilných telekomunikačných sietí – Orange, a. s., Slovak Telecom, a.s. a O2 a. s., vykrývajú svojou infraštruktúrou celé územie mesta Považská Bystrica. Okrem toho sa na území mesta rozvíjajú Wi-Fi siete (PegoNet, PBNNet a pod.). Tiež sa postupne rozvíjajú služby typu “Internet café”.

Aj keď nie sú k dispozícii podrobné údaje o telekomunikačnej a informačnej infraštruktúre na území mesta, je možné predpokladať, že vzhľadom na celoslovenský trend rozširovania e-služieb, resp. služieb multimediálneho charakteru, bude “búrlivý” rozvoj informatizácie

pokračovať. V tejto súvislosti je potrebné využiť podporu štátu na rozvoj poznatkovej spoločnosti hlavne v oblasti školstva, vrátane podpory systému celoživotného vzdelávania (e-learning), verejnej administratívy (e-government), zdravotníctva (e-health) a ďalších.

1.3.4 Vzdelávanie a školstvo

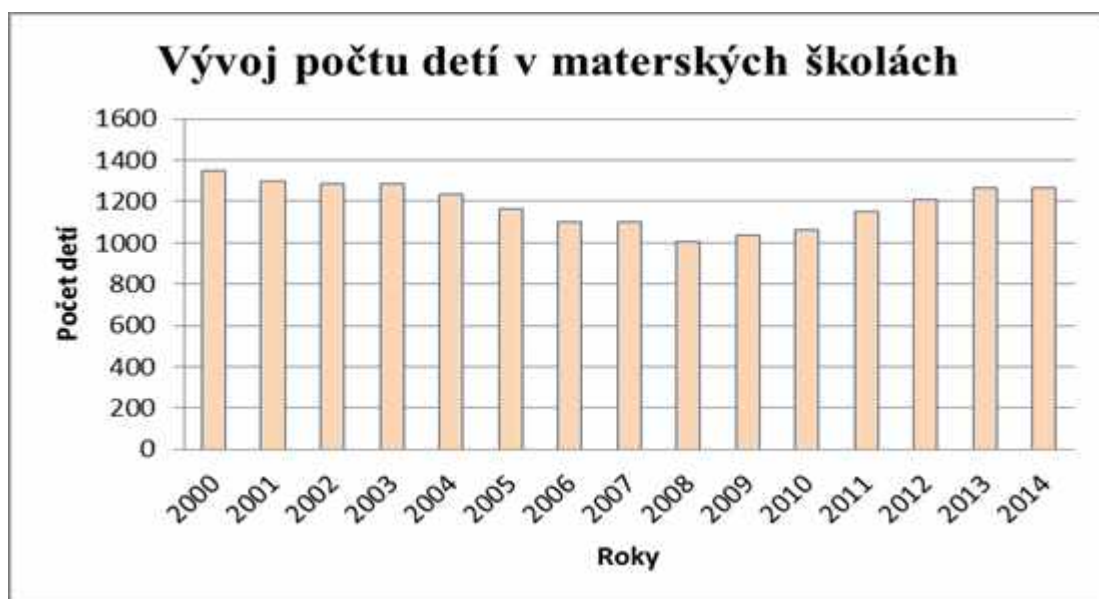
Mesto Považská Bystrica je zriaďovateľom a prevádzkovateľom **dvoch zariadení detských jasí** s kapacitou 45 detí, kde je zabezpečená starostlivosť v rámci denného pobytu deťom od 1 do 3 rokov. Poslaním detských jasí je dopĺňať rodinnú výchovu počas zamestnania rodičov detí, poskytovať starostlivosť z hľadiska zdravotného a výchovného ako neoddeliteľného celku, ktorý ovplyvňuje zdravý telesný a duševný vývoj detí.

V meste Považská Bystrica v roku 2015 sa nachádza **17 materských škôl** (spolu s elokovanými pracoviskami). V tabuľke nižšie môžeme vidieť vývoj materských škôl, ktorý je ovplyvnený natalitou a ekonomickou situáciou. V grafe môžeme nájsť vývoj počtu detí v materských školách v meste Považská Bystrica za roky 2000 až 2014. V roku 2014 navštevovalo materské školy 1266 detí. Na základe zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky s účinnosťou od 1. 7. 2002 prešli materské školy, základné školy a základné umelecké školy do zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a miest. Zriaďovateľom uvedených škôl môže byť aj cirkev alebo súkromné osoby.

Vývoj počtu materských škôl bez elokovaných pracovísk v Meste Považská Bystrica za roky 2000 až 2014

Roky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet materských škôl	18	18	18	18	18	18	18	18	17	17	17	15	9	9	10

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Zoznam MŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Považská Bystrica (október 2015)

P.č.	Adresa	Riaditeľ, zástupca riaditeľa na elokovanom pracovisku
1.	A. Grznára 1441	Mgr. Eva Martausová
2.	A. Grznára 1444	Bc. Martina Rosíková
	EP Praznov 4	Ľubica Čabalová
3.	Dukelská 977	Mgr. Oľga Balušíková
	EP Dedovec 1747	Janka Kurusová
4.	Lánska 952	PaedDr. Eva Šprochová
	EP E. M. Šoltésovej 1670	Mgr. Alena Méhešová
	Mierová 315/10	Mgr. Anna Štefinová
5.	EP Milochovej 224	Viera Čierniková
	EP Orlové 94	Dana Bačová
	ZŠsMŠ Pov.Podhradie 169	Mgr. Dagmar Chrabačková
6.	EP Pov. Podhradie 162	Vilma Sakalová
	EP Šebešťanová 5	Mgr. Vlasta Žibrunová
7.	ZŠsMŠ P. Teplá 181	PaedDr. Jana Vavreková
	EP Považská Teplá 179	Anna Kňazková
8.	Rozkvet 2024	Marta Žuffová
	EP Rozkvet 2017	Jana Hantáková
9.	Železničná 74	Bc. Jaroslava Kračková
	EP Stred 163/72	Mgr. Ľubica Čierniková
EP - elokované pracovisko		

Naplnenosť materských škôl (október 2015)

Materská škola	Počet detí
A. Grznára 1441	145
A. Grznára 1444 (EP Praznov 4)	135

Materská škola	Počet detí
Dukelská 977 (EP Dedovec 1747)	181
Lánska 952 (EP E.M.Šoltésovej 1670)	125
Mierová 315/10 (EP Milochovej 224, EP Orlové 94)	160
Pov. Podhradie 162 (aj MŠ Šebešťanová 5)	66
Pov. Teplá 179 (ZŠsMŠ)	42
Rozkvet 2024 (EP Rozkvet 2017/39)	183
Železničná 74 (EP Stred 163/72)	225
SPOLU	1262

Zdroj: <http://www.povazska-bystrica.sk/>

V meste Považská Bystrica v roku 2015 sa nachádzalo **10 základných škôl** z toho jedna cirkevná základná škola. Spolu navštevovalo základne školy 3374 detí. V meste sa nenachádza súkromná základná škola.

Zoznam ZŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Považská Bystrica (október 2015)

P.č.	Adresa	Riaditeľ, zástupca riaditeľa na elokovanom pracovisku
1.	Nemocničná 987/2, Pov. Bystrica	Mgr. Zuzana Slaninková
2.	Školská 235/10, Pov. Bystrica	Mgr. Soňa Kovárová
3.	Stred 44/1, Pov. Bystrica	Mgr. Oľga Zbitovská
4.	Slov. partizánov 1133/53, Pov. Bystrica	PaedDr. Iveta Štiborová
5.	SNP 1484, Pov. Bystrica	PaedDr. Jana Brigantová
6.	Slovanská 1415/7, Pov. Bystrica	Mgr. Vladimír Šebeň
7.	Rozkvet 2047, Pov. Bystrica	Mgr. Nataša Kováčová
Základné školy s materskou školou (ZŠsMŠ)		
1.	Považská Teplá 181	PaedDr. Jana Vavreková
2.	Považské Podhradie 169	Mgr. Dagmar Chrabačková

Naplnenosť základných škôl (október 2015)

Adresa	Počet žiakov	Počet tried
Nemocničná 987/2	425	22
Školská 235/10	534	26
Stred 44/1	356	18
Slov. partizánov 1133/53	605	36
SNP 1484	307	16
Slovanská 1415/7	403	20
Rozkvet 2047	274	16

Adresa	Počet žiakov	Počet tried
Považská Teplá 181	112	9
Považské Podhradie 169	72	4
SPOLU	3088	167

Zdroj: <http://www.povazska-bystrica.sk/>

V meste sa nachádzajú 3 základné umelecké školy, z toho jedna súkromná a tri centrá voľného času (CVC), z toho dve cirkevné.

**Zoznam ZUŠ a CVC v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Považská Bystrica
(október 2015)**

Škola	Adresa	riaditeľ
ZUŠ	M. R. Štefánika 160/2	Peter Štrauch
ZUŠ IWK	Jesenského 246/10	Mgr. Blanka Cedzová
CVC	Lánska 2575/92	Ing. Ivan Hanulík

Naplnenosť ZUŠ a CVC (október 2015)

Škola	Počet žiakov
ZUŠ, M. R. Štefánika 160/2	464
ZUŠ IWK, Jesenského 246/10	839
CVC, Lánska ul. 2575/92	993

Zdroj: <http://www.povazska-bystrica.sk/>

Súkromná základná umelecká škola v Považskej Bystrici bola zaradená do siete základných škôl 1.9.1997. Jej zriaďovateľmi sú manželia Stanislav a Anna Kardošovci. Sídlo súkromnej základnej umeleckej školy je na M.R.Štefánika 245/9 v Považskej Bystrici. Pobočky SZUŠ sú v Papradne, v Pružine a detašované triedy v Púchove, v Plevníku, v Dolnej Maríkovej. Predmetom činnosti je vzdelávanie, ktoré sa vykonáva v súlade s osnovami schválenými MŠaV SR pre jednotlivé učebné odbory. Pedagogická dokumentácia školy sa vedie v rozsahu stanovenom MŠaV SR. SZUŠ má charakter výberovej školy s cieľom kvalitne a efektívne zabezpečovať vyučovanie v oblasti tanca, spevu, hudby a pohybovej výchovy detí, podieľať sa na kultúrnom živote v meste i na celom Slovensku.

Počet **stredných odborných škôl bolo 7**, počet **gymnázií bolo 2** z toho jedno súkromné. V meste sa nachádzali dva domovy mládeže (internáty), ktoré poskytovali v roku 2014 92 lôžok. V meste sa v roku 2014 nachádzali **4 špeciálne školy**. V predškolskom veku ich navštevovalo 8 detí a 233 žiakov školského veku. Návštevnosť špeciálnych škôl meste má tendenciu narastať.

Vysoké školy a vysokoškolské internáty sa v meste nenachádzajú.

1.3.5 Verejná správa

Zariadenia verejnej administratívy a správy (štátnej správy a samosprávy) reprezentujú: Mestský úrad Považská Bystrica, Mestská polícia, Daňový úrad, Štátny okresný archív, finančné inštitúcie, notárske úrady, poštové úrady, štátna polícia a požiarna ochrana, a pod.

Zdroj: MsÚ Považská Bystrica

Okresný úrad Považská Bystrica má nasledujúcu organizačnú štruktúru:

- Odbor krízového riadenia
 - úsek civilnej ochrany a riadenia štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu; úsek hospodárskej mobilizácie; úsek obrany štátu; úsek ochrany utajovaných skutočností
- Odbor živnostenského podnikania
 - úsek živnostenskej registrácie; úsek vedenia živnostenského registra
- Odbor všeobecnej vnútornej správy
 - úsek priestupkov; úsek matrik; úsek územného a správneho usporiadania, štátnych symbolov, verejných zbierok a sčítania obyvateľov; úsek volieb a referenda; úsek registrácie
- Odbor organizačný
 - úsek organizačný; úsek administratívno-ekonomické činnosti; úsek vzťahov k územnej samospráve; úsek správy registratúry
- Odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
- Odbor starostlivosti o životné prostredie
- Pozemkový a lesný odbor
- Katastrálny odbor

1.3.6 Bývanie a bytový fond

V meste Považská Bystrica sa nachádza podľa SODB 2011 4092 domov a 13.717 bytov. Veľký nárast bytov môžeme sledovať od roku 1980 do roku 1991, kedy sa ich počet zvýšil o 3384. Počet domov sa zvyšoval postupne.

Bytový fond v Meste Považská Bystrica

SODB	OBYV.	BYTY	DOMY
1970	22.953	5.760	3.109
1980	30.444	8.895	3.433
1991	40.083	12.282	3.820
2001	42.773	13.517	3.924
2011	41.241	13.717	4.092

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Nájomné byty - výstavba v rokoch 2009 – 2010:

14. decembra 2009 došlo k slávnostnému prestrihnutiu pásky na dvoch novopostavených bytových domoch na sídlisku Rozkvet na Helenskej ulici. Tieto dva 22 - bytové domy vznikli s finančnou podporou Štátneho fondu rozvoja bývania, dotáciou Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR a za finančnej spoluúčasti Mesta Považská Bystrica. S podporou ŠFRB a Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR bola v novembri 2010 ukončená výstavba 2 x 36 bytových jednotiek na Benkovej a Novomeského ulici na sídlisku Rozkvet.

1.3.7 Cestovný ruch

Mesto Považská Bystrica sa nachádza podľa Regionalizácie cestovného ruchu Slovenskej republiky v **Severopovažskom regióne** a konkrétne v **časti Považská Bystrica**. Mesto má veľmi atraktívnu polohu. V meste funguje **Turistická informačná kancelária**, ktorá získava, spracúva a poskytuje informácie o meste a regióne Považská Bystrica. Turistická informačná kancelária je členom Asociácie informačných centier Slovenska – AICES.

TIK bezplatne poskytuje informácie:

- o stravovacích zariadeniach v meste Považská Bystrica
- o ubytovacích zariadeniach v meste Považská Bystrica
- o aktuálnom kultúrnom dianí v meste Považská Bystrica
- o prírodných zaujímavostiach mesta Považská Bystrica a jej okolia (cyklistika, turistika, agroturistika)
- o lokácii dôležitých inštitúcií v meste Považská Bystrica
- o meste Považská Bystrica a jeho okolí formou propagačných materiálov
- o cestovnom poriadku SR

Ďalej TIK zabezpečuje:

- Predaj suvenírov - pohľadnice, turistické mapy, turistické známky, magnetky, odznaky, kľúčenky, suveníry zo skla, dreva, porcelánu, šúpolia, cínové figúrky, trička, šiltovky, vlajky SR, zástavy SR, knihy, obrazy
- Prezentácia kultúrnych akcií v Kine Mier formou internetových stránok a letáčikov

- Predaj vstupeniek na kultúrne podujatia v meste Považská Bystrica
- Poskytovanie kopírovacích a faxovacích služieb.
- Sprostredkovanie zájazdov pre jednotlivcov a kolektív na Slovensku i v zahraničí v spolupráci s CK.

V okolí mesta sú významné turistické ciele – prírodné zaujímavosti ako Manínska tiesňava, Kostolecká tiesňava, Súľovské skaly a Javorníky.

Manínska tiesňava je národná prírodná rezervácia (117,63 ha), ktorá sa nachádza v Považskej Teplej. Epigenetický prielom vytvorený zarezaním sa Manínskeho potoka, ktorý rozdelil Manínske bradlo na dve časti - Veľký a Malý Manín. Turisticky vyhľadávanou prírodnou atrakciou je najužší kaňon na Slovensku - Manínska tiesňava vyznačujúca sa bizarnými skalnými formami a vzácnou faunou a flórou. Úzku dolinu Manínskeho potoka zvierajú skalné steny miestami vysoké až 400 m. V podstate sú tu dve menšie tiesňavy oddelené malou kotlinkou. Šírka najužších miest sotva stačí na priechod autobusu. Zo strmých svahov je dno doliny často zasypávané snehovými lavínami, ktoré vedú vyššie položené dediny aj na niekoľko dní odrezať od sveta. Hromada snehu sa v tónistých polohách pomaly topí, takže tu niekedy vydrží až do mája. Smerom proti prúdu potoka možno pokračovať po náučnom chodníku, ktorý nás privedie k ďalšej prírodnej rarite - Kostoleckej tiesňave s najväčším skalným previsom na Slovensku a impozantným sutinovým kužeľom.

Chránené územie Kostolecká tiesňava predstavuje asi 500 m dlhá skalná tiesňava, ktorá vznikla epigenetickým zarezaním sa Manínskeho potoka do vápencového brala Drieňovky. Prerezaním sa bradlo rozdelilo na dve časti - Drieňovku a Kavčiu skalú. Kým ľavá strana je rozpadnutá do mnohých bralnatých útvarov a z väčšej časti zarastá hustou vegetáciou, pravá strana vytvára mohutný skalný dóm, tesne pod vrcholom so skalným previsom pseudokrasového pôvodu. Uprostred padá až k ceste obrovské suťovisko. Najmä na severnej stene kostoleckého piliera vidieť pekné ležaté prevrátené súvrstvia. Záver kaňonu tvorí rad malebných skalných rebier s malým oknom. Tiesňava je charakteristická výskytom mnohých vzácných a chránených rastlinných druhov - žltohlavu európskeho, poniklecu slovenského, túžobníka brestového. Možno tu pozorovať vzácného zákonom chráneného motýľa jasoňa červenookého /Parnassius apollo /L./.

Vápencové steny tiesňavy patria spolu s terénmi v blízkosti Manínskej tiesňavy a na Bosmanoch k najrozsiahlejším cvičným skalám na Slovensku. Ponúkajú ideálne možnosti cvičenia techniky lezenia v dĺžke 20 až 200 metrov. 8. júna 1974 sa tu konali prvé majstrovstvá Slovenska v skalolezení ako samostatného športu so zahraničnou účasťou. Cez Kostoleckú tiesňavu prechádza červeno značený turistický chodník vedúci z Považskej Teplej cez Manínsku tiesňavu, Kostoleckú tiesňavu do Súľovských skál, Hričovského Podhradia a Žiliny.

Ľavobrežná časť stredného toku Váhu medzi mestami Trenčín a Považská Bystrica je lemovaná hrebeňmi **Strážovských vrchov**. Pohorie je charakteristické výraznou členitosťou terénu - od zvlnenej pahorkatiny (do 100 m.n.m.) cez vrchoviny (do 310 m.n.m.), hornatiny

(do 420 m.n.m.) až po vysočiny. Najvyšším vrcholom je Strážov (1214 m.n.m.) , podľa ktorého je celé horstvo pomenované.

Geologicky sú Strážovské vrchy jadrovým pohorím budovaným premenenými horninami, väčšiu časť územia však pokrývajú usadené horniny - hlavne vápence a dolomity. Geologická rozmanitosť bola predpokladom pre vytvorenie bohatej tvarovej členitosti územia - nad krajinu sa dvíhajú mohutné vápencové bralá a rôzne bizarné skalné útvary - veže, bašty, skalné ihly, potoky lemujú skalné tiesňavy. Vodné toky rozbrázdili pohorie množstvom dolín - najdlhšími z nich sú Domanižská dolina, Pružinská dolina, Mojtínska dolina, Podhradská dolina, dolina Tepličky. Najkrajšou dolinou Strážovských vrchov z množstvom jedinečných prírodných scenérií je Manínska dolina s Manínskou, Kostoleckou tiesňavou a bradlom Bosmany. Vsakujúca voda vytvorila vo vrstvách druhohorných vápencov a dolomitov významné rezervoáre pitnej vody považovanej za najkvalitnejšiu vodu na Slovensku. Reakciou podzemných vôd s horninami vzniklo veľa krasových javov - najrozsiahlejšou oblasťou je Mojtínsky kras. Na okraji pohoria po tektonických zlomoch z hĺbky zeme vystupujú mnohé minerálne pramene rôznej výdatnosti. Pri najvýdatnejších vznikli kúpeľné centrá - Rajecké Teplice s prameňom teplým 39,5 ° C, Bojnice s ôsmimi prameňmi s teplotou od 24,5 do 46 ° C, a Trenčianske Teplice so siedmimi prameňmi s teplotou od 36,6 do 40,2 ° C.

Vápencové podložie i výrazná členitosť terénu vytvárajú priaznivé podmienky pre pestré rastlinné spoločenstvá. Najhodnotnejšími sú teplomilné spoločenstvá udomácnené na slnečných skalných stenách a južne orientovaných svahoch. Úzke hlboké skalné kaňony však vytvárajú podmienky i pre rozšírenie alpínskych a subalpínskych druhov. Celý rad rastlinných druhov tu má prirodzenú hranicu svojho rozšírenia či už ide o severnú hranicu teplomilných prvkov, alebo južnú hranicu prvkov horských.

Rovnako ako flóra je pestrá i fauna Strážovských vrchov. Nájdeme tu vzácne druhy chrobákov a motýľov, obojživelníkov, spevavých a dravých vtákov i množstvo poľovnej zveri. Okrem srnčej a poľovnej zveri tu žije diviak, medveď, rys a vysadený muflón.

Územie poskytuje veľa možností pre zimnú i letnú turistiku - je tu pomerne hustá sieť značených turistických chodníkov využiteľných i na cykloturistiku , cvičné horolezecké terény, milovníkov zimných športov uspokojia lyžiarske strediská na Mojtíne, vo fačkovskom sedle, na Homôlke a pod Ostrým vrchom. Hlavnými turistickými východiskami do Strážovských vrchov od Vážskeho podolia sú mestá Považská Bystrica, Púchov, Ilava, Dubnica nad Váhom, Trenčianske Teplice a Trenčín.

Javorníky patria medzi vyhľadávané turistické oblasti. Pre prevádzkovanie zimných športov sú tu ideálne podmienky. Vyznávači bežeckého lyžovania môžu využiť množstvo bežeckých tratí v mierne zvlnenom teréne s dlhými rovinnými úsekmi. Tí, ktorí dávajú prednosť zjazdovému lyžovaniu, majú k dispozícii zjazdové svahy s lyžiarskymi vlekmí v Lazoch pod Makytou na Kohútke , v Makove - Kasárne a ďalšie. Vďaka rozvoju cestovného ruchu vznikajú v tejto oblasti stále nové rekreačné strediská s veľmi dobrým technickým vybavením

a zázemím. V letnom období sa Javorníky stávajú rajom pre vyznávačov turistiky. Množstvo dobre pripravených a označených turistických trás zavedie návštevníkov do krásnych miest. Mnohé z turistických trás možno využiť aj na cykloturistiku.

Najdlhšou dolinou na Slovenskej strane Javorníkov je **Maríkovská dolina** vymodelovaná vo flyšovom podloží tokom Maríkovského potoka. Od jeho ústia do Nosiskej priehrady pri obci Udiča po záver doliny meria približne 27 km. Kopaničiarske osídlenie a spôsob hospodárenia vtlačil krajine charakteristický ráz, ktorý sa zachoval až do dnešných čias. Dolina je husto osídlená - vedie cez Udiču, Hatné, Prosné, Dolnú Maríkovú až do Hornej Maríkovej - obce skladajúcej sa z množstva osád a samôt. Archeologické nálezy svedčia o osídlení tejto oblasti už v neskorej dobe kamennej a dobe bronzovej. Celá dolina najmä jej horná časť bola intenzívne osídlená počas valašskej kolonizácie v 16. storočí. V jednotlivých obciach, osadách i na samotách sa dodnes zachovali ukážky typickej ľudovej architektúry. Charakteristickou pre túto oblasť sú dvojpriestorové zrubové drevenice pokryté šindľovou strechou postavené na kamennej podmurovke. Zaujímavými nápadnými útvarmi vytvorenými ľudskou činnosťou sú tzv. kamenice - vznikli zberom a ukladaním kameňov pri čistení pasienkov.

V dolnej časti doliny sú bočné svahy využívané ako poľnohospodárska pôda, smerom vyššie prechádza do pasienkov a lesa. Nájdeme tu pestré spoločenstvá drevín. Pôvodným porastom bol bukovojedľový les, ktorý sa však zachoval len vo vyšších polohách. Veľké plochy zaberajú vysadené smrekové monokultúry. Na medziach rastú pestré spoločenstvá javorov, líc, jaseňov a liesok. Okolo Maríkovského potoka rastie jelšový les. Na miestach pôvodných pasienkov bol vysadený smrekovec opadavý a rôzne druhy borovíc. Lúky a lesy Maríkovej doliny sú veľmi bohaté na lesné plody - jahody, maliny a hlavne rôzne druhy húb.

Nájdeme tu i veľa rastlinných druhov, i keď nie tak rozmanitých ako na vápencovom podloží. Pozornosť pútajú najmä viaceré druhy vstavačov kvitnúcich fialovými a žltými kvetmi na lúčkach. Z ďalších vzácných druhov tu rastie orlíček obyčajný, rebrovka rôznoлистá, plavún jedľovitý, vemenník dvojlistý. Z fauny upúta pozornosť predovšetkým "žijúca skamenelina" - čiernožltá salamandra škvrnitá. Okrem srnčej a jelenej zveri tu má svoj domov sviňa divá a rys ostrovid. Môžeme tu pozorovať množstvo dravých vtákov - jastraba veľkého, kaňu lesnú, kuvika malého a veľa druhov spevavcov.

Návštevníci doliny môžu využiť viacero značených turistických chodníkov:

- modrá - bočný hrebeň - Nimnica - kúpele - sedlo Kýčera - Modlatín - hotel Portáš
- modrá - bočný hrebeň - Považská Bystrica, Orlové - sedlo Chrcholinec - Orgoňova Kýčera - Malý Javorník
- žltá - Horná Maríková, kostol - Orgoňova Kýčera
- žltá - Horná Maríková, Ráztoka - Malý Javorník
- žltá - Udiča - Klapce - Bystrický /Považský/ hrad.

Vyznávačom zimných športov slúži frekventovaná bežecká stopa po hlavnom hrebene Javorníkov a lyžiarske vleky v Hornej Maríkovej - Ráztoke a Kátline.

Mojtínskou dolinou cez kúpele Belušké Slatiny a známe kamenné vráta sa dostaneme do **obce Mojtín**, ležiacej na náhornej plošine obkolesenej lúčnymi svahmi s pásmi bukového lesa. Obec sa prvýkrát spomína v roku 1364 ako villa Moite. Patrila ku košeckému hradnému panstvu, časť patrila zemianskej rodine Ladeckých. V 16. a 17. storočí bola pravdepodobne opustená, nanovo ju osídlili v 18. storočí. Väčšina obyvateľov sa venovala poľnohospodárstvu, časť sa zaoberala výrobou dreveného uhlia, ako o tom svedčí názov zaniknutej časti obce - Uhliská.

Mojtín je ideálnym miestom na rekreáciu v letnom i zimnom období. Je to jedno z najvýznamnejších lyžiarskych stredísk v Strážovských vrchoch. Lyžiarom slúži šesť lyžiarskych vlekov s prepravnou kapacitou 3 300 osôb za hodinu a tri lyžiarske turistické trate. V lete obec slúži ako východiskový bod na výlety do Strážovských vrchov. Je križovatkou viacerých značených turistických chodníkov, vedúcich do Zliechova, Radotínskej tiesňavy, doliny Riedka, na Rohatú skalú (866 m.n.m.) a Rohatín (832 m.n.m.).

V meste Považská Bystrica a v jeho širšom okolí sa nachádza niekoľko zaujímavých kultúrno-historických objektov, ktorým rezonujú zrúcaniny hradov. Nachádzajú sa tu aj sakrálna a svetské historické pamiatky.

Považský hrad bol postavený v 13. storočí, v súčasnosti sa prostredníctvom grantov Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórska obnovuje časť hradu. Najznámejšími majiteľmi v priebehu 15. až polovice 16. storočia boli lúpežní rytieri Podmanickovci. Neďaleko od neho sa nachádza kaštieľ zvaný Burg, ktorý je zrekonštruovaný a v súkromnom vlastníctve.

Kaštieľ Orlové bol postavený začiatkom 17. storočia v renesančnom slohu. V 18. storočí bol prestavaný v barokovom slohu a rozšírený Arkádový dvor bol doplnený ústrednou fontánou s barokovými prvkami. Kaštieľ v súčasnosti nepatrí mestu, je v súkromnom vlastníctve. Kaštieľ sa roku 2004 stal majetkom spoločnosti EUROCOM & CO. s.r.o. V rokoch 2013-2015 firma pripravuje jeho rekonštrukciu na hotel s ubytovacími, stravovacími a inými službami cestovného ruchu.

Kaštieľ v Jasenici je pôvodne renesančný kaštieľ postavený v 17. storočí. V 18. storočí bol barokovo prestavaný. V súčasnosti slúži ako kultúrne a turistické zariadenie, ktoré je svojim umiestnením v tichej lokalite, jedinečným miestom na relax.

Na kalvárskom vršku nad mestom sa nachádzajú **zvyšky klasicistickej kalvárie** z roku 1805. Z pôvodných dvanástich kaplniek sa zachovali len torzá.

Na prícestnom stĺpe pred Kostolom Navštívenia Panny Márie v Považskej Bystrici stojí **socha Blahoslavennej Panny Márie** z roku 1820 s mramorovou doskou s latinským nápisom. V preklade znie: „Z milodarov najdôstojnejšieho pána Imricha Bendeho, nitrianskeho biskupa, najvznešenejšej kňažnej Carolíny Hohenloheovej a veriacich v Krista, za farára Pavla Pálfiho a čestného dekana bola postavená socha B.P.M. roku 1903“.

História **Kostola Navštívenia Panny Márie** v Považskej Bystrici siaha do 14. storočia, kedy ho dal postaviť pán Považského hradu a panstva Ján Podmanický. Bol postavený v gotickom slohu ako jednolod'ový s polygonálnym uzáverom presbytéria a predstavanou vežou. V roku 1913-1914 bola veža zastrešená cibul'ovou konštrukciou barokového tvaru. K zásadnej prestavbe kostola na trojlod'ovú stavbu s dvoma vežami sa pristúpilo v roku 1940. Z pôvodnej stavby zostalo zachované presbytérium, veža a severná časť obvodného muriva lode. Novodobé vitrážové okná sú vyhotovené podľa návrhu Vincenta a Viery Hložníkovcov z roku 1951. Vo vestibule kostola sú v stene zabudované epitafy - renesančný epitaf Rafaela Podmanického z roku 1558, neskororenesančné epitafy Žigmunda Balassu a jeho manželky kňažnej Alžbety Zborowskej z obdobia okolo roku 1620.

Na kopci nad mestom vo výške 391 m nad morom sa nachádza **kaplnka sv. Heleny** z roku 1728. Je to jednolod'ová stavba s rovným uzáverom presbytéria, za ktorým sa nachádza baroková veža. Kaplnka sa nachádza na modernom sídlisku Rozkvet, napriek tomu je romanticky obklopená lipami, z ktorých jedna má 250 rokov. Je ľahko prístupná z mesta MHD č. 10 a 11. Konajú sa tu pravidelné bohoslužby.

Z kultúrnych pamiatok **Obce Mojtín** pútajú pozornosť zvyšky ľudovej zrubovej architektúry a neskoroklasicistický kostol Sv. Cyrila a Metoda postavený v roku 1863. V jeho interiéri sa nachádza oltárny obraz Sv. Cyrila a Metoda a obraz Immaculaty od významného slovenského maliara 19. storočia - Jozefa Božetecha Klemensa. V budove fary visí od toho istého autora obraz najzaujímavejšieho mojtínskeho rodáka - "cisárskeho večného vojaka" Ladislava Gabriša Škultétyho /1738 - 1831/. Ladislav Gabriš Škultéty od svojho trinásteho roku slúžil osemdesiat rokov v službách štyroch cisárov. Prežil 22 vojen na 256 bojiskách a vojenská história ho pokladá za najstaršieho vojaka sveta. Bojoval dvanásťkrát proti Francúzom, sedemkrát proti Prusom, dvakrát proti Turkom a raz proti ruskému cárovi. O osudoch Ladislava Gabriša napísal spisovateľ Ján Martiš dva romány Cisársky večný vojak a V službách štyroch cisárov.

Ďalšie pamiatky v okolí mesta:

Pamätná izba Petra Jilemnického - škola Kostolec - V bývalej škole, v údolí pod obcou Kostolec, učil v rokoch 1932 - 1936 spisovateľ Peter Jilemnický. Na pamiatku pobytu P. Jilemnického v Kostolci poriadajú turisti z Považskej Teplej každoročne v apríli turistický pochod "Jilemnického jarná 25 - ka". Tento pochod je zapísaný aj v medzinárodnom turistickom kalendári IVV.

Zrubová zvonica v Briestennom - V Strážovských vrchoch, na peknej cykloturistickej trase, v podhorskej obci Briestenné /20 km od Považskej Bystrice/ sa nachádzajú významné zvyšky svetskej zrubovej architektúry. Pozoruhodná je najmä zrubová zvonica z 19. storočia, ktorá je zaradená i do zoznamu kultúrnych pamiatok.

Súl'ovský hrad - Známejším pojmom ako Súľovský hrad /15. storočie/ sú určite Súľovské skaly, medzi ktorými sú v skalnom meste jeho zrúcaniny. Na ťažšie prístupnom mieste sú už len posledné stopy stredovekej stavby. Hrad vzhľadom na svoju ťažko prístupnú polohu /567 m nad morom/ nemohol mať závažnejšiu obrannú úlohu a skôr sa uplatnil ako článok v signalizačnej sústave.

Hrad Lednica - Obranný hrad z 13. storočia, dnes ruina, je najneprístupnejším hradom na Slovensku. Náročný výstup, pekný výhľad na krajinu.

Hrad Vršatec - Nad obcou Vršatské Podhradie sa nachádza ruina hradu Vršatec z 13. storočia. Je najvyššie položeným hradom na vápencovom brale na Slovensku. Dnes asfaltová cesta z obce umožňuje pohodlný prístup takmer k hradu. Spomedzi ruín sa otvára nádherný výhľad na celé Vážske podolie, Strážovské vrchy a Veľkú Fatru.

Kaštieľ v Klobušiciach - V obci Klobušice (neďaleko Ilavy) je klasicistický kaštieľ z obdobia okolo roku 1840. Spred neho je pekný výhľad na skupinu skál Vršatec západnej časti Ilavskej kotliny, na východ od kaštieľa je zachovaný anglický park prístupný priamo z hlavnej cesty. V súčasnosti tu sídli Slovenské národné múzeum v Bratislave.

Hrad Košeca - Na skalnatom kopci medzi Veľkým a Malým Košeckým Podhradím sa nachádzajú pozostatky Košeckého hradu z 13. storočia. K už len nepatrným zvyškom hradu vedie z obce značkovaný chodník. Je tu krásny výhľad na Vápeč a Strážovské vrchy.

Ilavský hrad - Vznikol pravdepodobne v 12. storočí na vyvýšenej vážskej terase, kde sa dnes rozkladá mesto Ilava. Hradný areál bol niekoľkokrát prebudovaný a slúžil ako hrad, kostol, kláštor, krajinárska trestnica. Bývalý kláštor, neskôr farský kostol slúži dodnes svojmu účelu, hradný komplex slúži ako nápravnovýchovné zariadenie.

Región má predpoklad aj na rozvoj poľovníctva a rybárčenia. V okolitých lesoch žije jelenia, srnčia, diviacia a muflonia zver. Poľovačku na zver a poplatkový odstrel zabezpečujú: Poľovnícka kancelária EKOPOL Pruské a Odštepny Lesný závod Považská Bystrica. Športový rybolov je organizovaný Slovenským rybárskym zväzom. K dispozícii je 10 rybárskych revírov. Významnými rybárskymi revírmi sú Váh, VN Považská Teplá, Marikovka, VN Pod Dubovcom, Hričovský kanál, Papradnianka, Domanižanka, Marikovka, Drienovka, Mošteník, Manínsky potok, VN Nosice.

Vyznávačom cykloturistiky môže región Považskej Bystrice ponúknuť nespočetné množstvo príležitostí ako upokojiť túžbu stráviť svoju dovolenku v sedle bicykla. Okolie Považskej Bystrice s množstvom vedľajších ciest, poľných a lesných cestičiek vedúcich nádhernou prírodou ponúka ideálne podmienky pre cykloturistiku. Javorníky i Strážovské vrchy sú ideálnymi pohoriami pre výber cyklotrasy, ktorá zodpovedá Vaším požiadavkám. Vďaka terénnej modelácii územia si prídu na svoje milovníci horských terénov ako i priatelia pohodlnejších ciest v rovinnom teréne. Vyberáme jednu z najobľúbenejších trás:

Cyklotrasa Javorníckymi dolinami: Dĺžka trasy: 46 km; Ev. číslo: 2307 – modrá trasa; Prevýšenie: 578/563 m; Kategória: SPORT MTB;

Popis trasy: Cyklotrasa začína na Vážskej cyklomagistrále v Udiči. Vedie hore Marikovskou dolinou. Postupne prejdeme cez Prosné, Hatné, Dolnú a Hornú Marikovu až na rázcestie k osade Vlkov. Tu sa pustíme vľavo a postupne stúpame po asfaltovej ceste až pod Malý Javorník. Pretneme žltú turistickú značku a začneme klesať cez osadu Bartkovci do Podjavorníka. Schádzame dolu Papradnianskou dolinou cez Papradno, Brvnište, Stupné a Jasenicu. Trasa končí v Podvaží na Vážskej cyklomagistrále. V Marikovskej doline je vyznačených 5 žltých odbočiek do malebných osád – do osád Besné (2,5 km), Kátlina (3 km), Bahno (2,5 km), Máčkovci (2,5 km) a Ráztoka (2,5 km). Krátka 6,5 km dlhá trasa (Udiča –

Podvažie) spája Marikovskú a Papradniansku dolinu a umožňuje vytvoriť okruh. Na trasu sa pripája žltá trasa vychádzajúca od kaštieľa v Orlovom, je dlhá 4,5 km.

Občerstvenie na trase: V každej obci na trase sa nachádza pohostinské zariadenie, cez víkend otvorené najmä v popoludňajších hodinách. Okrem toho v obciach:

- Horná Mariková: Horský hotel Eva-Mária, Penzión Wolfland, Chata Ráztoka
- Papradno: Agropenzión Grunt

Mesto ponúka pre svojich návštevníkov a turistov aj množstvo ubytovacích a stravovacích zariadení:

Hotel Garni sa nachádza v Považskej Bystrici v blízkosti autobusovej stanice. Hotel je vzdialený od centra mesta 1,5 km. Hotel je situovaný v tichej lokalite a ponúka ubytovanie, reštauráciu a salóniky na rôzne kultúrno - spoločenské akcie, konferencie i prezentácie. Terasa je obklopená prírodou a ponúka príjemné posedenie. Taktiež ponúkame veľké parkovisko zdarma. Hotel má 6. poschodí. Ponúka izby rôznych kategórií. Taktiež ponúka apartmány so sprchou, alebo vaňou. Na prízemí sa nachádza recepcia, priestranná reštaurácia, veľký salónik.

Penzión Terno je moderný penzión s rodinným duchom nájdete blízko centra Považskej Bystrice. Iba pár krokov od železničnej stanice. V ponuke je útulné ubytovanie v 2 a 3-lôžkových izbách. Izby sú vybavené: TV, internetové pripojenie, chladnička a LCD TV (apartmán). Penzión poskytuje taktiež služby v oblasti cateringu a usporadúvania spoločenských podujatí ako svadby, oslavy, posedenia, firemné večierky.

Hotel Študent ponúka ubytovacie a stravovacie služby. V hoteli sa nachádza 70 štandardných izieb a 4 apartmány, hotelová reštaurácia spolu s 3 salónikmi. Priestory reštaurácie a salónikov sa využívajú aj na usporadúvanie spoločenských podujatí ako rodinné výročia, svadby, stužkové a rôzne výstavy.

Hotel Bothe sa nachádza v centre mesta Považská Bystrica. Súčasťou hotela je aj reštaurácia, ktorá je ideálnym miestom pre rodinné či firemné obedy a večere, s príjemnou atmosférou, výbornou kuchyňou a kvalitným vínom. K dispozícii sú dve zasadacie miestnosti s dataprojektormi a kapacitou 50 miest. Ubytovaciu kapacitu je 20 izieb (jednolôžkové, dvojlôžkové, trojlôžkové, apartmány). Hotel Bothe ponúka svojim zákazníkom aj strážené parkovisko.

Nájdeme tu taktiež **mnoho reštaurácií** ako napr. Banco del Peru, Námorník, City restaurant, Olympia, Terno, Arcadia, PB restaurant, Pizzeria Pohoda, Penzión Bystrica a iné.

1.3.8 Kultúra a šport

Sieť zariadení kultúry na území mesta reprezentujú zariadenia miestnej a mestskej kultúry, ktoré sú doplnené i zariadeniami regionálneho významu. V meste môžeme nájsť nasledujúce kultúrne domy:

Názov zariadenia	Kapacita
------------------	----------

KD Milochov	170
KD Dolný Moštenec	60
KD Horný Moštenec	180
KD Podmanín	70
KD Praznov	70
KD Zemiansky Kvašov	60
KD Považská Teplá	70
KD Považské Podhradie	100
KD Šebešťanová	150
KD Podvažie	150
PX Centrum SNP	70
Amfiteáter	700 (nie je v prevádzke)

Zdroj: Územný plán mesta Považská Bystrica, 2015

Mesto a jeho okolie ponúka možnosť navštíviť aj ďalšie kultúrne zariadenia:

V Považskej Bystrici sa nachádzajú **3 knižnice** a pobočky knižníc, v ktorých nájdeme 79 860 knižných jednotiek, ktoré využíva 3 333 užívateľov. V meste sa nenachádza vedecká knižnica.

Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici patrí medzi regionálne múzeá vlastivedného typu v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja. Zriadené bolo v roku 1984. V zbierkach múzea sú sústredené predmety prírodovedného charakteru a to z oblasti geológie, botaniky a zoológie. Spoločenskovednú oblasť reprezentujú zbierky archeológie, histórie a etnológie. V ostatnom období sa pracovníci múzea sústreďujú na dokumentáciu 20. storočia. Osobitnú pozornosť venujú histórii strojárstva v Považskej Bystrici, kde bol v roku 1928 založený podnik Zbrojovka. Po jeho zoštátnení v r. 1946 a vytvorení národného podniku Považské strojárne Klementa Gottwalda sa v tomto podniku, okrem iného, v r. 1947 začína výroba jednostopových motorových vozidiel. Ich výroba sa v r. 1974 presunula do závodu v Kolárove, ktorý bol súčasťou koncernového podniku Považské strojárne. Výroba jednostopových motorových vozidiel bola ukončená v roku 1999.

PX Centrum je príspevková organizácia Mesta Považská Bystrica, ktorá vznikla 1. 7. 1997 a zabezpečuje kultúrno-spoločenské podujatia v meste a prímestských častiach Považskej Bystrice. Sídлом organizácie je kino Mier. Súčasťou PX Centra je turistická informačná kancelária, ktorá sídli vo vestibule kina Mier a mestské folklórne štúdio, ktoré sídli v samostatnej budove pri kúpalisku na sídlisku Lány. Ďalej PX Centrum zabezpečuje prevádzku kina, spravuje 10 kultúrnych domov v častiach mesta a budovu bývalého MsKS na sídl. SNP.

Mestské folklórne štúdio (MFŠ), ktoré vzniklo v roku 1998 pri PX Centre v Považskej Bystrici, svojím majstrovstvom a fantáziou, inšpirované ľudovou tradíciou, vytvára scénické obrazy s vysokým umeleckým nábojom a zároveň zachováva originalitu tancov stredného Považia. Jeho činnosť je zameraná na výchovu mladej generácie k uchovávaniu ľudových tradícií našich predkov. Pri MFŠ pracujú tri kolektívy:

- Detský folklórny súbor Mladosť,
- Folklórny súbor Považan s tanečnou a speváckou zložkou a ľudovou hudbou,

- Folklórny súbor Seniorpovažan.

Súkromné múzeum archeológie, numizmatiky a ľudových predmetov v Považskej Teplej dokumentuje vývoj mincovníctva vo svete, nachádzajú sa tu zaujímavé archeologické predmety z okolia a tradičné ľudové predmety. Expozíciu maličkého múzea situovaného v podkroví rodinného domu tvorí niekoľko častí. Oboznámite sa tu s postupným osídľovaním považskobystrického regiónu, samozrejme s názornými ukážkami. Nemenej zaujímavá je aj expozícia platidiel, ktorá dokumentuje vývoj mincovníctva od 10. storočia až po súčasnosť. Na svoje si tu prídu aj obdivovatelia tradičnej ľudovej kultúry. Národopisná expozícia tu reprezentuje tradičný ľudový odev a predmety starých remesiel, akými sú drotárstvo, kováčstvo či zámočníctvo. Zaujímavá expozícia je navyše obohatená o poučný výklad samotného zberateľa vystavených predmetov.

Múzeum Horný Moštenec - Malá drevenička v mestskej časti Horný Moštenec je zrekonštruovaná na múzeum v ktorom si môžete pozrieť staré fotografie zachytávajúce rôzne udalosti z čias našich predkov. Zachovali sa fotografie divadelného súboru, požiarneho zboru, výstavby a rekonštrukcie kostola. V prednej izbe je výstava fotografií a zariadenie dobovej spálne so starou skriňou a truhlicou na šatstvo. Veľmi zaujímavá je kuchyňa, v ktorej sa zachovala pôvodná stavaná pec, rôzne nádoby, mlynčeky a iné pracovné pomôcky. V zadnej časti dreveničky je sústredené pracovné a hospodárke náradie. V múzeu sa počas roka poriadajú rôzne akcie ako sú driapačky, Vianoce na dedine, Fašiangy, Zabíjačka, Veľkonočná výstava, výstava ručných prác, pre deti tam organizujú rôzne tvorivé dielne a stretnutia, a pod. Do múzea sa dostanete mestskou hromadnou dopravou č. 9.

Súkromná MG ART Galéria sídliaca na ulici M. R. Štefánika v Považskej Bystrici je kultúrnou inštitúciou zameriavajúcou sa na prezentáciu slovenského i zahraničného výtvarného umenia. Pravidelne usporadúva výstavy, vernisáže, workshopy, rozličné programy pre žiakov a iné akcie, ktoré spríjemňujú voľné chvíle milovníkom umenia a prispievajú ku kultúrnemu životu v meste.

Považské osvetové stredisko v Považskej Bystrici je príspevková organizácia zriadená Trenčianskym samosprávnym krajom v Trenčíne.

- pôsobí v okresoch Považská Bystrica, Púchov a Ilava,
- činnosťou sa metodicky a organizačne podieľa na rozvoji miestnej kultúry, na uchovávaní a sprístupňovaní hodnôt tradičnej ľudovej kultúry, výchovno-vzdelávacej a záujmovej činnosti,
- vyhľadáva, sprístupňuje a dokumentuje činnosť tvorcov miestnej kultúry, pomáha súborom a jednotlivcom a propaguje kultúrny potenciál regiónu,
- odborne a organizačne spolupracuje pri realizácii kultúrno-spoločenských a vzdelávacích podujatí regionálneho, nadregionálneho a medzinárodného charakteru,
- úzko spolupracuje s ďalšími kultúrnymi inštitúciami, špecializovanými zariadeniami, miestnou samosprávou, školami všetkých stupňov, spolkami a záujmovými organizáciami.

Mesto Považská Bystrica a PX Centrum každoročne pripravujú **podujatia** ako sú Novoročné koncerty v spolupráci so ZUŠ – HO, Veľký detský karneval, Fašiangy v meste, v spolupráci s KST Manín Považská Teplá – turistický pochod Jilemnického jarná 25-ka, folklórny festival Otvára sa letu brána, folklórny festival detských súborov z celého Slovenska, Helenské hodové slávnosti – celodenný kultúrny program pre obyvateľov sídliska Rozkvet, Primášikovia – pravidelné stretnutie najlepších detských primášov na Slovensku, Folklórne slávnosti v Praznove, Považskobystrický okruh zdravia, rôzne koncerty v rámci kultúrneho leta, Považskobystrický jarmok, Bystrická podkova – súťaž detských interpretov populárnej piesne, Vianočný koncert folklórneho súboru Považan, mikulášske a silvestrovské podujatia, rôzne výstavy, prednášky, divadlá, filmové predstavenia pre deti a mládež. Organizátorom mnohých kultúrno-spoločenských a osvetových podujatí je Považské osvetové stredisko.

V roku 1995 boli založené **Mestské športové kluby Považská Bystrica, s.r.o.**, so sídlom v Považskej Bystrici s poslaním prevádzkovať športové objekty, ako sú športová hala na sídlisku SNP, krytá plaváreň, zimný štadión a letné kúpalisko. Sto percentným vlastníkom MŠK, s.r.o. je Mesto Považská Bystrica. Finančné prostriedky získavame pracovnými aktivitami, ako sú údržba verejnej zelene, upratovačské služby, prevádzka parkovísk, prenájom reklamných plôch a dotáciou od mesta Považská Bystrica. Tento projekt sa ukázal ako veľmi dobrý krok pre prevádzkovanie mestského majetku a prehľadnosť financovania v spoločnosti.

V roku 1996 potrebovala podať pomocnú ruku aj hádzaná a preto bola začlenená do Mestských športových klubov. Prešlo desať rokov a MŠK Považská Bystrica a tým aj mesto Považská Bystrica v súčasnosti najviac zviditeľňuje hádzanársky klub. Družstvo mužov dosiahlo za toto obdobie radu významných úspechov v mládežníckych družstvách, ako aj u dospelých. Za 10 ročné obdobie hádzanej pod MŠK s.r.o. získalo družstvo mužov 3 krát titul Majstra Slovenska, 2 krát sa stalo víťazom Slovenského pohára, 2 krát boli vicemajstri Slovenska a 3 krát účinkujú v najvyššej európskej klubovej súťaži – Ligy majstrov. Hádzaná patrí medzi obľúbený a divácky veľmi atraktívny šport. Dominuje v nej sila, rýchlosť a obratnosť, čo spolu s neustále sa meniacimi hernými situáciami a veľkým počtom gólov priťahuje množstvo divákov.

Mestské športoviská:

- **Krytá plaváreň** sa nachádza v športovom areáli MŠK na Ulici športovcov v blízkosti futbalového a zimného štadióna. Poskytuje služby pre verejnosť, plavecké výcviky a výkonnostný šport.
 - veľký bazén: 25 x 15 m, hĺbka 1,3 – 1,8 m, teplota vody: cca 26 °C
 - malý bazén: 7 x 3,5 m, hĺbka 0,85 m, teplota vody: cca 31 °C
- **Zimný štadión** - kapacita hľadiska 966 miest na sedenie, 1500 na státie; sústredenia krasokorčuliarov; sústredenia družstiev ľadového hokeja; verejné korčuľovanie; kultúrne podujatia; športová činnosť Hokejového klubu 95 Považská Bystrica
- **Letné kúpalisko** sa nachádza na sídlisku Lány. Vybavenie a služby: veľký bazén, 44×25 m; detský bazén; tobogán; občerstvenie; zapožičanie lehátok a slnečníkov; plážové ihrisko; detské hojdačky; trávnatá plocha na slnenie; aquazorbing.

- **Športová hala MŠK** sa nachádza na sídlisku SNP. Do prevádzky bola spustená v roku 1989. Momentálne slúži hlavne hádzanárskemu oddielu MŠK Považská Bystrica. Popis: Rozmery plochy: 40 x 20 m; Povrch: taraflex; Kapacita hľadiska: 1400 osôb; Počet šatní: 6; Možnosť využitia: športové, kultúrne – spoločenské a firemné akcie.
- **Futbalový štadión:** nachádza sa v športovom areáli MŠK, tvoria ho 2 cvičné ihriská a samostatné futbalové ihrisko
- **Futbalové ihriská v okrajových mestských častiach:** Milochovej, Orlovej (2x), Podmanín, Podvažie, Považská Teplá, Šebest'anova
- **Maloplošné ihriská** sa nachádzajú pri základných a stredných školách a pri telovýchovných jednotách
- **Motokrosová trať** sa nachádza mimo územia Považskej Bystrice v obci Sverepec.

Športové kluby mesta:

- Šachový Klub Považské Podhradie a Sparta Považská Bystrica
- Stolnotenisový klub TTC Považská Bystrica
- Horolezecký klub MANÍN
- Klub slovenských turistov Manín
- Skateboardový klub ENDE Považská Bystrica
- Rekreačná telesná výchova a šport Považská Bystrica
- Basketbalový klub IMC
- Atletický oddiel Olympia a atletický oddiel Sparta
- Považskobystrický plavecký oddiel
- Hokejbalový klub PROTEF
- Hokejový klub HK 95
- Judo Club Sparta
- Yacht Club Považská Bystrica
- Združenie technických športov a činností Pobys Považská Bystrica
- a mnoho ďalších

1.3.9 Zdravotníctvo a sociálna infraštruktúra

V meste sa nachádza **Nemocnica s poliklinikou Považská Bystrica**, ktorá je v súčasnosti príspevkovou organizáciou Trenčianskeho samosprávneho kraja. Nemocnica spravuje majetok TSK v súlade so zákonom o majetku vyšších územných celkov. Základný kameň nemocnice bol položený 9. mája 1952. 9. mája 1957 je oficiálne otvorená NsP Považská Bystrica, s počtom postelí 307. V r. 1960 dochádza k územnej reorganizácii okresov. Zlúčením okresu: Ilava, Púchov, Považská Bystrica, vznikol nový okres Považská Bystrica s následnou reorganizáciou zdravotníckych služieb, preto dochádza k rozširovaniu ako lôžkovej, tak i ambulantnej starostlivosti a počet lôžok stúpol na 564. V súčasnosti má NsP Považská Bystrica 461 postelí.

NsP poskytuje všeobecnú a špecializovanú zdravotnú starostlivosť v odboroch schválených MZ SR hlavne pacientom z regiónu Považská Bystrica, ako aj ďalším pacientom, ktorí potrebujú zdravotnú starostlivosť. Náplň činností NsP:

- 14 lôžkových oddelení
- 7 zariadení SValZ
- Špecializovaná ambulantná zdravotná starostlivosť v 42 špecializačných odboroch
- poskytovanie neodkladnej zdravotnej starostlivosti akémukoľvek pacientovi, ak by bez takejto pomoci bol ohrozený život alebo zdravie osoby
- zabezpečovanie ďalšej odbornej zdravotnej starostlivosti

Ďalej v meste nájdeme **8 lekární, 2 výdajne zdravotných pomôcok**. Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých je **19, detských ambulancií je 9**. V meste nájdeme **23 stomatologických ambulancií, 9 gynekologických ambulancií, 3 rýchle pomoci a 12 samostatných ambulancií lekára špecialistu**.

V riešenom území môžeme nájsť nasledujúce **sociálne zariadenia**:

Názov zariadenia	Adresa	Kapacita
ZpS a DDS	Zakvášov 1935/453	160 lôžok
ZpS	Lánska 957/32	35 lôžok
Detský charitný dom	SNP 1451/61	25 detí
Útulok pre bezdomovcov	Kukučínova	20 miest
Denné centrá pre seniorov 1 - 5	ul. Športovcov – futbalový štadión	268 členov
Krízové centrum Čakanka	Sídliisko SNP	20 lôžok
Nocľaháreň pre bezdomovcov (v zimnom období)	Mládežnícka 322	
Domov soc. služieb Tulipán	Považské Podhradie 204	69 lôžok
Zariadenie pre seniorov Katka	Kuzmányho 903/3	118 lôžok

Zdroj: Mestský úrad Považská Bystrica, 2015

Domáca opatrovateľská služba - opatrovateľská služba je sociálna služba poskytovaná fyzickej osobe, ktorá:

- a) je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej II podľa prílohy č. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov a
- b) je odkázaná na pomoc pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a základných sociálnych aktivitách podľa prílohy č. 4.

Opatrovateľská služba sa poskytuje fyzickej osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí alebo v jej domácom prostredí. Fyzická osoba, ktorá požiada o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu a bude s ňou uzatvorená zmluva o poskytovaní opatrovateľskej služby musí mať v meste Považská Bystrica trvalý pobyt. Rozsah úkonov opatrovateľskej služby na základe posudkovej činnosti určuje mesto v hodinách.

Opatrovateľská služba zabezpečuje:

- sebaobslužné úkony (pomoc pri osobnej hygiene, pri obliekaní, vyzliekaní, kúpaní vrátane umytia vlasov, pomoc pri presune na lôžko, vozík či WC a späť, dovoz alebo donášku obeda, pomoc pri podávaní jedla a pitia, dohľad, ...),
- úkony starostlivosti o svoju domácnosť (umytie riadu, pomoc pri bežnom upratovaní, príprave a varení stravy, pri nákupoch, praní, či žehlení, ...),
- základné sociálne aktivity (sprievod na lekárske vyšetrenia, na vybavovanie úradných záležitostí, sprievod do školy, zo školy, do zamestnania, pri záujmových činnostiach, ...)
- dohľad pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a pri vykonávaní základných sociálnych aktivít

Denné centrum poskytuje sociálnu službu počas dňa fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek, fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím alebo nepriaznivým zdravotným stavom, rodičovi s dieťaťom alebo starému rodičovi s vnukom alebo vnučkou.

V dennom centre sa najmä:

- a) poskytuje sociálne poradenstvo,
- b) zabezpečuje záujmovú činnosť.

Mesto Považská Bystrica má v zriaďovateľskej pôsobnosti zriadených päť denných centier. Fyzická osoba sa za člena môže prihlásiť priamo u vedúcich denných centier.

V nocľahárni sa fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii, ktorá je ohrozená sociálnym vylúčením alebo má obmedzené schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb, nemá zabezpečené ubytovanie alebo nemôže doterajšie bývanie užívať.

a) poskytuje

1. ubytovanie poskytnutím prístrešia na účel prenocovania,
2. sociálne poradenstvo,
3. nevyhnutné ošatenie a obuv,

b) utvárajú podmienky na

1. prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín,
2. vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny.

Krízové centrum ochrany a podpory obetí násillia v rodinách v meste Považská Bystrica ČAKANKA – s kapacitou 20 miest. V zariadení núdzového bývania sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je v nepriaznivej sociálnej situácii, je ohrozená sociálnym vylúčením alebo má obmedzené schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb, alebo ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb. Správaním iných osôb sa rozumie domáce násillie, rodovo podmienené násillie alebo trestný čin.

a) poskytuje

1. ubytovanie na určitý čas,
2. sociálne poradenstvo,
3. pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov,

b) utvárajú podmienky na

1. prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín,
2. vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny,
3. pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva,
4. záujmovú činnosť.

Ak je potrebné chrániť život a zdravie fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii, zabezpečuje sa v zariadení núdzového bývania utajenie miesta jej ubytovania a jej anonymita. To platí aj vtedy, ak fyzická osoba v nepriaznivej sociálnej situácii požiada zariadenie núdzového bývania o utajenie svojej totožnosti v súvislosti s pobytom v tomto zariadení na účely ochrany jej súkromia a rodinného života. Zariadenie núdzového bývania môže poskytovať sociálne poradenstvo aj fyzickej osobe, ktorá spôsobila nepriaznivú sociálnu situáciu. Sociálne poradenstvo podľa prvej vety nemožno poskytovať v objekte zariadenia, v ktorom sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii.

Zariadenie pre seniorov je umiestnené v blízkom centre Považskej Bystrice na jednom z najstarších sídlisk Lány, medzi centrálnou mestskou obytnou zónou. Z hľadiska umiestnenia má dobrú polohu, v blízkosti je nemocnica, zástavka mestskej dopravy a ďalšia občianska vybavenosť. Nevýhodou je frekventovaná dopravná komunikácia. ZPS vzniklo rekonštrukciou bývalého Domu opatrovateľskej služby 1. 11. 1991. Od 1. 7. 2002 patrí k zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Považská Bystrica. Budova ZPS bola postavená v päťdesiatych rokoch minulého storočia a skolaudovaná bola v roku 1954. ZPS je rozpočtovou organizáciou s právnou subjektivitou. Kapacita ZPS je 35 obyvateľov.

Budova zariadenia pôsobí veľmi príjemne, útulne, výhodou zariadenia je nízka kapacita. Zariadenie je dvojposchodová budova zo suterénom, na prízemí sa nachádza vstupná hala, spoločenská miestnosť, jedáleň, zariadenie má vybudovanú vlastnú modernú kuchyňu, ďalej sa tam nachádzajú skladové a zásobovacie priestory. V suteréne zariadenia sa nachádzajú šatne, práčovňa, sklady, archív, a rehabilitácia.

Obyvatelia sú ubytovaní na I. a II. poschodí budovy, v 1 a 2 posteľových izbách bunkového typu s vlastným sociálnym zariadením. Na druhom podlaží sa nachádzajú ošetrovňa a sesterská izba. Vybavenie zariadenia zodpovedá súčasným potrebám obyvateľov aj potrebám zamestnancov na prevádzku ZPS. Máme dostatok priestorov na spoločenské podujatia, chýbajú nám však priestory na ergoterapiu a kuchynka pre obyvateľov. Príľahlú časť zariadenia tvorí odpočinková zóna – park, ktorú obyvatelia využívajú na odpočinok a pracovnú terapiu výsadbu kvetín a strihanie stromčekov. Naše zariadenie slúži hlavne obyvateľom Považskej Bystrice a blízkeho okolia. ZPS má 23 zamestnancov.

Poskytované služby sociálnej starostlivosti kladú mimoriadne vysoké nároky na zodpovednosť pracovníkov ZPS. Vedenie zariadenia sa neustále snaží o zlepšenie materiálno-technického vybavenia a podmienok zariadenia, skvalitňovanie práce a individuálny prístup k obyvateľom, estetizáciu obytných a spoločenských priestorov.

Špecifickými službami pre obyvateľstvo sú **domy smútku a cintoríny**, ktoré na území mesta predstavujú kapacitu cca 9,6 ha plochy pozemkov. Ich rozloženie na území mesta je nasledovné:

MČ	ZSJ	počet hrobových miest		počet urien		plocha cintorína (m ²)
		obsadených	voľných	obsadených	voľných	
Dolný Moštenec		407	34			3.900
Horný Moštenec		302	165			3.260
Milochov	Dolný Milochov	609	5			3.400
Orlové		455	120	1		3.775
Podmanín	Podmanín nový	256	215			3.323
	Podmanín starý	160	pochovávanie len do starých hrobov			1.182
Podvažie		438	80			3.240
Považská Bystrica	Nový cintorín Jelšové	1618	1048	161	382	26.664
	Starý cintorín Považská Bystrica	4558	42			22.572
Považská Teplá	Starý cintorín	201	-			4.103
	Nový cintorín	617	14			5.800
	plánované rozšírenie		655		29	
Vrtižer	Vrtižer	163	190			1.941
Považské Podhradie	starý - pod cestou	428	0			2.329
	nový + st. časť	73	273		26	3.929
Praznov		419	186			4.185
Šebešťanová		454	20			2.071
Zemiansky Kvášov		173	12			762
Považská Bystrica - mesto spolu		11 331	3 059	162	55	96.436

Zdroj: MsÚ Považská Bystrica

1.3.10 Životné prostredie a odpadové hospodárstvo

Životné prostredie

Ovzdušie je najvýraznejšie poškodenou zložkou životného prostredia. Znečistené ovzdušie, najmä v dôsledku silného emisno-imisného zaťaženia zo zdrojov znečisťovania, je potenciálnou hrozbou pre zdravie obyvateľstva. Podľa výsledkov meraní sa región Považskej Bystrice nachádza na juhovýchodnom okraji oblasti s najväčším regionálnym znečistením ovzdušia a kyslosťou zrážkových vôd v Európe.

Kvalitu ovzdušia mesta Považská Bystrica ovplyvňuje značná členitosť terénu, ktorá podmieňuje nepriaznivé rozptylové podmienky. Reliéf územia Považskej Bystrice podmieňuje stáčanie všeobecného prúdenia vzduchu do kotlinového územia a do smeru dolín. Pozdĺž doliny Váhu prevláda prúdenie vzduchu od severovýchodu a juhozápadu, no v priemere je tu v 30-40 % dní bezvetrie alebo len veľmi slabá veternosť. Táto situácia sa najviac podieľa na zhoršenom rozptyle škodlivín v ovzduší. Z hľadiska kvality ovzdušia je najviac poškodená centrálna časť územia, kde sa kumulujú negatívne vplyvy dopravy, výroby

a bývania spolu s fyzikálnymi faktormi, čím vytvárajú zhoršené podmienky pre život obyvateľstva, flóry a fauny.

Významným zdrojom znečistenia ovzdušia v meste je doprava, v dôsledku ktorej dochádza k veľkému znečisťovaniu ovzdušia oxidmi dusíka, oxidom uhoľnatým a uhl'ovodíkmi, ako aj k veľkej sekundárnej prašnosti. Prioritnou snahou vo vzťahu k ochrane ovzdušia je znižovanie produkcie exhalátov z cestnej dopravy. Problém sa celospoločensky rieši modernizáciou vozidlového parku, používaním menej škodlivých pohonných hmôt a realizáciou technicko-organizačných opatrení zameraných na zabezpečenie plynulosti dopravy (obchvaty ciest mimo zastavaného územia, diaľnice).

V tabuľke môžeme sledovať produkciu základných znečisťujúcich látok. Tendenciu narastať majú tuhé emisie, oxid dusíka a oxid uhoľnatý. Klesá iba oxid siričitý. Ministerstvo životného prostredia znižuje emisie v znení rôznych zákonov o ochrane životného prostredia.

**Vývoj produkcie základných znečisťujúcich látok v tonách
v okrese Považská Bystrica od roku 2001 až 2013**

Produkcia v tonách	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tuhé emisie	240,7	117,0	406,4	472,0	607,0	570,7	565,4
Oxid siričitý	372,5	220,0	272,2	220,0	273,0	286,0	227,2
Oxid dusíka	199,1	162,0	229,4	222,0	314,0	300,1	270,5
Oxid uhoľnatý	742,0	352,0	807,8	807,0	1 142,0	1 125,5	1 000,5

Produkcia v tonách	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tuhé emisie	570,0	574,7	554,6	602,3	606,3	618,0
Oxid siričitý	225,0	264,2	240,2	81,8	68,2	60,5
Oxid dusíka	268,0	299,3	284,5	196,6	211,7	221,4
Oxid uhoľnatý	1 014,0	1 053,6	1 020,4	912,1	931,9	940,8

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2015

Kvalita povrchových a podzemných vôd vyplýva z charakteru prostredia. Prevažná časť riešeného územia predstavuje silne urbanizovanú krajinu v údolnej riečnej nive. Zdrojmi znečistenia povrchových a podzemných vôd sú najmä priemysel, technická infraštruktúra, ako aj komunálne odpadové vody Považskej vodárenskej spoločnosti, a.s..

V rámci registrovaných zdrojov neexistujú indikácie o závažnom stupni **znečistenia podzemných vôd**. Prispieva k tomu zrejme fakt, že využívané podzemné vody sú viazané na vody hlbších vrstiev, ktorých infiltračné územia sú mimo expozície znečisťujúcich látok spätých s komunálnym a priemyselným prostredím. Z hľadiska plošného dopadu na podzemné vody záujmového územia je významným faktorom aj poľnohospodárska výroba.

Kvalita pôdy patrí medzi najvýznamnejšie faktory využívania a rozvoja územia. Medzi hlavné negatívne faktory, ktoré ovplyvňujú environmentálnu funkciu pôd patria najmä zhutňovanie, acidifikácia, neuvážené meliorácie a rekultivácie, nadmerná chemizácia, emisno-imisná kontaminácia a zvyšujúca sa erózia. Znečistenie pôd nad limitné hodnoty jednotlivých kategórií

je spôsobené najmä vplyvom emisií z dopravných prostriedkov vo frekventovanom dopravnom koridore, priemyselných exhalátov a z poľnohospodárskych hnojív v minulosti nadmerne používaných.

Ďalšími rizikovými faktormi, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú kvalitu životného prostredia, sú **hluk a vibrácie**. Negatívne pôsobia na zdravotný stav ľudí, vyvolávajú poruchy sluchu, psychiky, zapríčiňujú neurózy a tiež spôsobujú predčasné starnutie stavieb a konštrukcií. Významnými líniovými zdrojmi hluku na území sídelného útvaru sú automobilová a železničná a doprava. Bodovými zdrojmi hluku sú výrobné procesy. S ohľadom na predpokladaný ďalší nárast motorizmu možno vo výhľade očakávať ďalšie narastanie nadmerných hlukových hladín. Nepriaznivo sa to prejaví najmä všade tam, kde obytná zástavba nie je situovaná v dostatočnej vzdialenosti od hlavných dopravných ťahov.

Chránené vodohospodárske oblasti (CHVO)

Z vodohospodárskeho hľadiska je región okresu Považská Bystrica jeden z najdôležitejších na Považí. Túto skutočnosť potvrdzuje aj to, že značnú časť územia okresu tvoria CHVO a vodohospodárske oblasti, ktoré je potrebné chrániť z hľadiska tvorby, komunikácie a využitia podzemných vôd. Územia mesta Považská Bystrica sa dotýkajú 2 chránené vodohospodárske oblasti, a to **Beskydy – Javorníky a Strážovské vrchy**, ktoré v zmysle nariadenia vlády SSR č. 13/67 zo 6. februára 1967 vyžadujú územnú ochranu s prioritou zachovania prirodzenej tvorby akumulácie podzemných vôd.

Odpadové hospodárstvo

Nosným elementom hospodárstva v meste i okrese boli Považské strojárne, a. s., ktoré sú v súčasnosti rozdrobené do menších priemyselných podnikov, z čoho plynie i rôznorodé zloženie odpadov z priemyslu. Nemaľým podielom prispievajú i stavebné firmy a sektor poľnohospodárstva, či už v rastlinnej, alebo živočíšnej výrobe a v neposlednom rade i produkcia odpadov z komunálnej sféry (tuhý komunálny odpad, drobný stavebný odpad a pod.).

Medzi najväčších producentov odpadov v meste Považská Bystrica patria Danfoss, a. s., PSL, a s., Tepláreň, a s., Meď Povrly, a. s. a Nemocnica s poliklinikou Považská Bystrica.

Najbližšia skládka odpadov sa nachádza vo Sverepci a jej prevádzkovateľ je MEGAWASTE SLOVAKIA, s. r. o. Spoločnosť v Meste Považská Bystrica ďalej poskytuje služby ako:

- ❖ komplexné prevzatie odpadového hospodárstva
- ❖ zvoz, separácia a zneškodňovanie TKO
- ❖ nakladanie s nebezpečnými odpadmi

- ❖ zimná a letná údržba komunikácií
- ❖ vysprávky ciest a chodníkov
- ❖ výchovná a vzdelávacia činnosť v oblasti separácie odpadov

Občania mesta môžu využívať aj zberný dvor „Zámostie“ pre uloženie odpadov.

Pri **využívaní biologického odpadu** nie je celkom uspokojivý stav, i keď na skládke odpadu vo Sverepci je drvička konárov a je tu zabezpečované kompostovanie odpadu z kosby verejnej zelene. V meste Považská Bystrica (lokalita Kunovec) je vybudovaná kompostáreň biologického odpadu, ktorá kapacitne pokrýva potreby mesta Považská Bystrica ako aj blízkeho okolia (kapacita 1290 t/rok). Vo všeobecnosti spracúva všetky druhy odpadu zo zelene (prerezávanie kríkov a stromov). Je umiestnená v bezprostrednej blízkosti diaľničnej križovatky Sverepec, na rozlohe 0,8583 ha. Skladovacia kapacita kompostárne je 1147 m³ (silážna jama s plochou 500 m).

Verejná kanalizačná sieť je dobudovaná takmer na celom území mesta Považská Bystrica (okrem mestskej časti Podvažie), ale aj napriek tomu sa odvádzanie a čiastočné likvidovanie splaškových vôd zabezpečuje individuálne v **prídomových žumpách a septikoch**. Tento spôsob likvidovania znečistenia je zdravotne a technicky nedokonalý a nevyhovuje zdravotne-hygienickým potrebám obývaného územia, intravilánu.

1.3.11 Územná spolupráca a regionálny rozvoj

Spolupráca s partnerskými mestami

Dohoda o spolupráci medzi mestami **Rožnov pod Radhoštěm (ČR)** a Považská Bystrica bola podpísaná 22. augusta 1999. Obe mestá tak pristúpili k dohode podporujúcej vzájomné priateľstvo, porozumenie a spoluprácu v hospodárskej, kultúrno-spoločenskej, vzdelávacej, obchodnej i športovej oblasti. Malebné valašské mesto Rožnov pod Radhoštěm je významným kultúrnym a najmä turistickým centrom ležiacim v srdci Beskyd a Vsetínskych vrchov. Jedným z nosných podujatí partnerských miest Považská Bystrica a Rožnov pod Radhoštěm je Bezhraničné valašenie. Tradičným miestom stretnutí je horská chata na hrebeni Javorníkov - Kohútka.

Vedomé si dlhoročnej neformálnej spolupráce medzi hádzanárskymi klubmi pristúpili mestá **Zubří (ČR)** a Považská Bystrica k uzatvoreniu zmluvy podporujúcej vzájomné priateľstvo, porozumenie a spoluprácu. Dohoda o spolupráci medzi týmito mestami bola podpísaná 4. apríla 2009. Obe mestá tak budú podporovať rozvoj tejto spolupráce najmä medzi základnými školami zameranými na výučbu hádzanej a budú vytvárať podmienky pre kooperáciu v oblasti športu a školstva, ale aj v oblasti kultúry, záujmových združení, činnosti spolkov a ďalších subjektov, ako i medzi jednotlivými občanmi.

Zmluva o spolupráci so **srbským mestom Báčska Palanka** bola podpísaná na Mestskom úrade v Považskej Bystrici 28. augusta 2009. Mestá sa zaviazali k vzájomnému rozvoju v hospodárskej, kultúrnej (vytváranie kultúrnych stykov v oblasti hudobnej tvorby, výtvarného umenia a v oblasti ľudovej tvorivosti) i športovej oblasti, ako i v oblasti vzdelávania

(organizovanie spoločných kurzov, školení a školských programov) a turistiky. Pri tejto príležitosti srbskí hostia priniesli dar, ktorým bol obraz od insitnej maliarky slovenského pôvodu z ich mesta. Ako protidar dostali obraz vážskej prírody od Jána Rojka.

Dohoda o vzájomnej medzinárodnej spolupráci medzi mestami **Holešov (ČR)** a Považská Bystrica bola uzatvorená dňa 18. júna 2010. Obe mestá sa dohodli, že budú vytvárať, rozvíjať a prehľbovať priaznivé podmienky pre vzájomne výhodnú hospodársku a obchodnú spoluprácu, budú podporovať výmenu informácií z oblastí ekonomiky, dopravy, životného prostredia, cestovného ruchu, ako aj z iných oblastí činností samospráv, v ktorých je záujem o obojstrannú spoluprácu. Mestá tiež budú podporovať rozvoj kontaktov medzi spoločenskými organizáciami, podnikateľskými subjektmi, školami, záujmovými združeniami a subjektmi tretieho sektora, ako aj medzi jednotlivými občanmi.

Dohoda o vzájomnej spolupráci medzi mestami **Sovetsk (Ruská federácia)** a Považská Bystrica bola uzatvorená dňa 1. septembra 2012. Obe mestá sa zaviazali vzájomne sa informovať o významných udalostiach verejného a spoločenského života, najmä v oblasti kultúry a športu a na najvýznamnejšie z týchto podujatí pozývať vzájomne svojich zástupcov. Mesto Považská Bystrica a mesto Sovetsk budú svoje partnerstvo propagovať v rámci svojho regiónu a budú sa usilovať o nadväzovanie kontaktov aj na úrovni svojich organizácií, občianskych združení, podnikateľských a ďalších subjektov. Partnerské mestá sa tiež zaviazali v rámci svojich možností spolupracovať a podporovať spoluprácu v oblasti školstva, kultúry, športu a turizmu a v týchto oblastiach si vymieňať informácie významné z hľadiska lepšieho vzájomného spoznávania sa a ďalšieho upevňovania spolupráce.

Cezhraničná spolupráca

Územie Mesta Považská Bystrica leží na oprávnenom území pre **Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2014 – 2020**. Pre programové obdobie je oficiálnym názvom programu: **Interreg V-A Slovenská republika - Česká republika**. Jeho skrátaná podoba je: Interreg V-A SK-CZ

Príprava nového programu Interreg V-A medzi Slovenskou republikou a Českou republikou pre programové obdobie 2014 – 2020 začala vo februári 2012. Prípravu zastrešoval riadiaci orgán (Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR) a národný orgán (Ministerstvo pre miestny rozvoj ČR). Na príprave nového programu sa podieľali zástupcovia slovenských i českých programových partnerov.

Program vychádza z príslušných nariadení Európskeho parlamentu a Rady zverejnených v Úradnom vestníku EU:

- **NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1303/2013**, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006

- NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1301/2013 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1080/2006
- NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1299/2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja

Základné informácie o programe:

Oprávneným územím, v ktorom bude možné realizovať aktivity sú naďalej oblasti pohraničia na úrovni NUTS III, rozprestierajúce sa na území Slovenskej a Českej republiky. V Slovenskej republike ide o územie Trnavského, Trenčianskeho a Žilinského samosprávneho kraja a v Českej republike o územia Juhomoravského, Zlínskeho a Moravskosliezkeho kraja.

Program naďalej uplatňuje princíp vedúceho partnera, ktorý ponesie zodpovednosť za realizáciu projektu. Každý vedúci partner musí mať min. jedného cezhraničného partnera. Pri výbere projektov bude naďalej kladený dôraz na pozitívny cezhraničný dopad.

Nové nariadenia stanovujú podmienku splnenia min. troch kritérií spolupráce zo štyroch definovaných, na rozdiel od súčasného programu, kedy stačilo, aby projekt splnil kritéria dve. Platí, že prvé dve kritéria sú povinné. Kritéria spolupráce: spoločná príprava projektu; spoločná realizácia projektu; spoločný personál; spoločné financovanie

K sprísneniu pravidiel došlo i pri naplňovaní ukazovateľov výstupu projektu, ktoré budú stanovené pre každú investičnú prioritu. Každý projekt bude musieť prispieť k ich naplneniu. O finančný príspevok budú môcť žiadať verejnoprávne, neziskové organizácie alebo podnikateľské subjekty. Pre každú prioritnú os bude spresnený zoznam oprávnených žiadateľov.

Tematické zameranie programu:

Cieľom programu je prostredníctvom spoločných cezhraničných projektov riešiť spoločné výzvy prihraničných regiónov. Program je zameraný na nasledujúce oblasti:

- podpora investovania podnikov do výskumu a inovácií a vytváranie prepojenia a synergií medzi podnikmi, centrami výskumu a vývoja a vysokoškolským vzdelávacím prostredím;
- investície do vzdelávania, odbornej prípravy a školení za účelom získavania zručností a celoživotného vzdelávania, a to vypracovaním a naplňovaním spoločných programov vzdelávania, odbornej prípravy a školení;
- zachovanie, ochrana, propagácia a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva; ochrana a obnova biologickej rozmanitosti, ochrana a obnova pôdy a podpora ekosystémových služieb, vrátane siete NATURA 2000 a ekologickej infraštruktúry;
- podpora právnej a správnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi a inštitúciami.

Finančný rámec programu:

Rozpočet programu predstavuje 90 mil. EUR z prostriedkov ERDF.

Výška dotácie bude max. 85 % z celkových oprávnených výdavkov projektu.

1.4 Vyhodnotenie väzieb na strategické dokumenty vyšších úrovní

Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 - 2022 je tvorený súborom opatrení, ktoré bližšie charakterizujú stanovené zámery, potrebné na riešenie kritických oblastí. Jednotlivé kritické oblasti sú zároveň zaradené do príslušných prioritných (kľúčových) oblastí rozvoja. Obsahovo sa Strategická časť PRM sústreďuje na 4 prioritné oblasti rozvoja:

1. **Prioritná oblasť – Hospodárska**
2. **Prioritná oblasť – Sociálna**
3. **Prioritná oblasť – Environmentálna**
4. **Prioritná oblasť – Miestna samospráva**

Naformulované ciele, zámery a opatrenia sú v plnom súlade s cieľmi a zámermi regionálneho rozvoja strategických dokumentov na vyšších hierarchických úrovniach. Najbližším takýmto dokumentom je **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013 - 2023**. Podľa tohto dokumentu hlavnými prioritami a strategickými cieľmi rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja sú:

STRATEGICKÉ CIELE:

- Rozvoj ľudských zdrojov a zvýšenie ich adaptability na vytváranie nových pracovných miest v odvetviach s vyššou pridanou hodnotou
- Zvýšenie efektivity poľnohospodárstva a kvality vo vidieckych oblastiach
- Rozvoj nových ekologických služieb v MSP

PRIORITNÉ OBLASTI:

- ❖ Konkurencieschopnosť, rozvoj inovácií a podnikateľské prostredie
- ❖ Rozvoj udržateľnej infraštruktúry
- ❖ Ľudské zdroje
- ❖ Kvalita verejných služieb
- ❖ Životné prostredie a obnoviteľné zdroje
- ❖ Rozvoj vidieka
- ❖ Nadnárodná a cezhraničná spolupráca

Vízia regionálneho rozvoja Slovenska je definovaná v **Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR** takto:

„Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých občanov. Každý región bude využívať svoje danosti v prospech svojho udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a územného rozvoja, a tým aj Slovenskej republiky, ako vyspelého, hospodársky, politicky a sociálne súdržného členského štátu Európskej únie.“

Pre naplnenie dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR zameranej na rozvoj regiónov, zvyšovanie ich výkonnostného potenciálu a konkurencieschopnosti je stanovený strategický cieľ:

„Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.“

Nosné prvky (prioritné oblasti) dosahovania dlhodobej vízie a realizácie strategického cieľa národnej stratégie vychádzajú zo stratégie **Európa 2020** a sú vymedzené takto:

- A. **Inteligentný rast:** vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii
- B. **Udržateľný rast:** podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje
- C. **Inkluzívny rast:** podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť

Priority rozvoja, strategické ciele a opatrenia PRM Mesta Považská Bystrica sú v súlade s víziou, globálnym cieľom, ako aj s jednotlivými prioritami a strategickými cieľmi **Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013 - 2023**, zároveň sú v súlade aj s víziou, strategickým cieľom a nosnými prvkami (prioritnými oblasťami) **Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR**.

1.5 SWOT analýza

	SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Geografické danosti	• Výhodná geografická poloha pre rozvoj bývania, priemyslu a služieb • Paneurópsky dopravný koridor V. - Vetva: Bratislava – Žilina – Užhorod • Prírodný potenciál vhodný na rozvoj cestovného ruchu (cykloturistika, horská, vodná, kúpeľná turistika)	• Náročné prírodné podmienky pre ďalší rozvoj dopravy a technickej infraštruktúry • Nedostatočná ponuka (atraktivita) mesta vo vzťahu k jeho užšiemu a širšiemu spádovému územiu • Nedostatočne využitý prírodný potenciál pre oddych, rekreáciu a cestovný ruch
Ludské zdroje a bývanie	• Priaznivá veková skladba obyvateľstva • Rast počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov • Pokles počtu obyvateľov zo ZŠ vzdelaním • Vysoký podiel zamestnanosti v sekundárnom sektore (priemysel a stavebníctvo) • Rast zamestnanosti v terciárnom sektore • Nižšia miera nezamestnanosti v porovnaní so SR	• Negatívna migrácia obyvateľstva • Nepriaznivý populačný trend – nízka pôrodnosť • Stále vysoké percento obyvateľov zo ZŠ vzdelaním • Nedostatok kvalifikovaných robotníckych profesií • Vyššia nezamestnanosť žien • Vysoký podiel nezamestnaných vo veku 50-54 rokov • Nedostatočná kvalita verejných priestorov na sídliskách

Ekonomika	• Veľký počet súkromných podnikateľov • Postupný rozvoj zahraničných investorov a PZI (priamych zahraničných investícií) • Výrazný rozvoj stavebnej produkcie • Stabilná finančná situácia mesta – vyrovnaný rozpočet mesta na roky 2016 - 2018 • Existencia inštitúcie pre poradenské služby podnikateľom a MSP	• Zastaraná technologická základňa, nízka úroveň inovácie produktov • Vysoká koncentrácia v odvetviach strojárskoho priemyslu • Nedostatočný rozvoj výrobných služieb a dodávateľských firiem • Nedostatočný rozvoj terciárneho a kvartérneho sektora
Občianska vybavenosť	• Široký systém vzdelávacích inštitúcií (17 MŠ, 7 ŠJ, 2 ZUŠ, 1 CVC, 9 ZŠ, 2 SOU, 4 SOŠ, 1 gymnázium) • Existencia kultúrnych zariadení okresného významu • Sieť kultúrnych domov v každej mestskej časti • Vlastné športové kluby a zariadenia mesta • Kvalitný systém a sieť sociálnych služieb mesta (Opatrovateľská služba, Denné centrum pre seniorov, Zariadenia pre seniorov, Krízové centrum ochrany a podpory obetí násillia)	• Neuspokojivý technický stav a vybavenie budov vzdelávacích inštitúcií. • Nedostatok financií na údržbu a vybavenie škôl • Nevyhovujúci technický stav objektov niektorých kultúrnych, športových a sociálnych zariadení • Absencia vlastných priestorov pre expozičnú časť Vlastivedného múzea • Nevyužitý kultúrohistorický potenciál mesta • Alarmujúci stav zdravotných zariadení a poskytovaných zdravotných služieb
Cestovný ruch	• Bohatá tradícia v oblasti športu • Existencia kúpeľných stredísk v širšom okolí • Atraktívne prírodné prostredie v okolí mesta • Existencia kultúrno-historických objektov • Dobrá dopravná dostupnosť • Ubytovacie a stravovacie zariadenia priamo v meste • Turistická informačná kancelária	• Nedostatok a zlá technická kvalita ubytovacích a stravovacích zariadení • Zlý technický stav kultúrno-historických objektov • Nedostatočná ponuka atraktívnych produktov CR • Nedostatočne využitý potenciál v CR • Výrazná sezónnosť v CR • Slabá propagácia CR na Slovensku aj v zahraničí • Chýba spolupráca subjektov v CR
Infraštruktúra	• Dobrá poloha dopravnej infraštruktúry pri medzinárodnom koridore č. V. • Dôležitá vodohospodárska úloha regiónu • Takmer dobudované verejné vodovody • Dobré pokrytie energetickou sieťou • Rozvoj informačnej a telekomunikačnej infraštruktúry	• Časté dopravné obmedzenia hlavne na diaľnici • Zlý stavebný a technický stav väčšiny ciest a železničných tratí • Nedobudovaná kanalizačná sieť • Znečistenie vôd komunálnymi odpadovými vodami • Zastarané čistiace zariadenia vôd • Nedostatočný prístup obyvateľov k internetu

Životné prostredie	• Zlepšovanie stavu ŽP • Kontajnery na triedený odpad • 7 zberných dvorov a miest v meste a v mestských častiach • Pokles produkcie nebezpečných odpadov • Zachované prírodné prostredie (CHKO, NPR, PR), s možnosťou využitia pre turizmus (športový, vidiecky, ekologický, cestovný ruch)	• Znečistené ovzdušie -Tepláreň • Absencia miestnej monitorovacej stanice ovzdušia • Nadmerný hluk a prašnosť v meste v dôsledku tranzitnej dopravy • Naplnenosť skládky TKO • Nedostatok kapacít na triedenie a zhodnocovanie odpadu • Nedostatočné využívanie biologického odpadu • Absencia zariadení ochrany prírody v CHKO
---------------------------	---	---

	PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
Geografické danosti	• Zlepšenie dostupnosti mesta na regionálnej, národnej a tiež medzinárodnej úrovni • Rozvoj multimodálneho koridoru európskeho významu V. vďaka diaľnici D1 a železničnej trati 120 • Rozvoj cezhraničnej spolupráce • Zlepšenie vzťahov a atraktivity mesta pre svoje užšie aj širšie zázemie	• Zvýšenie konkurenčného prostredia medzi mestami stredného Považia • Nedostatočné využitie výhodnej dopravnej polohy a izolácia mesta od rozvojových trendov • Zhoršenie vzťahov so zázemím, neschopnosť uspokojovať zvýšený dopyt po nadregionálnych službách
Ľudské zdroje a bývanie	• Rast pracovných príležitostí • Podpora celoživotného vzdelávania • Dokončenie vzdelania u častí obyvateľstva • Podpora vzdelávania a zamestnania rizikových skupín obyvateľov • Výstavba nájomných bytov pre mladé rodiny	• Odchod čerstvých absolventov a mladých všeobecne za prácou mimo mesto a okres • Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily (učňovské vzdelanie) • Ďalšie starnutie obyvateľstva = regresívny typ populácie
Ekonomika	• Využitie areálov bývalých Považských strojární pre potreby priemyselného a technologického centra • Využitie inovatívneho potenciálu univerzít v Žiline a Trenčíne • Zlepšenie oblasti marketingu mesta • Blízkosť automobilových závodov – subdodávateľské aktivity • Možnosti vytvárania klastrov • Rozvoj aplikácie IT v priemysle a službách • Vytvorenie nových pracovných miest, hlavne v MSP	• Vysoké úverové zaťaženie podnikov • Nedostatok finančných prostriedkov na inovácie • Rast zadlženosti podnikov – veľká fluktuácia firiem, hlavne malých a stredných podnikov • Rastúca konkurencieschopnosť ostatných miest v regióne • Pomalé zavádzanie moderných informačných systémov • Málo účinné programy zamerané na trh práce • Ubúdanie zahraničných investícií • Odchod veľkých spoločností a investorov = zvýšenie nezamestnanosti

Občianska vybavenosť	• Dostavba a modernizácia dopravnej infraštruktúry • Dobudovanie kanalizácie a pripojenie na verejný vodovod každej domácnosti • Dobudovanie občianskej vybavenosti v periférnych častiach mesta • Zvýšenie kvality bývania, dobudovanie bytového fondu • Využitie eurofondov a iných zdrojov na modernizáciu a skvalitnenie služieb v oblasti kultúry, športu a sociálnej starostlivosti	• Zanedbanie rekonštrukcií a pravidelnej údržby miestnych komunikácií • Nezískanie finančných prostriedkov na zlepšenie kvality služieb v oblasti kultúry, športu a sociálnej starostlivosti • Nedostatok voľných miest v zariadeniach pre dospelých v dôsledku zvyšovania počtu obyvateľov nad 60 rokov • Zníženie počtu kultúrno-spoločenských podujatí, športových akcií v dôsledku nedostatku finančných prostriedkov
Cestovný ruch	• Rozvoj špecifických foriem cestovného ruchu: športový a dobrodružný CR (turistika, cykloturistika, dobrodružné a vodné športy), ekologický CR (v chránených územiach), vidiecky CR, kultúrny CR • Výstavba strediska outdoorových aktivít (Manínska tiesňava, Považská Teplá, resp. areál koridoru pri Váhu) • Využitie areálu priehrady Nimnica, ako aj lokality Vrbie na vodné športy • Vytvorenie mikroregiónu / združenia CR • Rekvalifikácia obyvateľstva zameraná na zvyšovanie kvality služieb v CR • Využitie tranzitu dopravy cez mesto • Lepšia propagácia CR v médiách na Slovensku aj v zahraničí	• Negatívny postoj obyvateľstva k rozvoju CR • Nezáujem subjektov združovať sa a spoločne pracovať na rozvoji CR regiónu • Zánik malých podnikov poskytujúcich ubytovacie či stravovacie služby • Vysoká konkurencia okolitých miest a obcí s lepšou propagáciou CR • Namiesto spolupráce na všetkých úrovniach (propagácia, poskytovanie služieb, a pod.) neustále prehlbovanie rivality a regionálnych rozdielov • Znižovanie počtu návštevníkov, počtu prenocovaní a ďalších ukazovateľov CR • Znižovanie atraktívnosti mesta z hľadiska CR, zlé hodnotenia návštevníkov • Úpadok ostatných pridružených odvetví hospodárstva naviazaných na CR
Infraštruktúra	• Využitie Vážskej vodnej cesty • Vytvorenie integrovaného systému prímestskej dopravy • Vybudovanie verejného obchodného prístavu na rieke Váh • Vybudovanie nových parkovísk, parkovacích budov, podzemných parkovísk	• Nízke využitie potenciálu tranzitnej dopravy, hlavne cestnej a koľajovej • Zhoršovanie technického stavu miestnych komunikácií, zanedbanie letnej a zimnej údržby • Zvyšujúci sa počet motorových vozidiel a nedostatok voľných parkovacích miest – negatívny vplyv na mestskú zeleň a život na sídliskách všeobecne

Životné prostredie	• Zlepšenie a udržanie stavu ŽP - odstránenie zdrojov znečistenia • Zabezpečenie likvidácie, resp. recyklácie komunálneho odpadu, drobného stavebného odpadu, triedeného odpadu a pod. • Zachovanie charakteru CHKO, s možnosťou širšieho využitia pre CR • Využívanie obnoviteľných zdrojov energie • Dobudovanie mestskej zelene • Zvýšenie využiteľnosti alternatívnych zdrojov energie	• Nedostatok finančných zdrojov na zlepšovanie stavu ŽP, udržiavanie turistických chodníkov a pod. • Staré ekologické záťaže a nárast nových z tranzitnej dopravy (hluk, emisie, prašnosť) • Nárast množstva vyprodukovaných a dovážaných odpadov • Zánik významných lokalít chránených území, rastlín a živočíchov, endemitov a reliktov • Zhoršenie zdravotného stavu obyvateľstva – zlá životospráva, nové choroby, zlá zdravotná starostlivosť
---------------------------	---	--

1.6 Kľúčové disparity a faktory rozvoja

ĽUDSKÉ ZDROJE A EKONOMICKÁ SITUÁCIA

KĽÚČOVÉ DISPARITY	FAKTORY ROZVOJA
• Nízky podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním a nízka pružnosť vzdelávacieho systému vzhľadom na potreby trhu práce • Odliv kvalifikovaných potenciálnych kapacít z mesta • Vysoká miera nezamestnanosti, vysoký podiel rizikových skupín na celkovej nezamestnanosti a nízka miera zamestnanosti • Relatívne vysoká miera rizika chudoby a sociálneho vylúčenia predovšetkým rizikových skupín • Starnutie obyvateľstva a s tým súvisiaca veková nevyváženosť v špecifických profesiách • Nedostatočná miera tvorby finančných zdrojov u fyzických osôb, čo zabraňuje rozvoju podnikateľských aktivít	• Podpora sociálnej inklúzie marginalizovaných skupín a ich uplatnenie na trhu práce • Vytváranie elektrotechnického a automobilového klastra v nadväznosti na tradične priemyselné odvetvia • Vhodný potenciál pre využitie obnoviteľných zdrojov energie • Ďalšie vylepšenie fungovania trhu práce a zvyšovanie účinnosti aktívnej politiky zamestnanosti • Vhodné podmienky pre rozvoj malého a stredného podnikania • Zvyšovanie atraktivity podnikateľského prostredia podporujúceho hospodársky rast a investície • Existujúci rastový potenciál a dobré východiská pre rozvoj konkurencieschopnosti v oblasti cestovného ruchu a vidieckeho turizmu

VZDELÁVANIE, KULTÚRA A ŠPORT

KĽÚČOVÉ DISPARITY	FAKTORY ROZVOJA
• Nízky podiel výdavkov na rozvoj ľudských zdrojov, nedostatočne previazaný obsah vzdelávania vzhľadom na potreby trhu práce • Nedostatočný počet občanov zapojených do celoživotného vzdelávania	• Pozitívny vývoj vzdelanostnej štruktúry ekonomicky aktívnych obyvateľov, vysoká miera stredoškolsky vzdelaných a stály záujem obyvateľov o celoživotné vzdelávanie • Modernizácia infraštruktúry

- Nedostatočná vzdelanostná úroveň rizikových skupín obyvateľov (dlhodobozamestnaných) - Nedostatočná údržba a obnova historických objektov a kultúrohistorického dedičstva - Nedostatočnosť a nedostupnosť športovísk v meste pre obyvateľov a návštevníkov - Nedostatočná realizácia a prezentácia kultúrno-sportových aktivít obce - Nedostatok finančných prostriedkov na ďalší rozvoj vzdelávania, kultúry a športu	- výchovnovzdelávacieho procesu - Kultúrno-historický potenciál mesta - Silný športový a kultúrny potenciál mládeže v obci - Vytváranie verejnoprávnych a cezhraničných partnerstiev - Modernizácia vzdelanostnej kultúrnej a športovej základne - Rozvoj poznatkovej ekonomiky a zvyšovanie vzdelanosti (kreatívny priemysel) - Zmena štýlu života, intenzívnejšie využívanie voľno časových aktivít (wellness, šport, kultúra, hľadanie alternatív k výskytu sociálno-patologických javov a pod.)
--	---

OBČIANSKA VYBAVENOSŤ, SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

KEÚČOVÉ DISPARITY	FAKTORY ROZVOJA
- Zlý technický stav technickej infraštruktúry, infraštruktúry verejných služieb a pamiatkového fondu - Chýbajúca dobudovaná technická a environmentálna infraštruktúra - Nízke využitie potenciálu tranzitnej dopravy, hlavne cestnej a koľajovej - Nepriaznivý zdravotný stav obyvateľstva v dôsledku zmeny štruktúry ochorení, zlá štruktúra služieb ako aj ich nízka efektívnosť a kvalita v dôsledku dlhodobozriešených systémových nedostatkov - Nedostatok a nedostupnosť finančných zdrojov - Nevysporiadané vlastnícke vzťahy vzhľadom na dobudovanie technickej a environmentálnej infraštruktúry	- Odstránenie systémových nedostatkov systému sociálnych vecí a zvyšovanie kvality a efektívnosti v oblasti sociálnych vecí - Existencia rozsiahlej siete občianskej vybavenosti, pamiatkového a stavebného fondu, hustota dopravnej infraštruktúry, dopravná infraštruktúra ako súčasť európskej dopravnej infraštruktúry - Nárast počtu obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov, bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu a čističku odpadových vôd a zvyšovanie kvality čistenia odpadových vôd - Odstránenie systémových nedostatkov systému zdravotníctva a zvyšovanie kvality a efektívnosti zdravotnej starostlivosti

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

KEÚČOVÉ DISPARITY	FAKTORY ROZVOJA
- Nízky podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie - Nedostatok a nedostupnosť finančných zdrojov - Nevyhovujúca kvalita vody povrchových tokov - Nedostatočná separácia a spracovanie	- Zachovanie druhov a biotopov - Environmentálna politika podporujúca znižovanie negatívnych vplyvov ekonomického rastu na životné prostredie - Vhodný potenciál pre využitie obnoviteľných zdrojov energie

- odpadov - Nedostatočné povedomie verejnosti a nezájem o ekologické problémy - Nedostatočná a nekompetentná propagácia a informovanosť o ochrane prírody a krajiny - Prítomnosť divokých skládok tuhého komunálneho odpadu - Vypúšťanie odpadových splaškov a tým narušenie ekostabilizačnej hodnoty regiónu	- Vytvorené podmienky pre separáciu a likvidáciu odpadov - Čiastočne vybudovaná environmentálna infraštruktúra - Zahraničné investície a podpora EÚ - Rozvoj ekologického poľnohospodárstva - Rozvoj protipovodňových opatrení
---	--

CESTOVNÝ RUCH, VIDIECKY TURIZMUS A AGROTURIZMUS

KLÚČOVÉ DISPARITY	FAKTORY ROZVOJA
- Nedostatočná úroveň využitia a nízka kvalita služieb cestovného ruchu - Čiastočne chýbajúca občianska a environmentálna infraštruktúra - Chýbajúce turistické značenie - Chýbajúci cyklistický chodník - Nízka kvalita základných a doplnkových služieb CR - Nedostatočná prezentácia regiónu v zahraničí - Nedostatok a nedostupnosť finančných zdrojov - Chýbajúca komplexná ponuka služieb a produktov CR pre rôzne cieľové skupiny návštevníkov - Slabá spolupráca s cestovnými kancelárkami a cezhraničná spolupráca - Nekoordinovaný spoločný postup subjektov pôsobiach v oblasti cestovného ruchu - Vzťah mesto a jeho zázemie – nedostatočná ponuka (atraktivita) mesta vo vzťahu k jeho užšiemu a širšiemu spádovému územiu	- Existujúci nehmotný potenciál cestovného ruchu, rozsiahla verejná finančná podpora rozvoja cestovného ruchu a rozvoj systémov pre zvýšenie efektívnosti a účinnosti destinačného marketingu a úrovne služieb - Výhodná geografická poloha, existujúce oblasti CR – Severopovažský región - Voľné stavebné pozemky a vhodné podmienky na rozvoj MSP v oblasti CR - Prílev kapitálu prostredníctvom zvýšenia návštevnosti - Využitie voľných a vhodných súkromných ubytovacích kapacít - Rozvoj regiónu prostredníctvom realizácie miestnej stratégie rozvoja - Zlepšenie podpory rozvoja a propagácie CR - Rozvojová lokalita v povodí rieky Váh, - Odkrytie polohového potenciálu mesta - Lepšie využívanie kultúrohistorických pamiatok mesta: Považský hrad, Kaštieľ v Orlovom a Kaštieľ v Jasenici

2 STRATEGICKÁ ČASŤ

Strategická časť obsahuje stratégiu rozvoja Mesta Považská Bystrica, ktorá vychádza zo SWOT analýzy a z analýzy kľúčových disparít a faktorov rozvoja mesta, zohľadňuje jeho vnútorné špecifiká, ako aj vonkajšie hrozby a vzťahy so svojim záujmovým územím. Vízia, globálne ako aj strategické ciele a priority rozvoja mesta boli stanovené s rešpektovaním princípov regionálnej politiky v záujme dosiahnutia vyváženého trvalo udržateľného rozvoja územia.

Významným prvkom rozvoja mesta je lokalizácia Považskej Bystrice na trase Európskych dopravných koridorov IV. a V. Táto lokalizácia vytvára predpoklady pre postupný rast významu mesta i v kooperácii s krajskými mestami Trenčín a Žilina i v rámci **tŕažiska osídlenia celoštátneho významu** tvoreného okresmi Žilina – Čadca – Kysucké Nové mesto – Považská Bystrica – Púchov – Bytča – Martin – Turčianske Teplice a na **považskej sídelnej rozvojovej osi celoštátneho významu** od Bratislavy cez Trnavu – Považie po Žilinu.

S ohľadom na potreby tohto rozvoja je nutné počítať i s aktivizáciou potenciálu, a to okrem územných faktorov i s **ľudským faktorom**, ktorý v súčasnosti netvorí konkurenčnú výhodu oproti iným mestám. Preto bude nutné koncentrovať sa na **zvýšenie kvalifikácie ľudských zdrojov**, a to najmä **investovaním do vzdelávania a informatizácie obyvateľov a mesta**. K tomu bude potrebné investovať do vyššej komunikácie s existujúcou základňou výroby a služieb, potenciálnymi investormi a **zahájiť práce na marketingovej stratégii mesta**.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať **vybaveniu a modernizácii predškolských zariadení** ako aj **vybaveniu a modernizácii základných škôl a stredných škôl** s dôrazom na prostriedky informačnej a telekomunikačnej techniky. Tieto aktivity sa javia nevyhnutnými s ohľadom na nový profil absolventov škôl v 21. storočí smerom k poznatkovo orientovanej spoločnosti. S ohľadom na demografický vývoj, ako aj vývoj trhu práce celého okresu Považská Bystrica je dôležité zamerať sa na rozvoj odborného školstva.

V rámci masívnej transformácie priemyselnej základne a výrobných služieb v meste je potrebné zamerať úsilie na **zvyšovanie konkurencieschopnosti hospodárstva mesta**. Zvyšovanie konkurencieschopnosti spočíva v podpore rozvoja hospodárstva prostredníctvom zvyšovania diverzifikácie výroby a služieb. Ide o modernizáciu existujúcich výrobných zón ako aj rozvoj nových produkčných lokalít, s dôrazom na zvýšenie konkurencieschopnosti a na zníženie negatívnych dopadov na životné prostredie. Vzhľadom na komplexnosť tejto problematiky, ktorej riešenie si vyžaduje úzku súčinnosť s podnikateľmi, je potrebné **spracovať ekonomickú politiku mesta**.

Jednou z významných oblastí z hľadiska budúceho rozvoja mesta Považská Bystrica je rozvoj hospodárstva mesta. Ide o to, aby sa mesto racionálne a efektívne začlenilo do procesu formovania **automobilového a elektrotechnického klastra** a obnovilo tak svoju

konkurencieschopnosť minimálne v strednodobom výhľade. V súvislosti s tým je potrebné výrazne **podporiť rozvoj inovácií, praktických aplikácií nových vedeckých poznatkov** a súvisiacich služieb v oblasti podpory podnikania. V tejto súvislosti môže v trhových podmienkach mesto využívať predovšetkým **nepriame nástroje komunálnej politiky na rozvoj podnikateľského prostredia**, s pomocou ktorých by malo vytvárať podmienky a predpoklady k žiaducej zmene štruktúry hospodárskej základne.

Úlohou mesta je zabezpečiť v každej etape vývoja vo väzbe na ekonomický potenciál mesta **rovnováhu medzi základnými funkciami mesta** a v urbanistickej štruktúre vytvárať vlastnou územnoplánovacou politikou aj zodpovedajúci rozvoja územia pre jednotlivé hospodárske činnosti.

Druhým investične nenáročným a účinným nástrojom je **vytvorenie inštitucionálnych podmienok participácie verejných a súkromných subjektov** na plánovaní rozvoja mesta a realizácii vybraných programov a projektov. Mesto by malo iniciovať aktivity, v rámci ktorých by prebiehala koordinácia zámerov a opatrení na podporu ekonomického rozvoja mesta vrátane spoločných dohôd o koncentrácii v privátnej sfére diverzifikovaných finančných zdrojov.

Partnerstvo verejného a súkromného sektora (Public Private Partnership - PPP) znamená spojenie verejného sektora so súkromným sektorom za účelom uskutočnenia verejnoprospešných zámerov komunálnej politiky s využitím súkromných ekonomických a technických zdrojov .

Existujú **tri hlavné dôvody**, prečo sa PPP stále širšie presadzujú vo verejnej ekonomickej politike:

- súkromný sektor je obvykle pri realizácii investícií efektívnejší ako verejný sektor. Súkromná firma dokáže zabezpečiť úspornejší projekt, neprekročiť náklady a dodržať termín výstavby.
- participácia súkromného sektora umožňuje realizáciu verejných projektov bez väčších nárokov na verejné výdavky
- prostriedky na PPP sa môžu zabezpečiť aj bez záruk a ich splácanie sa môže rozložiť na dlhé obdobie. Tieto projekty do miest a regiónov prinášajú kapitál nevyhnutný na výstavbu infraštruktúry, na ktorú verejná správa nemá potrebné kapitálové zdroje.

Územná samospráva (regionálna a obecná) a jej orgány majú **stanovené zákonmi svoje kompetencie** a ich rozhodujúce úlohy sú v zabezpečovaní jednotlivých činnosti verejného sektora vo vzťahu k uspokojovaniu potrieb občanov. **Obsah politiky podpory podnikania** možno identifikovať ako spôsoby a nástroje, ktorými samospráva obcí môže ovplyvňovať a napomáhať k vytváraniu podnikateľského prostredia a rozvoju podnikateľskej činnosti na svojom území. Pri týchto aktivitách má mesto k dispozícii viacero podporných nástrojov.

Priame podporné nástroje, ktoré samosprávy využívajú sú nástroje s bezprostredným dopadom na:

- vybudovanie, resp. dobudovanie územia infraštruktúrou
- prípravu a zainvestovanie pozemkov a plôch pre podnikanie, vyčlenenie budov a stavieb pre podnikateľov, vrátane podpornej nájomnej politiky,
- daňovú a poplatkovú politiku a poskytovanie záruky tretím osobám
- finančnú podporu projektov podnikateľov z rozpočtu (grantov) samosprávy
- poradenskú a informačnú podporu začínajúcim podnikateľom.

V rámci skupiny finančných nástrojov má mesto k dispozícii nástroje, medzi najvýznamnejšie patria daňové právomoci. Z tejto skupiny nástrojov sa odporúča využívať nasledujúce nástroje pre podporu podnikania:

- ❖ úľavy, resp. odpustenie miestnych poplatkov (využíva ich 48 % obcí)
- ❖ úľavy na dani z nehnuteľností (využíva ich 42 % obcí).

Zabezpečenie priestorov pre podnikateľské činnosti patrí medzi nástroje, ktoré miestne samosprávy pri podpore podnikov využívajú najčastejšie. Samospráva mesta môže priestory pre podnikateľské činnosti zabezpečiť nasledovnými formami:

- prenájom budov a pozemkov, ide o osvedčený nástroj pri podpore rozvoja malých a stredných podnikov, predaj pozemkov a budov za nižšiu ako trhovú cenu,
- budovanie podnikateľských inkubátorov ako nástroja, prostredníctvom ktorého možno podporiť hlavne začínajúce podniky. Určitým nedostatkom sú počiatočné pomerne vysoké finančné náklady, a v niektorých prípadoch aj nezáujem podnikateľov.
- výkup pozemkov za účelom ich vybavenia infraštruktúrou a následného prenájmu, resp. predaja budúcim investorom/ podnikateľom.

Krajinno-ekologické faktory územia Považskej Bystrice sú veľmi významné a je potrebné ich ďalej rozvíjať a využívať. Ide hlavne o využitie potenciálu rieky Váh a jej prítokov, resp. súvisiacich území zelene. Pre zdravé životné prostredie bude potrebné dobudovať systém mestskej zelene a zhodnotiť existujúci potenciál pôdneho fondu.

V nadväznosti na **modernizáciu telekomunikačnej siete** bude potrebné zabezpečiť celoplošné pripojenie fyzických a právnických subjektov k širokopásmovému internetu a to najmä v okrajových častiach mesta, ktoré nie sú atraktívne pre komerčných poskytovateľov internetu.

Dôležitou súčasťou rozvoja infraštruktúry sú investície do **zvyšovania energetickej úspornosti mesta**. Ide najmä o efektívnejšie využívanie tepla a elektrickej energie a plynu prostredníctvom zateplovania objektov a jednotlivých prvkov rozvodných sietí. V rastúcej miere je potrebné sa zameriavať na využívanie obnoviteľných zdrojov energie (biomasa, dendromasa, slnečná energia atď.).

Vízia:

Vízia je dlhodobá prognóza rozvoja Mesta Považská Bystrica založená na predstavivosti, skúsenosti, intelektuálnej a odbornej úrovni obyvateľov mesta, resp. jej predstaviteľov a odborných poradcov v oblasti sociálneho a ekonomického rozvoja. Opiera sa o súčasné

trendy vývoja spoločnosti, interpretované prostredníctvom existujúcich medzinárodných, národných (Národná stratégia regionálneho rozvoja SR), regionálnych (Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013-2023) a lokálnych (Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Považská Bystrica na roky 2007 – 2013) dlhodobých a strednodobých koncepcií, stratégií a programov prierezového a odvetvového charakteru.

Vízia mesta predstavuje také predpokladané usporiadanie jeho funkčných prvkov, ktoré bude rešpektovať jednak súčasné chápanie ich predpokladaného vývoja, čo sa týka správnosti ich rozsahu, obsahu a vzájomných vzťahov, ako aj zamýšľané role a postavenie jednotlivých účastníkov formulovania vízie a to či už v širšom ako aj užšom chápaní.

Treba priznať, že proces formulovania vízie je do značnej miery založený na subjektívnych názoroch jej konceptorov, avšak jednou z funkcií PRM je argumentačne podporiť navrhovanú víziu tak, aby mohla byť racionálnym spôsobom akceptovateľná jej príjemcami nielen v rámci mesta, ale aj regiónu a štátu. Na základe uvedených bola sformulovaná nasledovná vízia mesta:

„V roku 2022 bude mesto Považská Bystrica súčasťou strednopovažského regionálneho systému osídlenia s efektívnym zapojením do jeho medzisídelnej del'by práce. Zlepšená dostupnosť a mobilita obyvateľstva spôsobí, že hospodárska základňa mesta bude hlavne vo sfére služieb zabezpečovaná centrami vybavenosti regionálneho významu v rámci celého skupinového systému osídlenia. Významnými rozvojovými lokalitami budú priestory v tesnom dotyku nástupov na dopravné trasy celoštátneho a medzinárodného významu. V Považskej Bystrici pôjde o centrálnu mestskú zónu a jej predĺženie do zóny Sihot' nachádzajúcej sa na ostrove medzi Hričovským kanálom a starým korytom Váhu. V týchto priestoroch sa budú nachádzať centrá vybavenosti trhových, netrhových a výrobných služieb, ako sú obchod, kultúra, vzdelávanie, cestovný ruch, voľný čas, gastronómia, administratíva, veda, výskum a inovácie. Časť týchto aktivít bude zacielená na klientelu z tranzitnej cestnej a koľajovej dopravy v európskom dopravnom koridore č. V.

Obyvatelia Považskej Bystrice budú vzdelanejší, bohatší, zdravší, zodpovednejší, budú dlhšie žiť, budú dbať o zdravý životný štýl, zdravé životné prostredie a aktívny oddych. Nezamestnanosť sa zníži vďaka prispôbeniu vzdelávacieho systému k potrebám trhu práce a aktívnym opatreniam zamestnanosti mestského úradu. Všetci obyvatelia mesta budú mať ideálne podmienky na trávenie voľného času v nových, rekonštruovaných kultúrnych a športových zariadeniach, budú môcť navštevovať podujatia a akcie na vysokej úrovni. Starí ľudia, rizikové skupiny obyvateľov a iné marginalizované skupiny obyvateľov budú zabezpečené kvalitnými sociálnymi zariadeniami a sociálnymi službami mesta.

Sídelné útvary tvoriace Považskú Bystricu sa budú rozvíjať v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja, čo znamená hlavne dobudovaný systém environmentálnej infraštruktúry,

šetrný prístup k prírodným zdrojom, vrátane ochrany pôdneho fondu a uplatňovanie energeticky úsporných spôsobov bývania a výroby, ochrany biodiverzity krajiny. Významné miesto bude mať skvalitňovanie bytového fondu, jednak lepším napojením na energetickú a environmentálnu infraštruktúru ako aj IKT. Zvýšený význam budú mať verejné priestory s preferenciou pešej dopravy, ktoré budú v ťažiskových priestoroch prekryté do formy peších galérií zahŕňajúcich obchodné, stravovacie, kultúrne a iné významné aktivity. Významné miesto bude mať využitie prírodných prvkov územia. Moderné zobytnujúce a produkčné aktivity budú lokalizované do atraktívnych priestorov pri rieke Váh, ktorej potenciál sa zhodnotí prostredníctvom vyčistenia Nosickej priehrady, ako aj úpravou a rozvojom brehových priestorov Váhu na území mesta Považská Bystrica.

Ekonomika Považskej Bystrice nadviaže na tradíciu v oblasti strojárenského priemyslu predovšetkým rozvojom terciárneho a kvartérneho sektora. Zapojením sa do automobilového a elektrotechnického klastra sa v meste rozvinie nie len oblasť výrobných služieb, ale aj nadväzujúce finančné, právne, manažérske a logistické služby. S rastom miery sofistikovanosti vlastnej výroby ako aj organizácie výrobného procesu sa rozvinú aj aktivity na generovanie inovácií, transfer technológií, vedu a výskum. Významne sa rozvinú aktivity vzdelávania, pričom škála vzdelávacích aktivít sa doplní aj o vysokoškolské štúdium – vysunuté pracovisko vysokej školy, resp. vzdelávanie tretieho veku. V meste Považská Bystrica sa vytvorí centrum vedy, výskumu a vzdelanosti regionálneho významu.

Nevyhnutnou podmienkou zvyšovania konkurencieschopnosti je rozvoj kreativity, a to nie len u mladej generácie. S tým súvisí aj rozvoj poznatkovej spoločnosti vrátane kultúry a športu. Vybudované budú moderné zariadenia kultúry (galéria, múzeum, a iné), vzdelanosti (knížnica a iné) a športu (areál vodných športov na Váhu, rekreačná zóna Vŕbie, lesopark kalvária a pod.). Prírodný potenciál mesta bude využitý celou škálou aktivít cestovného ruchu, pri rešpektovaní environmentálnych limitov. Vďaka lepšej propagácii cestovného ruchu mesta v regionálnych, celoštátnych a zahraničných médiách sa zvýši počet návštevníkov a turistov, ktorí budú generovať zvýšenie príjmov miestnych podnikateľov ako aj mesta.“

Globálny cieľ:

Globálnym cieľom pre hospodársky a sociálny rozvoj mesta je zvýšiť konkurencieschopnosť a atraktivitu mesta ako moderného hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho, športového a v neposlednom rade turistického centra stredného Považia prostredníctvom zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja hospodárstva, zlepšenia životných podmienok svojich obyvateľov a zvýšenia ochrany zložiek životného prostredia a krajiny.

Naplnenie globálneho cieľa stratégie spočíva vo využití:

- **Medzinárodného a nadregionálneho polohového potenciálu mesta** v priestore medzi Trenčínom a Žilinou na trase multimodálneho dopravného koridoru európskeho významu
- **Regionálneho polohového potenciálu**, kde Považská Bystrica plní nasledovné funkcie:
 - Z hľadiska urbanistického a územnoplánovacieho plní funkciu **centra ťažiska osídlenia 2. kategórie** v zmysle kategorizácie KURS 2001, t. j. je cieľom dochádzky za prácou a službami trhového a netrhového charakteru

- Z hľadiska regionálneho rozvoja plní funkciu **Inovačného pólu rastu** v zmysle kategorizácie NSRR, t. j. je „motorom“ hospodárskeho rozvoja regionálneho významu a mala by významne prispievať k zvyšovaniu konkurencieschopnosti

Prioritné oblasti, strategické ciele, opatrenia a aktivity na ich dosiahnutie:

1. PRIORITNÁ OBLASŤ - HOSPODÁRSKA:

Strategický cieľ 1.1: Rozvoj inovácií a podnikateľského prostredia

- Vytvoriť ideálne prostredie pre rozvoj malého a stredného podnikania (MSP)
- Mobilizácia podnikania s inovačným potenciálom a vysokou pridanou hodnotou
- Podpora synergií a partnerstiev podnikateľského sektora a výskumných inštitúcií
- Podpora verejno-súkromných partnerstiev (PPP)
- Strojárska štvrť - vybudovanie obchodného centra
- Budovanie priemyselného parku Považská Teplá a prilákanie investorov
- Budovanie podnikateľských inkubátorov ako nástroja, prostredníctvom ktorého možno podporiť hlavne začínajúce podniky

Strategický cieľ 1.2: Rozvoj infraštruktúry

- *Dopravná infraštruktúra* – rekonštrukcia miestnych komunikácií a budovanie nových, budovanie nových parkovacích miest, rozvoj mestskej hromadnej dopravy, podpora nemotorovej dopravy
- *Technická infraštruktúra* – dobudovanie vodovodu a kanalizácie v okrajových častiach mesta, modernizácia zásobovania teplom, zvýšenie napojenosti firiem a domácností na širokopásmový internet, modernizácia IKT samosprávy
- *Občianska vybavenosť* – rekonštrukcia a modernizácia budov v správe mesta a mestských organizácií hlavne v oblasti školstva, kultúry, športu a sociálnych služieb, rozvoj nájomného bývania alebo núdzového bývania pre sociálne slabšie rodiny
- *Verejné priestranstvá* – revitalizácia vnútroblokov, údržba existujúcej a výsadba novej verejnej zelene, čistenie a údržba verejných priestranstiev, rekonštrukcia a rozvoj centrálnej mestskej zóny (CMZ)

Strategický cieľ 1.3: Rozvoj cestovného ruchu

- Skvalitnenie služieb cestovného ruchu a tvorba komplexných produktov cestovného ruchu (rozvoj športu a športového cestovného ruchu, ekologického a kultúrneho cestovného ruchu - turistické trasy, cyklotrasy, športové centrum, využitie kultúrno-historických objektov)
- Zlepšenie manažmentu a marketingu CR na nadregionálnej a medzinárodnej úrovni
- PR (public relations) – práca s verejnosťou: aktívna komunikácia v oblasti CR, zisťovanie verejnej mienky, potrieb návštevníkov a následné prispôsobenie služieb
- Environmentálna certifikácia služieb cestovného ruchu

- Ochrana a skvalitňovanie prírodného bohatstva ako potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu
- Rozvoj ekologického cestovného ruchu v chránených oblastiach.

2. PRIORITNÁ OBLASŤ – SOCIÁLNA:

Strategický cieľ 2.1: Rozvoj ľudských zdrojov

- Zvýšenie kvalifikácie ľudských zdrojov - vzdelávanie a informatizácia obyvateľov mesta
- Podpora celoživotného vzdelávania
- Podpora vytvárania udržateľných pracovných miest v malých a stredných podnikoch, podpora SZČO a zakladanie nových podnikov
- Podpora zamestnanosti v kultúrnom a kreatívnom priemysle
- Sociálne začlenenie a integrácia marginalizovaných skupín

Strategický cieľ 2.2: Rozvoj školstva

- Skvalitnenie predprimárneho a primárneho vzdelávania
- Podpora atraktívnosti odborného vzdelávania
- Harmonizácia školských zariadení základného vzdelávania
- Doplnenie materských škôl, predovšetkým posledného ročníka
- Doplnenie učební stredoškolského vzdelávania všeobecného aj odborného zamerania
- Spolupráca v oblasti výskumu a vzdelávania

Strategický cieľ 2.3: Rozvoj zdravotníctva a sociálnej infraštruktúry

- Podpora rekonštrukcie a doplnenia kvalitných zdravotníckych služieb a zariadení
- Doplnenie chýbajúcich sociálnych zariadení denného aj týždenného typu
- Doplnenie zariadení sociálno-právnej kurately a ochrany
- Zabezpečovanie kvalitných verejných služieb v oblasti sociálnej politiky a zdravotníctva

Strategický cieľ 2.4: Rozvoj kultúry a športu

- Budovanie a rekonštrukcia zariadení pre športové a rekreačné účely
- Koordinácia ponuky kultúrnych a športových aktivít a marketingová práca
- Podpora a rozvoj kreatívneho a športového talentu
- Podpora kultúrneho a športového využitia a trávenia voľného času obyvateľov

3. PRIORITNÁ OBLASŤ – ENVIRONMENTÁLNA:

Strategický cieľ 3.1: Rozvoj ochrany prírody a krajiny

- Zvýšiť povedomie obyvateľov o prírodnom bohatstve okolitej krajiny
- Zlepšenie situácie v oblasti ochrany ovzdušia
- Podpora ochrany prírody a krajiny priamymi aj nepriamymi prostriedkami
- Obnova, zachovanie a posilnenie biologickej diverzity

Strategický cieľ 3.2: Rozvoj využívania obnoviteľných zdrojov energie

- Využívanie obnoviteľných zdrojov energie na vykurovanie a výrobu elektrickej energie nielen pre mestské a verejné budovy, ale aj pre malé a stredné podniky.
- Využitie obnoviteľných zdrojov energie v tepelnom hospodárstve
- Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v mestských budovách a zariadeniach

Strategický cieľ 3.3: Rozvoj odpadového hospodárstva

- Zefektívnenie odpadového hospodárstva v oblasti spracovania TKO, prostredníctvom výstavby zariadenia na zhodnocovanie odpadov
- Likvidácia a zhodnocovanie drobného stavebného odpadu, nebezpečného odpadu, biologického odpadu a odpadu z priemyselných prevádzok
- Efektívny separovaný zber odpadu (papier, plasty, sklo) a ich recyklácia
- Zvýšenie povedomia obyvateľov (osvetová činnosť) o separovanom zbere odpadov

Strategický cieľ 3.4: Rozvoj environmentálnej infraštruktúry

- Dobudovanie a rekonštrukcia kanalizácie a ČOV v okrajových mestských častiach
- Regulácia tokov, protipovodňová ochrana Galanovec, Domanižanka
- Zlepšenie situácie v oblasti vodného hospodárstva
- Napojenie všetkých obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť a eliminovať ekologické škody spôsobené domácimi žumpami a septikmi

4. PRIORITNÁ OBLASŤ – MIESTNA SAMOSPRÁVA

Strategický cieľ 4.1: Skvalitnenie činností a služieb MsÚ

- Rozvoj elektronických služieb v miestnej samospráve
- Kontinuálne vzdelávanie zamestnancov MsÚ
- Zlepšenie komunikácie s verejnosťou (PR), zohľadnenie verejnej mienky pri tvorbe konceptov rozvoja mesta
- Zvýšenie bezpečnosti v meste: udržiavanie verejného poriadku – skvalitnenie služieb mestskej polície, ochrana pred požiarmi, civilná ochrana
- Skvalitnenie ostatných mestských služieb: cintorínske a pohrebné služby, miestne médiá (Považskobystrické noviny, PX Centrum a pod.)

Strategický cieľ 4.2: Rozvoj spolupráce

- Budovanie efektívnych systémov pre regionálnu a miestnu samosprávu.
- Rozvoj spolupráce na regionálnej, nadregionálnej, resp. medzinárodnej úrovni
- Podpora verejno-súkromných partnerstiev pre realizáciu rozvojových zámerov
- Rozvoj spolupráce s partnerskými mestami a cezhraničnej spolupráce všeobecne
- Územná spolupráca s okolitými sídlami

Strategický cieľ 4.3: Trvalo udržateľný rozvoj mesta

- Pravidelná aktualizácia PRM mesta a Projektového zásobníka mesta

- Tvorba plánov rozvoja pre jednotlivé sektory (CR, odpadové hospodárstvo, životné prostredie a pod.) a ich pravidelná aktualizácia
- Vyčlenenie finančných prostriedkov na spolufinancovanie projektov z EŠIF
- Zabezpečovať všetky úlohy v kompetencii (originálnej aj prenesenej) mesta a MsÚ vyplývajúce zo zákona na najvyššej úrovni
- Zabezpečiť atraktivitu mesta nie len z hľadiska CR, ale aj trvalého bývania

3. PROGRAMOVÁ ČASŤ

Mesto Považská Bystrica chce v nasledujúcom období 2016 – 2022 realizovať množstvo aktivít a projektov, ktorými naplní zadefinované strategické ciele ako aj samotnú víziu mesta. Po vyhodnotení dotazníkového prieskumu, teda potrieb obyvateľov mesta a návrhov z jednotlivých oddelení mestského úradu sa zostavil nasledujúci **Zásobník projektov Mesta Považská Bystrica na obdobie 2016 – 2022:**

Technická a dopravná infraštruktúra:

- vybudovanie Vážskej cyklotrasy
- vybudovanie cyklo a pešej lávky z Považskej Teplej do Považského Podhradia
- vybudovanie cestného prepojenia z Považskej Teplej do Považského Podhradia
- vybudovanie cestného prepojenia Milochovej – Cerovej
- vybudovanie cestného prepojenia Manínska úžina, Záskalie, Praznov
- vybudovanie cestného prepojenia SNP – Podpraznov cez Šurabovú
- vybudovanie komunikácie Šurabová,
- vybudovanie komunikácie Lúčky,
- vybudovanie cestného prepojenia Jelšové – Kunovec
- stabilizácia zosuvných území v trasách miestnych komunikácií Dedovec, Hliny, Rozkvet
- vybudovanie okružných komunikácií na sídlisku Rozkvet,
- vybudovanie parkovacieho domu na sídlisku Rozkvet, SNP, Lány, Hliny, Stred
- vybudovanie veľkoplošných záchytných parkovísk nákladnej dopravy
- vybudovanie nových komunikácií a chodníkov k IBV
- rozšírenie verejného osvetlenia do nových lokalít IBV
- zvýraznenie dopravného značenia na priechodoch pre chodcov (na svietenie, výškové úpravy priechodov)
- vybudovanie zálivov pre autobusy na ceste I/61 pri kostole
- rozšírenie kamerového systému mesta
- rekonštrukcia chodníkov v meste a mestských častiach

Verejné budovy, stavby:

- rekonštrukcie, revitalizácie a modernizácie kultúrnych domov v jednotlivých mestských častiach na multifunkčné stavby,
- rekonštrukcie, revitalizácie a modernizácie areálov ZŠ na multifunkčné zariadenia – Milochovej, Praznov,
- rekonštrukcie areálov cintorínov,
- rekonštrukcie a modernizácie Domov smútku,
- vybudovanie oplození cintorínov, vybudovanie parkovacích miest – Jelšové, Považská Teplá,
- rozšírenie cintorínov – Zemiansky Kvášov
- výstavba nájomných bytov
- zníženie nákladov mestských budov (zateplenie, výmena okien, solárne panely, tepelné čerpadlá)

Verejné priestranstvá:

- revitalizácia vnútroblokov sídlisk SNP, Lány, Strojárska štvrť
- revitalizácia územia obytných blokov H v priestore pred poštou na sídlisku Rozkvet,
- revitalizácia územia medzi blokmi K a L na sídlisku Rozkvet,
- revitalizácia a rekonštrukcia nádvoria blokov N, J na sídlisku Rozkvet
- revitalizácia športovo-rekreačného areálu Dušianica
- revitalizácia rekreačnej zóny Vrbie
 - protipovodňový val v spojení s korčuliarskou dráhou a cyklodráhou
 - revitalizácia prírodných rybníkov a jazier,
 - dobudovanie cyklokomunikácii a bežeckých trás pozdĺž modernizovanej žel. trate do oblasti Manínskej úžiny,
 - vybudovanie záchranného parkoviska pre rekreačnú zónu Vrbie,
 - vybudovanie Vážskej cyklo trasy
- revitalizácia rekreačnej zóny Rybníky v Považskej Teplej,
- vybudovanie rekreačno-oddychovej zóny v oblasti Starých Váhov v spojení s prírodným kúpaliskom,
- revitalizácia športového areálu Štadión
 - vybudovanie futbalového ihriska s umelou trávou
 - rekonštrukcia a modernizácia Zimného štadióna
 - rekonštrukcia DŽUDO haly,
 - vybudovanie korčuliarskej dráhy
 - dostavba vodného sveta na krytej plavárni,
 - rekonštrukcia, modernizácia a prestavba objektu futbalového štadióna, vybudovanie squashového a tenisového areálu,
 - vybudovanie vonkajšieho tréningového ihriska - workout
 - vybudovanie záchranného parkoviska
- revitalizácia Domanižanky
 - na sídlisku SNP dobudovanie cyklotrás, detských ihrísk a oddychových zón,
 - vybudovanie a modernizácia peších lávok ponad Domanižanku + vybudovanie oddychovej zóny na sídlisku Lány,

- vybudovanie pešej relaxačno-oddychovej zóny Domanižanka v CMZ –,
vybudovanie peších lávok ponad Domanižanku
- vybudovanie športovo-rekreačnej zóny vodných športov v Milochove – športový prístav – lodenica,
- vybudovanie turistických trás v lesoparku Kalvária,
 - vybudovanie kyslíkovej trasy lesoparku Kalvária,
 - vybudovanie náučného chodníka v lesoparku Kalvária

Materské školy:

- **MŠ, A.Grznára 1444**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (výmena okien, rekonštrukcia spojovacej chodby, zateplenie objektu)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (rekonštrukcia terás, vstupov do budov, výmena technického zariadenia kuchyne)
 - stavebno-technické úpravy areálu materskej školy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania (rekonštrukcia chodníkov, úprava plôch na aktivity detí aj pre telesne postihnuté – bezbariérovosť)
- **MŠ, Dukelská 977**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (výmena okien, dverí, zateplenie objektu, uzatvorenie severnej strany, rekonštrukcia rozvodov vody, kanalizácie)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (výmena školského nábytku)
- **MŠ, Dukelská 977, EP Dedovec**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (rekonštrukcia kotolne a vykurovacieho systému, výmena okien, dverí, zateplenie objektu)
 - stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy (rekonštrukcia vlastných priestorov)
- **ZŠsMŠ, Považská Teplá – Materská škola**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (rekonštrukcia vykurovacieho systému, zateplenie objektu)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (interaktívna tabuľa s príslušenstvom a softvérovým vybavením)
 - rozširovanie kapacít existujúcich objektov prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou, zmenou dispozície objektov (prístavba jedálne s príslušenstvom)
- **MŠ, Rozkvet 2024**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (výmena okien, dverí, zateplenie objektu)
 - stavebno-technické úpravy areálu materskej školy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania (vybudovanie dopravného ihriska, úprava plôch na aktivity detí aj pre telesne postihnuté – bezbariérovosť)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (školský nábytok, ležadlá, práčka)
- **MŠ, Rozkvet 2024, EP Rozkvet 2017**

- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (výmena okien)
- **MŠ, Železničná 74**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (dokončenie výmeny okien, dverí, zateplenie objektu – stiech, rekonštrukcia vykurovacieho systému)
 - rozširovanie kapacít existujúcich objektov prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou, zmenou dispozície objektov (nadstavba pavilónu o jednu triedu s príslušenstvom)
- **MŠ, Železničná 74, EP Stred 1638/72**
 - stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy (rekonštrukcia strechy s adaptáciou podkrovia pre potreby MŠ)
- **MŠ, A.Grznára 1444, EP Praznov 4**
 - stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy (prebudovanie skladu na saunu)
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (zníženie a zateplenie stropov v miestnostiach, zateplenie objektu)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (školský nábytok)
- **MŠ, A.Grznára 1441**
 - stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy (rekonštrukcia vlastných priestorov prenajatých pre podnikanie na triedu MŠ s príslušenstvom)
 - stavebno-technické úpravy areálu materskej školy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania (vybudovanie mini amfiteátra pre podujatia MŠ s rodičmi..., úprava plôch na aktivity detí aj pre telesne postihnuté – bezbariérovosť)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (interaktívna tabuľa s príslušenstvom a softvérovým vybavením, telocvičné náradie)
- **MŠ, Lánska 952, EP E.M.Šoltésovej 1670**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (zateplenie objektu, výmena okien a dverí, rekonštrukcia vykurovania, rekonštrukcia podláh)
 - stavebno-technické úpravy areálu materskej školy vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania (úprava plôch na aktivity detí aj pre telesne postihnuté – bezbariérovosť, odstránenie betónových podstavcov, oprava terás a chodníkov, rekonštrukcia pieskovísk)
 - modernizácia a obstaranie materiálno-technického vybavenia (zariadenie detských WC a umyvární, nový sporák do kuchyne)
- **MŠ, Mierová 315/10, EP Milochovej 224**
 - stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy (rekonštrukcia skladu na detské WC a umývač)
- **ZŠsMŠ, Považské Podhradie 169, EP Šebešťanová 5**
 - zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov (zateplenie objektu, výmena okien a dverí)

Základné školy:

- **ZŠ, Nemocničná 987/2**

- obstaranie a modernizácia jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov (jazykové laboratórium komplet, multimedialne zariadenia – PC, dataprojektor, interaktívna tabuľa pre učebňu SLJ)
- obstaranie a modernizácia školských knižníc (výmena knižničného nábytku, obnova knižného fondu, knižničný softvér)
- obstaranie a modernizácia technických učební (výmena pracovných stolov, nábytku, náradia, strojov a zariadení v školských dielnach, nákup PC, monitorov, interaktívnych tabúl s príslušenstvom a softvéru pre učebne informatiky)
- obstaranie a modernizácia prírodovedných učební (interaktívna tabuľa s príslušenstvom pre učebňu biológie)
- **ZŠ, Rozkvet 2047**
 - obstaranie a modernizácia jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov (jazykové laboratórium)
 - obstaranie a modernizácia technických učební (výmena pracovných stolov, nábytku, náradia, strojov a zariadení v školských dielnach)
- **ZŠ, Slovanská 1415/7**
 - obstaranie a modernizácia prírodovedných učební (modernizácia fyzikálno-chemického laboratória – nábytok, rozvody vody, elektriny...)
 - obstaranie a modernizácia jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov (jazykové laboratórium)
- **ZŠsMŠ, Považská Teplá 181 – Základná škola**
 - obstaranie a modernizácia jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov (jazykové laboratórium)
 - obstaranie a modernizácia školských knižníc (výmena knižničného nábytku, obnova knižného fondu, knižničný softvér)
- **ZŠ, Školská 235/10**
 - obstaranie a modernizácia technických učební (výmena pracovných stolov, nábytku, náradia, strojov a zariadení v školských dielnach)
 - obstaranie a modernizácia prírodovedných učební (modernizácia fyzikálno-chemického laboratória – nábytok, rozvody vody, elektriny...)
- **ZŠ, Stred 44/1**
 - obstaranie a modernizácia prírodovedných učební (modernizácia fyzikálno-chemického laboratória – nábytok, rozvody vody, elektriny...)
- **ZŠ, Slov. partizánov 1133/53**
 - obstaranie a modernizácia prírodovedných učební (modernizácia fyzikálno-chemického laboratória – nábytok, rozvody vody, elektriny, odborná učebňa biológie...)
 - obstaranie a modernizácia technických učební (výmena pracovných stolov, nábytku, náradia, strojov a zariadení v školských dielnach)
- **ZŠ, SNP 1484**
 - obstaranie a modernizácia jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov (jazykové laboratórium komplet, multimedialne zariadenia – PC, dataprojektor, interaktívna tabuľa pre učebňu SLJ)

- obstaranie a modernizácia školských knižníc (výmena knižničného nábytku, obnova knižného fondu, knižničný softvér)
- obstaranie a modernizácia technických učební (výmena pracovných stolov, nábytku, náradia, strojov a zariadení v školských dielnach, nákup PC, monitorov, interaktívnych tabúl s príslušenstvom a softvéru pre učebne informatiky)

Sociálne služby:

- výstavba a prevádzka denného stacionáru pre odkázaných občanov mesta
- výstavba a prevádzka zariadenia opatrovateľskej služby
- výstavba a prevádzka nízkoprahového denného centra
- zriadenie prepravnej služby

Kultúra a obnova pamätihodností mesta:

- výstavba mestského múzea a mestskej galérie
- revitalizácia Považského hradu – hrad Bystrica,
- rekonštrukcia kaštieľa v Považskom Podhradí,
- obnova kalvárie,
- rekonštrukcia Orlovského mosta – stará časť z r.1949

Šport:

- výstavba multifunkčného športového areálu s umelým povrchom na ihriskách a na bežeckom ovále pre potreby najväčšej Základnej školy, Slov. partizánov, iných blízkych škôl a pre verejnosť
- výstavba multifunkčného športového areálu s umelým povrchom na ihriskách a na bežeckom ovále pre potreby Základnej školy, Stred a pre verejnosť
- rekonštrukcia športového areálu ZŠ, Nemocničná na štadión s umelým povrchom na ihriskách a na bežeckom ovále pre potreby Základnej školy, Nemocničná, futbalové triedy a pre verejnosť,
- rekonštrukcia športového areálu ZŠ, SNP na štadión s umelým povrchom na ihriskách a na bežeckom ovále pre potreby Základnej školy, SNP, športové triedy a pre verejnosť

Odpadové hospodárstvo:

- zavedenie systému pridelenie zberných nádob k bytovým jednotkám
- vybudovanie podzemných nádob na KO
- zjednotenie druhov malých smetných nádob
- zavedenie elektronickej evidencie nádob na KO a ich vývozov vrátane merania vyvázaných množstiev
- nákup nádob na KO, separovaný zber a nádob na kompostovanie
- propagácia a osвета v oblasti nakladania s KO
- odstraňovanie skládok opusteného odpadu a iných environmentálnych záťaží na území mesta
- doplnenie vážiacich zariadení na zberových vozidlách

- doplnenie GPS zariadení na zberových vozidlách

Trvalo udržateľný rozvoj mesta a strategické dokumenty:

- aktualizácia územného plánu Mesta Považská Bystrica, vrátanie zmien a doplnkov
- vypracovanie generelu cyklistickej dopravy
- aktualizácia generelu dopravy s ohľadom na podrobnejšie dopracovanie stratégie MHD
- vypracovanie Stratégie adaptácie na nepriaznivé dôsledky a zmeny klímy na území Mesta Považská Bystrica,
- vypracovanie, resp. aktualizácia koncepcie tepelného hospodárstva Mesta Považská Bystrica
- vypracovanie Programu odpadového hospodárstva
- aktualizácia generelu zelene a jeho rozšírenie na miestne časti

Činnosť MsÚ a mestských podnikov:

- informatizácia služieb poskytovaných právnickým a fyzickým osobám Mestom Považská Bystrica a s ňou súvisiaca potreba softvérového a hardvérového vybavenia.
- odborné vzdelávanie zamestnancov MsÚ
- nákup techniky na údržbu a opravu ciest (čistiace mechanizmy, technika na vyspravenie výtlkov, technika na zhutnenie, zimnú údržbu a pod.)
- vybudovanie technického zázemia mesta (priestory na uskladnenie, garáže, pracovná plocha a pod.)

Uvedené **projektové zámery** mesta sú zoskupené podľa jednotlivých prioritných oblastí a strategických cieľov zadefinovaných v „*Strategickej časti PRM*“. Zvláštny dôraz je kladený na projekty zamerané na rekonštrukciu a modernizáciu zariadení materských a základných škôl mesta, podobne ako na verejné budovy a priestranstvá mesta. **Zásobník projektov Mesta Považská Bystrica na obdobie 2016 – 2022** je zostavený ku dňu vypracovania PRM mesta a bude sa dopĺňať a aktualizovať podľa potreby počas celého obdobia. Vyhodnotenie plnenia a realizácie jednotlivých projektových zámerov bude prebiehať spôsobom, popísaným v „*Realizačnej časti*“ PRM.

Realizácia jednotlivých projektov bude závisieť predovšetkým od aktuálnych výziev riadiacich orgánov, ministerstiev a agentúr a od naliehavosti (havarijné stavy budov, ciest a pod.) danej situácie v meste. Financovanie jednotlivých projektov je popísané vo „*Finančnej časti*“ PRM a bude prebiehať **viac zdrojomou formou**. V tejto časti sú uvedené aj jednotlivé operačné programy, cez ktoré môže Mesto Považská Bystrica čerpať nenávratné finančné prostriedky, ako aj iné možnosti financovania týchto projektových zámerov.

Ciele jednotlivých projektov, odhadované finančné náklady, technické riešenia a výstupy, ako aj monitorovacie ukazovatele budú konkretizované pri **vypracovávaní konkrétnych projektových dokumentácií a Žiadostí o nenávratný finančný príspevok**. Tak isto sa môžu **vytvoriť akčné plány** k prioritným projektom, alebo k aktuálnym projektom v období nasledujúcich 2-3 rokov. Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 – 2022

preto považujeme za **pružný, adaptabilný a v prvom rade základný strategický dokument**, ktorý slúži na vypracovanie ďalších rozvojových dokumentov a materiálov mesta.

4. REALIZAČNÁ ČASŤ

Realizačná časť nadväzuje na programovú časť vo väzbe na strategické ciele a navrhnuté projektové zámery. Realizačná časť obsahuje popis úloh jednotlivých partnerov, popis inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia, popis komunikačnej stratégie k jednotlivým cieľovým skupinám a systém monitorovania a hodnotenia.

4.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie

Zabezpečenie realizácie a naplnenia Programu rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 – 2022 bude dosiahnuté koordinovaným a širokospektrálnym pôsobením všetkých zainteresovaných cieľových skupín v meste v kombinácii s využitím schopností a skúseností všetkých zodpovedných osôb.

Projekty možno uskutočňovať **vlastnými silami mesta** alebo **za pomoci externistov**. Práve prepojenie interných a externých nositeľov projektov urýchli proces realizácie stratégie, resp. môže prebiehať paralelne realizácia viacerých projektov naraz.

Riadiacim orgánom PRM na úrovni mesta je **mestské zastupiteľstvo**. Mestské zastupiteľstvo si môže zriadiť komisie ako svoje poradné orgány. Vo vzťahu k realizácii PRM mestské zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PRM a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia, taktiež schvaľuje spolufinancovanie jednotlivých projektov financovaných z doplnkových zdrojov financovania a z prostriedkov rozpočtu mesta. Mestské zastupiteľstvo v rámci hodnotenia PRM schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy, rozhoduje o zmenách a aktualizácii programu.

Výkonným orgánom pre prípravu a realizáciu rozvojových projektov a aktivít PRM je mestský úrad, mestom riadené inštitúcie mesta a vybraní partneri projektov. Orgány zodpovedajú za systém riadenia PRM a v prípade čerpania pomoci EÚ a dotácií i za systém riadenia pomoci, čerpanie dotácií a použitie úverových zdrojov.

4.2 Komunikačná stratégia

V meste je zabezpečený **plynulý tok informácií** a zabezpečenie činností potrebných pre realizáciu PRM, ako aj činností v rámci projektového cyklu na úrovni jednotlivých projektov, vrátane procesov s externými subjektmi (príprava projektovej dokumentácie, príslušné povolenia, proces verejného obstarávania, dodávky služieb, tovarov a stavebných prác) a prípravu žiadostí o doplnkové zdroje financovania.

Hlavným cieľom komunikačnej stratégie je komunikácia s občanmi a dosiahnutie stavu, aby bol každý občan o všetkých súvislostiach, ktoré pre neho z PRM a jeho realizácie vyplynú, informovaný včas, v dostatočnom rozsahu a primeranou formou. Podstatný a hlavný nástroj komunikácie mesta okrem úradnej tabuli na MsÚ predstavuje **webová stránka mesta (<http://www.povazska-bystrica.sk/>)** so sprievodnými komunikačnými kanálmi: miestne noviny, sociálne siete, verejné zasadnutia zastupiteľstva a pod..

Už v prípravnej fáze nového PRM bol v rámci komunikačnej stratégie zrealizovaný **dotazníkový prieskum verejnej mienky**. Zisťoval sa názor obyvateľov na súčasný stav, ako aj na možnosti ďalšieho rozvoja mesta. Výsledky prieskumu boli zohľadnené a zakomponované do strategickej a do programovej časti PRM.

4.3 Monitorovanie a hodnotenie

Monitorovanie plnenia programu rozvoja bude **stálym a dlhodobým procesom** zameraným na sledovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien pomocou vybraných ukazovateľov, cieľom ktorého bude získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení zameraných na zmenu negatívneho vývoja, resp. o potrebe zmeniť ich výber alebo spôsob realizácie.

Proces monitorovania PRM sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania PRM až do ukončenia jeho platnosti a to **na úrovni projektov** (základným prvkom monitorovania je projekt), **na úrovni programu** sa pripravuje *súhrnná monitorovacia správa za príslušný rok*. Vstupnými údajmi pre monitorovanie sú údaje z **plánovaných a dosiahnutých ukazovateľov výstupu**, výsledku a dopadu jednotlivých projektov (uvedené v jednotlivých akčných plánoch v Programovej časti PRM). Výstupom monitorovania je monitorovacia správa za príslušný rok schválená v mestskom zastupiteľstvom.

Proces hodnotenia sa vykonáva na úrovni PRM systematicky a priebežne počas celého trvania programu. Proces hodnotenia z hľadiska jeho vykonávania je rozdelený na **strategické a operatívne hodnotenie**.

Operatívne hodnotenie sa zakladá predovšetkým na každoročnom hodnotení - vyhodnotenie PRM bude prebiehať v zmysle platnej legislatívy o podpore regionálneho rozvoja každoročne hodnotiacou správou a monitorovacou správou, ktoré prejdú schvaľovacím procesom v mestského zastupiteľstva. Výstupom hodnotenia je hodnotiaci správa za príslušný rok schválená mestským zastupiteľstvom, ktorá hodnotí pokrok k dosiahnutiu stanovených cieľov jednotlivých prioritných oblastí. Vstupnými údajmi pre prípravu operatívneho hodnotenia sú výsledky monitorovania - monitorovacie správy jednotlivých projektov realizovaných v rámci programu. Hodnotiace a monitorovacie správy PRM sú podkladom pre rozhodnutia orgánov (mestské zastupiteľstvo, primátor mesta) pri riadení realizácie programu s účelom dosiahnuť žiaduci pokrok smerom k dosiahnutiu cieľov jednotlivých prioritných oblastí PRM.

5 FINANČNÁ ČASŤ

Pri zabezpečovaní sociálnych, ekonomických a ekologických priorít mesta sa mesto musí riadiť zákonmi a všeobecne záväznými predpismi. Na realizáciu zámerov obsiahnutých v PRM je možné okrem rozpočtových príjmov použiť i prostriedky mimo rozpočtových fondov, zisk z vlastnej podnikateľskej činnosti, návratné a nenávratné zdroje financovania. Mesto môže používať finančné prostriedky pri správe a zveľaďovaní svojho majetku a to najmä na úhradu výdavkov súvisiacich so správou, údržbou a zhodnocovaním majetku obce a majetku iných osôb, ktorý obec používa na plnenie svojich úloh.

Pri hodnotení možnosti použitia rozpočtu je nutné mať na zreteli jednak dobré podmienky, ktoré rozpočet poskytuje a jednak nárast potreby krytia prevádzkových potrieb – jednak z dôvodu rastu cien energií, vodného a stočného ale aj miezd a potreby údržby majetku mesta.

5.1 Rozpočet mesta na roky 2016 - 2018:

Návrh bežného rozpočtu na rok 2016 bol vypracovaný ako vyrovnaný v súlade s § 10 odst. 7 zákona 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Návrh kapitálového rozpočtu mesta je koncipovaný ako schodkový vo výške 182 874 €, ktorý je krytý zdrojmi finančných operácií.

Rozpočtové príjmy mesta z miestnych daní a miestneho poplatku za vývoz KO a DSO v nadväznosti na daňové povinnosti pre rok 2016 boli analyzované z hľadiska ich možnej likvidity, ako i likvidity daňových a ostatných pohľadávok mesta evidovaných ku koncu decembra 2015. Pri miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady je rešpektovaná účelovosť jeho použitia vo výdavkoch na odpadové hospodárstvo. Rozpočtované príjmy za miestne dane sú v intenciách znení VZN o miestnych daniach a VZN o miestnom poplatku za komunálne odpady a DSO.

Príjmové možnosti výnosov z majetku mesta v bežnom ako i v kapitálovom rozpočte vychádzajú zo stavu daného prijatými uzneseniami MZ, ako i očakávaného vývoja v priebehu rozpočtovaných rokov.

V súlade s príjmovými možnosťami na roky 2016 - 2018 boli analyzované výdavkové potreby mesta pre bežný ako i kapitálový rozpočet na roky 2016 – 2018, stav dlhovej služby, ako i ostatné finančné potreby mesta, finančné vzťahy k mestom založeným a zriadeným organizáciám, zabezpečovanie bežných prevádzkových potrieb a kapitálových výdavkov zakladajúcich rozvojové programy mesta v súlade so zákonom o obecnom zriadení a potrebami občanov mesta ako i v súlade s úverovou stratégiou mesta.

Rozpočet príjmov a výdavkov je povinne konštituovaný na „bežný rozpočet“ a „kapitálový rozpočet“. Neoddeliteľnou súčasťou rozpočtu je aj rozpočet „finančných operácií“, ktorými sa vykonávajú prevody z mimorozpočtových peňažných fondov obce a realizujú sa návratné zdroje financovania a ich splácania. Príjmy bežného a kapitálového rozpočtu spolu s príjmami finančných operácií zabezpečujú zdroje mesta na vybilancovanie výdavkov bežného a kapitálového rozpočtu spolu s výdavkami finančných operácií. Na základe uvedených skutočností **je rozpočet mesta ako celok na rok 2016 zostavený ako vyrovnaný!**

Z programového rozpočtu mesta sú na roky 2016 – 2018 vyčlenené nasledovné finančné prostriedky na spolufinancovanie projektov a vypracovávanie žiadostí o nenávratné finančné prostriedky:

PROGRAM Č. 1: INTERNÉ SLUŽBY - Zabezpečenie funkčného chodu MsÚ PB

Podprogram 1.4: Príprava projektov - Naplňať zámery mesta získaním cudzích zdrojov prostredníctvom prípravy a implementácie rozvojových projektov. Podprogram predstavujú činnosti ako spracovanie a predloženie projektov podľa výziev vyhlásených riadiacimi orgánmi za účelom získania iných zdrojov financovania pre ďalší rozvoj mesta.

Rok:		2016	2017	2018
Rozpočet podprogramu:		39 700 €	34 000 €	34 000 €
Cieľ	Merateľný ukazovateľ	Cieľová hodnota	Cieľová hodnota	Cieľová hodnota
Vypracovanie žiadostí o NFP z európskych fondov	Počet podaných žiadostí	7	8	8
Vypracovanie žiadostí o dotáciu alebo inú formu podpory z iných externých zdrojov financovania	Počet podaných žiadostí	2	3	3

Zdroj: Programový rozpočet mesta, 2015

PROGRAM Č. 9: ROZVOJ MESTA A BÝVANIE - Atraktívne podmienky pre rozvoj mesta a bývanie

Podprogram 9.3: Realizácia stavieb z EUROFONDOV - Budovanie infraštruktúry mesta s využitím prostriedkov EUROFONDOV. Podprogram predstavujú činnosti súvisiace s prípravou a následnou realizáciou investičných akcií financovaných z EUROFONDOV s finančnou spoluúčasťou mesta na základe uzatvorených zmlúv s orgánmi štátnej správy.

Rok:		2016	2017	2018
Rozpočet podprogramu:		3 819 472 €	3 000 000 €	3 000 000 €
Cieľ	Merateľný ukazovateľ	Cieľová hodnota	Cieľová hodnota	Cieľová hodnota
Vytváranie podmienok pre zlepšenie života občanov	Minimálny počet akcií na	7	8	8

mesta cestou získania zdrojov z EUROFONDŮV na realizáciu investícií	ktoré budú poskytnuté NFP			
---	---------------------------	--	--	--

Zdroj: Programový rozpočet mesta, 2015

5.2 Externé zdroje financovania projektov

Mesto Považská Bystrica, ako je z Programového rozpočtu na roky 2016 – 2018 zrejme, plánuje v nasledujúcom období využiť na svoj rozvoj aj nenávratné finančné prostriedky z **Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)**. Môže pri tom využiť nasledujúce operačné programy z aktuálneho programového obdobia 2014 -2020:

❖ Integrovaný regionálny operačný program (IROP)

- **PRIORITNÁ OS Č. 1:** Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch
 - **Investičná priorita č. 1.2:** Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkohlukových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility
 - Špecifický cieľ č. 1.2.1: Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.
 - Špecifický cieľ č. 1.2.2: Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.
- **PRIORITNÁ OS Č. 2:** Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám
 - **Investičná priorita č. 2.1:** Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné
 - Špecifický cieľ č. 2.1.1: Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni
 - **Investičná priorita č. 2.2:** Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry
 - Špecifický cieľ č. 2.2.1: Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl
 - Špecifický cieľ č. 2.2.2: Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl
- **PRIORITNÁ OS Č. 3:** Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch
 - **Investičná priorita č. 3.1:** Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasť územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov

- Špecifický cieľ č. 3.1: Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií.
- **PRIORITNÁ OS Č. 4:** Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie.
 - **Investičná priorita č. 4.1:** Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov a v sektore bývania
 - Špecifický cieľ č. 4.1.1: Zvýšenie energetickej efektívnosti bytových domov.
 - **Investičná priorita č. 4.3:** Prijímanie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku
 - Špecifický cieľ č. 4.3.1: Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.

❖ **Operačný program Kvalita životného prostredia (OPKŽP)**

- **ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.1.1:** Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu a podpora predchádzania vzniku odpadov
 - **Aktivita B:** Príprava na opätovné použitie a zhodnocovanie so zameraním na recykláciu nie nebezpečných odpadov vrátane podpory systémov triedeného zberu komunálnych odpadov a podpory predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov
 - **Aktivita C:** Príprava na opätovné použitie a recyklácia nebezpečných odpadov
- **ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.2.1:** Zlepšenie odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ
 - **Aktivita A:** Budovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd pre aglomerácie nad 2 000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ
 - **Aktivita B:** Podpora realizácie infraštruktúry v oblasti odkanalizovania a čistenia odpadových vôd, ktoré prispievajú k zlepšeniu kvality vody v chránených vodohospodárskych oblastiach, v ktorých sú veľkokapacitné zdroje podzemných vôd, kde nebol identifikovaný dobrý stav vôd alebo bol identifikovaný vodný útvar ako rizikový
- **ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.2.2:** Zvýšenie spoľahlivosti úpravy vody odoberanej z veľkokapacitných zdrojov povrchových vôd v záujme zvýšenia bezpečnosti dodávky pitnej vody verejnými vodovodmi
 - **Aktivita A:** Zabezpečenie podmienok v oblasti zásobovania obyvateľov SR bezpečnou pitnou vodou z verejných vodovodov
- **ŠPECIFICKÝ CIEĽ 4.3.1:** Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov

- **Aktivita A:** Zníženie energetickej náročnosti verejných budov

❖ **Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2014 – 2020**

Pre nové programové obdobie je oficiálnym názvom programu: **Interreg V-A Slovenská republika - Česká republika**. Jeho skrátená podoba je: **Interreg V-A SK-CZ**.

Program je zameraný na nasledujúce oblasti:

- podpora investovania podnikov do výskumu a inovácií a vytváranie prepojenia a synergií medzi podnikmi, centrami výskumu a vývoja a vysokoškolským vzdelávacím prostredím;
- investície do vzdelávania, odbornej prípravy a školení za účelom získavania zručností a celoživotného vzdelávania, a to vypracovaním a naplňovaním spoločných programov vzdelávania, odbornej prípravy a školení;
- zachovanie, ochrana, propagácia a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva; ochrana a obnova biologickej rozmanitosti, ochrana a obnova pôdy a podpora ekosystémových služieb, vrátane siete NATURA 2000 a ekologickej infraštruktúry;
- podpora právnej a správnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi a inštitúciami.

Finančný rámec:

- Rozpočet programu predstavuje 90 mil. EUR z prostriedkov ERDF.
- Výška dotácie bude max. 85 % z celkových oprávnených výdavkov projektu.

Mesto Považská Bystrica samozrejme môže využiť aj **d ďalšie zdroje** na financovanie svojich projektových zámerov:

- Zdroje a dotácie z jednotlivých ministerstiev, z Úradu vlády a pod.
- Zdroje a dotácie Trenčianskeho samosprávneho kraja
- Vlastné (predaj, nájom alebo vloženie majetku)
- Iné externé zdroje (zvýhodnené a špecializované úvery finančných inštitúcií)
- Súkromné zdroje (fyzické a právnické podnikateľské subjekty alebo združenia)

Indikatívny finančný plán špecifikuje pre každú prioritu a na každý rok finančný prídelen. Ide o finančný prídelen plánovaný ako príspevok z každého fondu, iných finančných nástrojov (pokiaľ priamo prispievajú k príslušnému finančnému plánu), ako aj o celkovú výšku verejných a odhadovaných súkromných zdrojov, ktoré zodpovedajú podielu každého jednotlivého fondu.

Nasledujúca tabuľka uvádza **plánované rozdelenie vlastných finančných prostriedkov**, ktoré môžu byť použité na spolufinancovanie investičných a rozvojových projektov Mesta Považská Bystrica v ďalšom období. Finančné prostriedky uvedené na obdobie rokov 2019 – 2022 sú len orientačné a budú upresnené pri tvorbe programového rozpočtu mesta na toto obdobie.

Pri opatreniach uvedených vyššie je predpokladaná výška dotácie 85 % (IROP) až 95 % (OPKŽP) z oprávnených výdavkov, čiže výška spolufinancovania jednotlivých projektov bude predstavovať 5 % (OPKŽP) až 15 % (IROP) z oprávnených výdavkov.

Rozdelenie vlastných zdrojov na spolufinancovanie investičných projektov (v tis. EUR)

Oblasti rozvoja obce	Roky							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	SPOLU
Hospodárska	1 319	1 000	1 000	1 000	900	900	900	7 019
Sociálna	1 500	1 000	1 000	1 000	900	900	900	7 200
Environmentálna	500	500	500	500	600	600	600	3 800
Miestna samospráva	500	500	500	500	600	600	600	3 800
SPOLU	3 819	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	21 819

Zdroj: vlastné spracovanie

Dôležitým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú **prostriedky zo Štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) Európskej únie**. Možnosť získať verejné finančné zdroje z rozpočtu Európskej únie a rozpočtu Slovenskej republiky je často viazaná na schopnosť mesta spolufinancovať projekty z vlastných zdrojov, prípadne zo zdrojov súkromných investorov. Pomoc zo štrukturálnych fondov je určená regiónom a oblastiam, ktoré vykazujú nízku úroveň hospodárskeho rozvoja. Podľa platných pravidiel Európskej únie sú podporované tie regióny, ktoré zodpovedajú ekonomicky a geograficky stanoveným cieľom štrukturálnej politiky.

Ďalšími možnosťami financovania projektov disponujú ministerstvá, Trenčiansky samosprávny kraj a rôzne súkromné alebo vládne nadačné fondy na území Slovenska či iných štátov. Bankové inštitúcie poskytujú okrem komerčných úverov a pôžičiek i podporné programy pre spolufinancovanie rozličných projektových zámerov.

ZÁVER

Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 - 2022 je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja mesta, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života mesta.

PRM je otvoreným dokumentom, ktorý bude vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach mestského zastupiteľstva podľa potreby.

Program rozvoja Mesta Považská Bystrica na roky 2016 - 2022 schválilo Mestské zastupiteľstvo na svojom 11. zasadnutí dňa 14.01.2016 uznesením číslo XX/2016.

Schválený PRM Považská Bystrica na roky 2016 - 2022 je zverejnený na internetovej stránke mesta:
<http://www.povazska-bystrica.sk/>